పతితజీవులు

(Lower Depths)

పతిత జీవులు

[నాటకం]

★

మూలం:

గోర్కీ

అనుకృతి:

శ్రీనివాస చక్రవర్తి

సాహితీ పబ్లికేషన్స్

బకింగ్‌హాంపేట : : విజయవాడ

పాత్రలు

*

1. కొండయ్య : అద్దెకొంప యజమాని
2. కమల : అతని భార్య
3. విమల : కమల చెల్లెలు
4. పోలయ్య : పోలీసు జవాను
5. గోపాలం : కమల ప్రియుడు
6. గంగులు : తాళాలబత్తుడు
7. పార్వతి : వాని భార్య
8. రాధ : అనాధ
9. సుబ్బి : పలహారాలమ్మేది
10. భీమన్న : టోపీలు కుట్టేవాడు
11. సత్యం
12. యాక్టర్ }
13. రాజా :
14. దాసు : యాత్రికుడు
15. ముత్తాయ్ : తాగుబోతు
16. జోగాయ్ :
17. సాహెబ్ :

ఇంకా జనం, తదితరులు

ఒకటో అంకం

[గుహలాంటి ఆర్ద్రకొంప. గోడలనిండా బూజు. పొగచూరిపో యున్నాయ్. సున్నం బెత్తెలు బెత్తెలుగా వూడిపోయింది. కుడివైపు గోడకు ఎత్తుగావున్న చదరపు కిటికీనుంచి వెల్తురు పడుతూంటుంది. కుడివైపు గోపాలం గది. తలుపుదగ్గర భీమన్న తిన్నె, ఎడమవైపుచివర నెగడు. ఎడమ వైపు తలుపు. తలుపు తెరిస్తే వంటిల్లు. ఇందులో సుబ్బి, రాజా, రాధల కాపరం. నెగడుకూ యీ తలుపుకూ మధ్య వెడల్పాటి పక్క, గోడల పొడుగునా తిన్నెలు. ఎడమవైపు రంగస్థలం చివర ఒక దుంగ. దానికి తగిలించి యినపదాగలి, పటకారు. గంగులు యింకో చిన్న దుంగమీద కూర్చుని పాత తాళానికి చెవి సరిచూస్తుంటాడు. చుట్టూ పాతతాళాలు, వాటిని బాగుచేసే సామాగ్రి సుత్తి వగైరా. హాలుమధ్య విరిగిపోయి రంగుమాసిన బల్ల. కుర్చీలు, ఒక మూలపొయ్యి దగ్గర సుబ్బి పప్పులు వండుతూ, రాజా పలహారం చేస్తుం టాడు. రాధ బల్లమీద మోచేతులు ఆనించి ఒక తుక్కు నవల చదువు తూంటుంది. పక్కమీద దగ్గుతూ పార్వతి. భీమన్న తిన్నెమీద కూర్చుని పాతటోపీ పరిశీలిస్తుంటాడు. చుట్టూ అట్టలు, గుడ్డపీలికలు, కత్తెర, దారం వగైరా. అప్పుడే మేల్కొన్న సత్యం గొణుగుతుంటాడు. యాక్టరు దగ్గుతూ పచార్లు చేస్తుంటాడు.

రాజా : ఊఁ—ఆ తరవాత ?

సుబ్బి : ఆ తరవాత – 'వొద్దు బాబూ, వొద్దువొద్దూ' అని సెప్పేశా. యసంటావుండూ... ఆసంబడమూ తెలిసొచ్చిందీ, యికనేచిన రొయ్యలువొంద వోలెట్టినా మల్లీ నను పీట్లకాడికి యీడ్సుకు పోలేవు. అని తేల్చిసెప్పేశా.

భీమన్న : (సత్యంతో) యేయ్, యేంటాగొనుగుడు ?

(సత్యం తిరిగే గొణుకుతాడు)

సుబ్బి : నేనూ, సొంతతురాల్ని. నాకు నేనే కామందుని. నేను వో మొగోడికి బానిచనై పడుంటానా?–. పాణం బోయినాసరేగానీ – ఊఁహుఁ– అడిసిసచ్చినాసరే. ఆడు మారాజైనాసరే–ఊఁహుఁ.

గంగులు : అబద్దం !

సుబ్బి : యేంటీ ?

గంగులు : నువ్వు సెప్పేదంతా అబద్దం. నువ్వు పోలీసు పోలయ్యగాణ్ణి కట్టుకు తీరతావ్...

రాజా : (రాధ చదివే పుస్తకం లాక్కుని శీర్షిక చదువుతూ) "ప్రళయ ప్రేమ" (నవ్వు)

రాధ : (పుస్తకం అందుకోబోతూ)యిదిగో, యిలాయిచ్చేసెయ్... యిచ్చేసెయ్... యేంటా వేళాకోళాలు, మహా...

(రాజా పుస్తకం గాలిలో ఆడిస్తూ ఆమెను వేధిస్తాడు)

సుబ్బి : (గంగులుతో) తుప్పతల ముసిలి ముండాకొడకా ! నే సెప్పేదంతా అబద్దమట్రా ? ఇలా నన్నవమానిత్తానికి నీకెన్ని గుండెలున్నయిరా !

రాజా : (పుస్తకముతో రాధ తలమీదకొట్టి) నువ్వొత్తి తెలివితక్కువ దద్దమ్మవే రాధా ?

రాధం : (పుస్తకం లాక్కుంటూ) యిచ్చేసెయ్...

గంగులు : బలేబేసయిన్దానివి. అయితేనేం నువా పోలయ్య గాణ్ణి కట్టుకుతీరతావ్ ...అందుకే కాచుక్కూకుంటివిగా!...

సుబ్బి : ఔనునిజం. నే కట్టుకు నేదేనిజం ... యేంజేత్తాయేం ...నీ పెల్లాంపాణం సేతులారా యిలాపిండుతూంటే...

గంగులు : ఛీ, నోర్మూయ్, గుడిసేటిలంజా! నీ కెం దు కేం ఆగోడవ...

సుబ్బి : ఒహో ! నిజంసెబితే నిట్టూరం !

రాజా : అదుగో, వెడుతున్నారు. రాధా !

రాధ : (తలెత్తకుండానే) పోవెళ్ళిపో.

పార్వతి : తెల్లారింది...గోల్సేయకండి... కొట్టాడుకోకండి... వొట్టు...

గంగులు : మల్లీ మొదలెట్టా గొనుగుడు !

పార్వతి : రోజూ వొకటేపాడుగోల ! ఆయిగా సావనన్నా సావ నీయరాయేం ?

భీమన్న : ఈ కూత్తగోలకి దడిసిసావు పారిపోద్దేం ?

సుబ్బి : (పార్వతిగ్గరకు వెళ్ళి) ఈరావణాసుడితో యెలాకాపరం యెలిగిత్తున్నావే యమ్మా ?

పార్వతి : నన్నొక్కతనీ యిలాసావనీ... పో-యెల్లిపో...

సుబ్బి : హుం-యిదంతా నీసావుకొచ్చింది...ఎదుర్రొమ్ముల్లో యియ్యాలేమన్నా తేలిగ్గావున్నా ?

రాజా : సుబ్బాయ్! బజారెళ్ళే వేళైంది.

సుబ్బి : సడే-పద (పార్వతితో) యేడేడిపప్పులుతినాలనిలేదంటే

పార్వతి : ఉహుఁ... తిండి! తిండికేంలే, యెదవతిండి!

సుబ్బి : అయినాతిన్నాడు. యేడేడి పప్పుతింటే దగ్గుశాంచె తగ్గుతుద్ది. ఈ సిప్పలో పెడుతుండా. తినాలనిపించినపుడు తిను. రా, రాజా, నారాజా! (గంగులి) హుఁ-వాడ్ని దరిద్ర గొట్టుమొగమోడ!

(వంటింటోకి వెడుతుంది)

పార్వతి : (దగ్గుతూ) అమ్మో!

రాజా : (దొంగతనంగా రాగతల మూందుకుతోసి) ఇక కట్టేయ్ .. పిచ్చికూనా!

రాధ : (గొణుగుతూ) పో-వెళ్ళిపో... మీకు నేనేం అడ్డొస్తున్నా

(రాజా ఈలవేసుకుంటూ సుబ్బి వెనక వెడతాడు)

సత్యం : (పక్క-మీదనించి లేస్తూ) రాత్రి నన్నెవరూ కొట్టింది

భీమన్న : యెవడైతేనేం ?...

సత్యం : యెవడైతెనేంగానీ, నన్నెందుకూ కొడతా ?

భీమన్న : పేకాటలో వున్నా ?

సత్యం : ఆఁ—

భీమన్న : అందుకే నిను కొడత...

సత్యం : దొంగముండాకొడుకులు!

యాక్టర్ : యెపుడో మంచిరోజుచూసి చచ్చేదాకా తంతాన్లే

సత్యం : వాడ్ని తెలివితక్కు-వ వెధవ్వి!

యాక్టర్ : యేం ?

సత్యం : మనిషిని రెండుసార్లు చంపగలవేం ?

యాక్టర్ : యెందుకనేం ?... యెందుకో అర్థంకావడంలే...

గంగులు : (యాక్టరుతో) యిలా వొచ్చి తిన్నంగా కూకో...

యాక్టర్ : నీకెందుకోయ్ నాగోడవ ?...

గంగులు : అలానే కమలమ్మని రానియ్... యెవడి గోడవో తేల్చేత్తది లే.

యాక్టర్ : దాని పిండం పెట్టిరి! ఇవాళ ఊడవడం రాజా వంతు... రాజా!

రాజా : (వంటింటోంచివస్తూ) వూడవటానికి నాకేం తీరికలేదు. సుబ్బామ్మతో బజారెడుతున్నా.

యాక్టర్ : గంగలో దిగు నాకేం... వూడిచే వంతు నీదీ... వొకళ్ళని కూర్చోబెట్టి వాళ్ళ పని చేసిపెట్టానికి యిక్కడ నేనేం కూర్చోలా.

రాజా : ఓరి ! నీదుంప తెగ ! పోనీ - రాధ ఊడుస్తుందిలే... యేయ్, ప్రళయ ప్రేమా ! లే - లే.

(పుస్తకం లాక్కుంటాడు)

రాధ : (లేస్తూ) యేంకావాలేం ? యిలా ఇచ్చేయ్. యేవిటా వేళాకోళాలు! మహా-బలేపెద్దమనిషి వే.

రాజా : (పుస్తకం తిరిగిచ్చివేస్తూ) మహా మంచిమనిషివికదూ, రాధా ! కాస్త యివాళిటికి నాబదులు వూడుద్దూ-పున్నె ముంటుంది.

రాధ : (వంటింటిలోకి వెడుతూ) ఓ-తప్పకుండా - సరేనా...

సుబ్బి : (వంటింటి గుమ్మందగ్గర రాజాతో) రా, రా. నీ సాయం లేకుండానే యిక్కడ నీపనంతా సేసుకుపోతార్లే... యేయ్

యాకటర్! నిన్నే అడిగేది ... కొత్త దయుంచి...
నడు మేం యిరిగిపోదులే...

యాక్టర్: హూం! యెప్పుడూ నన్నే... యెందుకో?

రాజా: (కావిడి బుజాన వేసుకుని ప్రవేశం. కావిట్లో గుడ్డలుకప్పిన కుండలు)
రోజూ కంటె బరువుగావుందే...

సత్యం: రాజాల యిళ్ళల్లో పుట్టటం అదృష్టమేనంటా?

సుబ్బి: (యాక్టరుతో) యిక వ్రూడవడం మొదలెట్టు.

(ముందు రాజా తర్వాత సుబ్బి నిష్క్ర)

యాక్టర్: దుమ్మూగ్గట్రా పీలిస్తే నాకు జబ్బుజేస్తుంది
(గర్వంతో) నా దేహం సారాతో విషమైపోయింది...
(పక్కమీదకువాలి ఆలోచనలో పడతాడు.)

సత్యం: దేహం... దేహం...

పార్వతి: మామా!

గంగులు: యేం కావాలేం?

పార్వతి: సుబ్బామ్మ నాకోసం పప్పులు పెట్టెల్లింది. తీసుకుతిను.

గంగులు: యేం, నీ కక్కర్లే?

పార్వతి: అక్కర్లా... నే నెందుకూ తినడం! కష్టపడేవాడివి
నువ్వూ... నీకొక్కవాలి.

గంగులు: భయమేస్తోందా? భయపడబోకు... సెప్పలేం...
బవుశా...

పార్వతి: పోయి తిను. నావంటో యేం బావుండలా... దగ్గిర
కొచ్చేసిందనుకుంటూ...

గంగులు: (బయటికి వెడుతూ) దిగులెట్టుకోకేం... నిమ్మలించొచ్చు.
వోకపుడు యిట్టే నిమ్మలిం చూరు కుంటుంది. (వంటింటోకి
వెడతాడు)

యాక్టర్ : (హఠాత్తుగా మేల్కొన్నవానిలా బిగ్గరగా) నిన్న ఆస్పత్రిలో డాక్టరు చెప్పాడు : "నీదేహం సారాతో పూర్తిగా విషమైపోయిందీ" అని...

సత్యం : (నవ్వుతూ) ద్రేహం...

యాక్టర్ : (హేళంచేస్తూ) ద్రేహంకాదు. దేహం.

సత్యం : ఒహూఁ !

యాక్టర్ : (చేత్తో దెప్పుతూ) తెలివితక్కువ మొద్దా ! ఊరికే వేళాకోళానికి అంటున్నాననుకున్నా? దేహం విషమయమైపోతే... వాడిస్తే జబ్బుచేస్తుంది... దుమ్ముపీల్చడం...

సత్యం : క్రిములు... హాహాహా !

శ్రీమన్న : యేంటీ గొణుగుతున్నా ?

సత్యం : మాటలు... మరి... నీరంధ్రభ్రమజాల...

శ్రీమన్న : అంటే, యేంది ?

సత్యం : తెలీదు... మర్చిపోయా.

శ్రీమన్న : మర్చిపోతే మరెందుకా వాగుడు ?

సత్యం : వుత్తుత్తనే, నవ్వుతాలకి... మనుషులు మాటాడేమాటలంటే నాకు విసిగెత్తిపోయింది, భాయీ ... విసిగెత్తిపోయింది ... ఆమాటలే ... ఆమాటలే వినీ వినీ చెవులు చిల్లులడిపోతున్నాయ్.

యాక్టర్ : అందుకే "ఎందుకీ మాటలు" అన్నాడు హరిశ్చంద్ర నాటకంలో బలిజేపల్లి కవి. ఆ నాటకం - బలే బాగుంటుందిలే. అందులో మనం హరిశ్చంద్రుడి వేషం వేసేవాళ్ళం... హరిశ్చంద్రుడి వేషం.

రంగులు : (వంటింటోంచి వస్తూ) మరి తోటీవేషం యెప్పుడేత్తా ?

యాక్టర్ : నీగోడవేమిటో నువుపడక – యిదంతా నీకెందు
(గుండెలు బాదుకుంటూ) హా ! ప్రేయసీ !

"ఏనాడు నడచినా వీ ఎడారులలోన
సలలితారామ సీమలనెగాని"

(దూరాన అరుపులు, ఏడ్పులు, పోలీసు యీలలు విన్పిస్తాయ్. గంగ కూర్చుని ఆకురాయితో గరగరాచప్పుడుచేస్తూ తాళంచెవి అరగదీస్తుంటాడు)

సత్యం : నాకు విచిత్రమైన పదాలన్నా, ఎవరికీ అర్థంకా పదాలన్నా మహాయిష్టం... టెలిగ్రాపు ఆఫీసులో ; చేస్తుండగా చాలా పుస్తకాలు చదివా.

భీమన్న : నువు టెలిగ్రాపులు గొట్టే ఆడివికూడానా ?

సత్యం : ఔను... కొన్ని మంచిపుస్తకాలున్నాయ్... చిత్రమై పదాలు చాలా వున్నాయ్. నేను చాలా చదువుకున వాణ్ణి... తెలుసా...

భీమన్న : ఆఁ... ఆముక్క లచ్చుచార్లు యిన్నా... యెం సదువుకున్నాడివై తేనేం... మరి యిపుడు... సాలా భేధ వుంది, భాయీ... నా సంగతి సూడు... వొకప్పుడు నేః కలంకారీ పనిచేసేవోణ్ణి. సొంత దుకాణమూ వుండేది గొత్తబొమ్మకు రంగులేయటంతో మోచేతుల్దాకా పచ్చ పోయింది. సచ్చేదాకా అలానే వుంటుందని, పచ్చ సేతుల్తో సచ్చిపోతాననీ అనుకునేవాణ్ణి... యిక యిపుడు వాటొంకసూడు... మురిగ్గా వున్నాయంతే... హుం...

సత్యం : అయితే యేమంటా ?

భీమన్న : యేంలేదు, అంతే.

సత్యం : యింతకీ నీ ఉపన్యాసంలో అసలు సంగతేవిటి ?

భీమన్న : మరెంలా. యేదో మనసులో మాట. పైన యెంత రంగు పూతపూసినా, చివరికంతా తుడిచిపెట్టుకుపోద్ది... హుం...

సత్యం : నావెముకలు కొరుక్కుపోతున్నయ్.

యాక్టర్ : (మోకాళ్ళకు చేతులు చుట్టుకొని కూర్చుని) చదువులో యేముందోయ్. కావలసింది తెలివి. నేనోయాక్టర్నెరుగున్నా. వాడు తనపార్టు అక్షరం అక్షరంకూడ బలుక్కుంటూ వల్లేసేవాడు. అయితేనేం యాక్టుచేస్తుంటే చూచేవాళ్ళ ఆనందంతో హాలంతో ఊగి హోరెత్తిపోయేది.

సత్యం : భీమన్నా! అయిదణాలు బదులిస్తూ.

భీమన్న : నాదగ్గిర రెండణాలేవున్నయ్.

యాక్టర్ : యాక్టరివికావాలంటే తెలివితేటలుకావాలి. తెలివితేటలంటే నీలో, నీశక్తిలో నమ్మకం.

సత్యం : అయిదణాలు బదులియ్యి, నువ్వుమహాతెలివిగలాడవనీ, మహావీరుడవనీ, పోలీసుఆఫీసరువనీ నమ్మతా... గంగులూ! నువ్వన్నా అయిదణాలు బదులిద్దూ.

గంగులు : పోరా, యెదవా, పో, చుట్టానీలాంటి ముష్టిమూకసాలావుంది.

సత్యం : దేనికాతిట్లు ? నీదగ్గర వో చిల్లకానైనా లేదని నాకు తెలీదూ ?

పార్వతి : (గంగుల్తో) వూపిరాట్టంలేదు. వుక్కగావుంది.

గంగులు : నేనేం జేసేది?

భీమన్న : బైటితలుపుతీయ్.

గంగులు : ఆ-అలానే. నువ్వొకడతిన్నమీాదా, నేనికడ మీాదా...చోట్లుమార్చుకుందాం. అపుడు తల తీయొచ్చు, నాకుజలుబు జేసింది.

భీమన్న : (నెమ్మదిగా) తలుపుతియ మనికోరింది నేనేంకాద నీపెల్లాం...

గంగులు : (చిరచిరలాడుతూ) కోరికలకేం...కోరికలుకావలసిన

సత్యం : నాతలెంత దిమ్మెక్కి-పోయిందనుకున్నా ... మనుష తిండిగింజలకోసం వొాకళ్ళ నొాకళ్ళు యెందుకూ త కోవడం ?

భీమన్న : వొాక్క- గింజలకోసం కాదు, పొట్టుకోసంకూ (లేస్తూ)బియ్యం కొానుక్కు-తెచ్చుకుంటూ. మనింటికామంద ఆడిపెళ్లాం ఇంకా వేంచేయలేదేం సెప్మా ? ... కొాంప బాల్చీ తన్నెయ్ లేదుగందా ? (వెళ్ళిపోతాడు)

(పార్వతి దగ్గుతుంది. తలకింద చేతులుపెట్టుకుని సత్యం కదలకుండా పడుకుంటాడు)

డాక్టర్ : (విచారంగా పార్వతిదగ్గిరికి వెళ్ళి) వొాంటో బాగు లేదా యేం ?

పార్వతి : వుక్క-గావుంది.

డాక్టర్ : నడవలోకి తీసుకెళ్ళమంటే తీసికెడతా. లేచిర (లేవడానికి పార్వతికిసాయపడి చినిగినగుడ్డలబుజానవేసి తీసుకువెడతాడ రా రా...జాగ్రత్తగా నడు...నామటుకు నేనూాొాాగిప్తాణ సారావిషం!

కొాండయ్య : (తలుపు దగ్గర నిల్చుని) సిక్కారా ? పిల్లి-కూన, బొ యేం సక్క-ంగా కుదిరింది జోడు !

షూక్టర్ : దార్లోఅడ్డంలే. కన్పించడంలా, ఇద్దరంరోగిష్టులం...

కొండయ్య : ఊఁ— సరే యెల్లండి...

("చీకంట చాపకండన" అని ముక్కుతో పాడుతూ అనుమానంతో గోపాలం గదిలో వింటున్నట్టు నటించడానికి తల ఎడమవైపుకి తిప్పి ఇల్లంతా చూస్తాడు. గంగులు కనుబొమలకిందనించి కొండయ్యని కనిపెట్టి చూస్తా తాళపుచేతులు చప్పుడుచేస్తూ ఆకురాయితో రాస్తుంటాడు)

కొండయ్య : అరగతీత్తున్నా?

గంగులు : యేంటీ?

కొండయ్య : 'అరగదీత్తున్నా' అని అడుగుతున్నా. (విరామం) హుఁ ...యిస్...యేంటీ అడగాలనుకున్నా. (తొందరగా తక్కువ శ్రుతిలో) మా ఆవిడ యిలా వొచ్చిందా?

గంగులు : సూడలా...

కొండయ్య : (గోపాలం గది గుమ్మంకేసి నక్కినక్కి వెడుతూ) నెలకో రెండురూపాయలిత్తూ యెంత సోటువాడుకుంటున్నావో తెల్సా? పక్కా, పైగా, కూర్చునే తలం. ఊఁ. నిజంగా మాటాడ్తే అయిదురూపాయిలైనా చేత్తుంది. సరే, పోనీ యింకో అరయిచ్చుకో...

గంగులు : నన్నుకేసి సంపెయ్ ... కాటికి కాళ్ళు సాచుక్కూకున్నా యింకాయెలాగో అలాగు యింకో అరగుంజుకుందామనే దురాశాయె.

కొండయ్య : నిన్నుకేసి నేనెందుకు సంపాలీ? యెవడికీలాబం? నీసుకం ను[illegible]ంటుండు. దేముడు మేలుసేస్తుంటాడు. అయినా [illegible] నీనెత్తినేసేదే...మా దీపారాదనకి కొంచెంనూ[illegible] నిద్దరిపాపాలు తుడిచెట్టుకు పోయేందుకు మా[illegible] ముడిముందు యెలిగించు. నీపాపాలను

గురించి యెన్నడైనా ఆలోచించిన పాపాన బో...
గంగులూ! నువెంతదురదృష్టవంతుడివి! నీ నీస తంవల్లే నీ ...
ఆర్పుకు పోయింది...నువ్వంటే వారికీ యిట్టంలే...
గౌరంలేదు...ఆయినపముక్కలు అరగదీయడం...వా...
అరగదీయడం... అందరికీ అసెంగ మేస్తోంది...

గంగులు: (బిగ్గరగా) నాబతుకు బండలుసేయడానికేనా యి...
చ్చింది?

(సత్యం కేకపెడతాడు)

కొండయ్య: (అదిరిపడి) అరె! బేసైనోడివే!

యాక్టర్: (ప్రవేశిస్తూ) బయట నడవలో ఆవిణ్ణి కూర్చో...
దుప్పటి కప్పొచ్చా.

కొండయ్య: నీదెంత కనికారపు గెండె భాయీ! మంచి...
సేశావ్ ... పున్యకార్యాల చిట్టాలో యిదీ రా...
తుందిలే...

యాక్టర్: యెప్పుడూ?

కొండయ్య: సొర్గంలో....అక్కడ ప్రతీదీ, ప్రతిచిన్ని ...
సిట్టాలో కెక్కుతుంది.

యాక్టర్: నా కనికారానికి ఇక్కడే, ఇపుడే బహుమా...
యివరాదూ?

కొండయ్య: నేనెలా యివగలను?

యాక్టర్: నా అప్పులో సగం కొట్టేసి!...

కొండయ్య: హె – హె–హే అన్యాలు–నవ్వుతాలు, కనికార...
గుండెకే పాపిస్టి డబ్బు బవుమానమేంటీ? మంచి గుణా...
లన్నిట్లో కనికారం మా గొప్పది. కాని అప్పు అప్పే. అం...

తీర్చుకోవల్సిందే ... నాబోటి ముసిలాడిమీద సూపే దయకి బవుమానం పుచ్చుకోవాలని అనుకుంటారా ?

యాక్టర్ : నువు వొట్టి దొంగముండాకొడకవి ముసిలోడా !
(వంటింటిలోకి వెడతాడు. గంగులు లేచి వసారాలోకి వెడతాడు)

కొండయ్య : (సత్యంతో) అ తాళాలోడు పారిపోయాడు. హీ-హీ-నేనంటే బొత్తిగా సరిపడదు...

సత్యం : నువంటే దెయ్యాలకి తబిపే యెవరికి సరిపడతుంది బాబూ !

కొండయ్య : (ఆటగా) మిమ్మల్నందరినీ ఇంతగా పేమించే నన్ను...నన్నిలా అంటానికి నోరెలా వొచ్చిందంట !... మీరంతా నా బీద, దురదుష్ట, పతిత సోదరులని నాకు తెలీదూ ! (హఠాత్తుగా తొందరగా) ఆ - ఆ గోపాళం - లోప లున్నాడా ?

సత్యం : నువే చూడు ...

కొండయ్య : (వెళ్ళి తలుపు కొడుతూ) గోపాళం! (వంటింటిగుమ్మంలో ఏదో నములుతూ యాక్టర్ కన్పిస్తాడు)

గోపాలం : యెవరక్కడ ?

కొండయ్య : నేనే - నేనే గోపాళం !

గోపాలం : యేంకావాలి ?

కొండయ్య : (దూరంగా నుంచొని) తలుపుతీయి.

సత్యం : (కొండయ్యకేసి చూడకుండా) "తలుపుతీయవే భామ - భామ !" (అని పాడతాడు వెక్కిరింతగా)

(యాక్టర్ బుసకొడతాడు)

కొండయ్య : (ఆందోళనతో మెల్లగా) యేంటీ ? యెవ
యేంపాట ?

సత్యం : నన్నేనా అడిగేది ?

కొండయ్య : నిన్నే ! యేంటా పాట !

సత్యం : మరేంతే... నాలో నేనదో పాడుకుంటున్నా.

కొండయ్య : వొళ్ళు దగ్గిరుంచుకో భాయీ ! యేళాకో
సమయాసమయా లుండాలి ! (తలుపు గట్టిగా కొట్టి) గోపా

గోపాలం : (తలుపుతీస్తూ) ఊఁ— యెందుకేం ? నాదుంప
డానికా !

కొండయ్య : (గదిలోకి తొంగిచూస్తూ) నేను ... సూచాలే
నువు...

గోపాలం : డబ్బు తెచ్చా ?

కొండయ్య : నీతో కొంచెం పనుంది గోపాళం !

గోపాలం : డబ్బు తెచ్చా ?

కొండయ్య : యేం డబ్బు ? వో నిమిషం ఆగు...

గోపాలం : యేండబ్బు? గడియారండబ్బు...యేడురూపాయ
మెవీ ?

కొండయ్య : యేం గడియారం గోపాళం ? ... బలే బాగుం
నువు...

గోపాలం : జాగ్రత్త! నిన్న సేన్నికు పదిరూపాయలకి గడియా
అమ్ముతూంటె అంతా చూశారు. మూడురూపాయ
చేతిలో వేసేట్టు తక్కింది తర్వాతయిచ్చేట్టు. ఇచ్చాయ్
యెందుకూనావంకల్లాగుడ్లుమిటకరించుకుంటూ నిల్చువ్నా

నీపనేంటో చూసుకోక అందరిపని పాడుచేస్తూ ఎందుకలా అందరిచుట్టూ తిరగటం ?

కొండయ్య : యిష్...కొప్పడకు గోపాళం.....గడియారం.... అది...

సత్యం : దొంగసామ్ము !

కొండయ్య : దొంగసామ్ముల్తో నాకేంపని!...అమ్మా, యెంతోడిపిరా !

గోపాలం : (బుజాలుపట్టుకుని) యెందుకు ననిలాగొప్పపెట్టటం ? నీకేంకావాలి ?

కొండయ్య : నాకా ? నాకేంకావాలి ?...యే మక్కర్లా... నువిలా కొప్పడితే, నేనెల్లిపోతా...

గోపాలం : పో, వెళ్ళి ఆ డబ్బట్రా.

కొండయ్య : (వెడుతూ) చీ_మోటుమనుచులు.

డాక్టర్ : బలేతమాషా !

సత్యం : బలే__అలాగుండాలి....

గోపాలం : ఆ డిక్కడేంజేస్తున్నాడు ?

సత్యం : (నవ్వుతూ) యేంచేస్తున్నాడా ? ఆ మాత్రం వూహించుకోలేవ్ ! పెళ్ళాన్ని నెతుక్కుంటున్నాడు. వీణ్ణి రెండు తన్ని తరిమేసెయ్యవేం గోపాలం !

సత్యం : ఇలాంటి వెధవల మూలకంగా నాబతుకు పాడుచేసుకుంటా ననుకున్నా ?

సత్యం ; బాగా ఆలోచించుకో. అపుడు కమల నిన్ను మారుమనువు కట్టుకోవచ్చు. నువు మాదగ్గిర అద్దెలు వాసూలూ చేసుకోవొచ్చు.

గోపాలం : తమాషాగానే వుంటుంది? నా చేతికి డబ్బొచ్చే లోపలే నా మంచిదనం ఆసరా చేసుకుని నన్నూ, నా ఆస్తీ మీరు తినేస్తారు. (పక్క మీద కూర్చుని) ముసిలిదెయ్యం! లేస్తే శాడు. ఎటువంటి కలొచ్చిందనుకున్నా! చాపలు పడుతున్నాట. పెద్దచాప పడిందట. కల్లో తబితే అంత పెద్ద చాప యెక్కడా కనిపించదు! తాడు చివర చాప. కర్ర విరిగిపోతుం తేమోనని బయమేసింది. అందుకనీ వలసిద్ధం చేసా. ఇక వల వేదామనుకున్నా.

సత్యం : అది చాప కాదు....కమల.

యాక్టర్ : కమల్ని ఎన్నడో వల్లో వేసేసుకున్నాడు.

గోపాలం : మీరంతా కట్టకట్టుకు చావండి. చస్తో చస్తో దాన్ని గూడా వెంక టెట్టుకుపొండి.

గంగులు : (వసారాలోంచివస్తూ) అబ్బా! ఏంసలి: ఏంసలి!

యాక్టర్ : పార్వతిని గూడా లోపలికి తీసుకురాలేకపోయా? బైట బిగుసుకుపో యూరుకుంటుంది....

గంగులు : విమలమ్మ వొంటిటిటోకి తీసుకుబోయింది.

యాక్టర్ : ఆ ముసలాడు తరిమేస్తాడు.

గంగులు : (పనికికూర్చుంటూ) అలాగైతే తిరిగి తీసుకొచ్చేస్తుందిలే.

సత్యం : గోపాలం! అయిదు రూపాయిలు బదులిద్దూ.

యాక్టర్ : (సత్యంతో) హుఁ-అయిదు! గోపాలం! ఇరవై రూపాయలు బదులీ!

గోపాలం : ఊఁ-తొందరగా నేనా! లేకపోతే బేరం వందదాకా యెక్కుతుందా యేం?.

సత్యం: ఒహో! ప్రపంచకంలోకల్లా దొంగాళ్ళే బహు దొడ్డాళ్ళు.

గంగులు: (ఆందోళనతో) డబ్బిస్తె ఆళ్ళ కాళ్ళకాడికి దొర్లు కుంటూ వత్తది. పనీపాటా సేచ్చావరు.

సత్యం: చాలామందికి డబ్బు తేలిగ్గా దొరుకుతుంది. కాని యెవడో ఒకడుగాని తేలిగ్గా యిచ్చేయ్‌లేడ్రా. పని! పని చూపించు. పనిచేయడంలో ఆనందం వుంది. బహుశా పని దొరికితే చేస్తా. హుఁ—బహుశా. పని ఆనందమైతే బతుకు సుఖంగా వుంటుంది. పని చాకిరైతే బతుకు బానిస బతుకు. (యాక్టరుతో) రా, మైరావణా, రా, పోదాం.

యాక్టర్: పోదాంపద, అహిరావణా. లక్షమంది తాగు బోతుల్లా వూరిపోతా. (వెడతారు)

గోపాలం: (ఆవలిస్తూ) నీ పెళ్ళానికెలావుంది?

గంగులు: ఆటేకాలం బతుకుద్దని తోసదు....(విరామం)

గోపాలం: ఇకడిలా వొరుగ్గై పోతున్నావంటే ఆశ్చర్యంగానే వుంది.

గంగులు: యేంసెయ్యాను, గోపాళం?

గోపాలం: యేంలే....

గంగులు. మరిగడవడమెలా?

గోపాలం: యెవళ్ళో వొకళ్ళు సంబాళిస్తారులే....

గంగులు: యెవళ్ళోనా?....ఆళ్ళూ మనుచులే అంటా? వొట్టి తిరుగుమోతు గాడ్దికొడుకులు! నీసులు! పురుగులు! నే పనోణ్ణి, ఆళ్ళకేసి సూత్తానికే అసయ్యమేత్తుంది. యేపటినుంచో పనిసేత్తున్నా. ఇకడ్నుంచి యెళ్ళిపోతా.

నా చర్మమంతా రాలిపోయినా యికడున్నంచి పొక్కంటూ
అయినా యెళ్ళిపోతా. కొంచెం వోపికట్టు....నా పిల్లాం
వాండర్లోనే సచ్చిపోతది. ఆరునెలల్నుంచే యికడుంటూ...
ఆరుగాలుగావుంది.

గోపాలం : మేమూ నీయంత మంచోళ్ళమే, నువిలా మాటాడ
డంలో అర్థం లేదు.

గంగులు : నా అంతమంచా! ఆళ్ళకి గౌరం లేదు... మనసూ లేదు.

గోపాలం : (ఉపేక్షగా) హుం–గౌరవం...మనస్సు! చెప్పాల్లా
తొడుక్కోవచ్చా, పెట్టొచ్చా...అధికారంలో వున్నాళ్ళకే
గౌరవం, మనస్సూనూ.

భీమన్న : అబ్బా! చలి! బిగుచుకు పోతున్నా.

గోపాలం : భీమన్నా! నీకూ మనస్సుందీ?

భీమన్న : యేందదీ?

గోపాలం : ఆ – అదే – అదే.

భీమన్న : నాకెందుకూ? నేనేం లచ్చాదికార్నా!

గోపాలం : అదే నే చెప్పేదీనీ. డబ్బున్నాళ్ళకే గౌరవం
మనస్సూ కావాలి. కాని గంగులు మనమీద కేక
కావాలేస్తున్నాడు. మన మనస్సులు...

భీమన్న : యేం, కావాలంటున్నాడా? మనసు యెరువు
లంటున్నాడా?

గోపాలం : యెబ్బే! ఆతగాడికి మాంచి మనసోటుంది.

భీమన్న : (గంగులుతో) అదాయిసయం! అమ్మాలనా? యికడ
కొనేడిసే వోళ్ళెవరూలేరు. పాతచీట్లపేకైతే...అదైనా
అరువెడితే–యేమోనాకేమైనా కొనాలని బుద్ధిపుడతదేమో!

గోపాలం : (ఉపదేశపూర్వకంగా) నువ్వట్టిమొద్దురాచిప్పవి గంగులూ! మనసు విషయంలో సత్యంమాటా, రాజామాటావింటంమంచిది.

గంగులు : అళ్ళునాకు నేర్పినచ్చేదేందంట!

గోపాలం : తాగుమోతులైనా నీకన్న తెలివిగలాళ్ళే.

భీమన్న : తాగుడూ, తెలివీ రెండుంటే రెండింటాలా లాబం.

గోపాలం : సత్యాం అంటాడూ "ప్రతివాడికీ తన పొరుగువాడికి మనస్సుండాలంటాడు. కాని తనకీ వుండాలనే, జ్ఞానం ఒకడికీలేదు."...అదే నిజం!

(ప్రవేశం విమల. వెనక రామదాసు చేతిలో కర్ర, బుజాన సంచీ.)

దాసు : 'శుభోజ్జయం' సత్యప్రభువులకి శుభోజ్జయం!

గోపాలం : (మీసం దువుతూ) ఆ-విమలా!

భీమన్న : పూర్వం – రెండేళ్లకితందాకా మేమంతా సత్తెఅరిచ్చందులమే.

విమల : కొత్తగా వుంటాని కొచ్చారు.

దాసు : 'ఆత్మవత్సర్వభూతాని' అన్నారు పెద్దలు. జీవాత్మలన్నీ ఒకట్టే. అబద్ధాలకోర్లన్నా నాకు గౌరవమే. మనదృష్టిలో వుందిగాని దోమకూడా దానికుండే సద్గుణాల్దానికి వున్నాయ్. అన్నీ నల్లగా వుంటయ్, అన్నీ ఎగురుతయ్. ... యింతకీ నాకు చోటెక్కడ చూపుతావే చిట్టితల్లీ!

విమల : (వంటింటి తలుపుకేసి చూపుతూ) అదిగో, అక్కడా తాతయ్యా!

దాసు : మా తల్లి బహు దొడ్డతల్లి! సాక్షాత్తూ అన్నపూర్ణే! ఎక్కడ వుండమంటే అక్కడే వుంటానమ్మా. యేనూాల వెచ్చగావుంటే అదే ముసిలోళ్ళకి యిల్లూవాకిలీ.

గోపాలం : బలే చిత్రమైన వాణ్ణి పట్టుకొచ్చావే విమలా!

విమల : నీకంటేనా?...గంగులూ! నీ పెళ్ళాం మావంటింట్లో కూర్చునుంది. కాసేపుండొచ్చి తీసుకుపో.

గంగులు : సడే అలానే వత్తా.

విమల : నీ పెళ్ళాంమీద దాష్టీకం సాలించి ఇకనైనా కాస్త దయతో చూద్దూ, పున్నెముంటుంది. ఆట్టేకాలం బతికి సచ్చేనా?

గంగులు : నాకు తెలుసులే.

విమల : తెలీడం సాలదు. పరిస్థితి అర్థం చేసుకోవాలి. ఇంతకీ చావంటే మాటలా? అందరికీ భయమే!

గోపాలం : హుం_నాకేం భయంలేదు.

విమల : (వేళాకోళంగా) మా ధైర్యస్థుడివిలే! నీకేం భయం!

భీమన్న : "మేడిపండుసూడ మేలిమైయుండును .
పొట్టయిచ్చిసూడ పురుగులుండు."

గోపాలం. సత్యప్రమాణంగా చెబుతున్నా, నాకేం భయం లేదు. ఇపుడే, ఈక్షణంలో, ఇలానే వున్నపాళంగా చచ్చిపొమ్మంటే చచ్చిపోతా. ఆ కత్తి తీసుకుని నాగుండెల్లో పొడిచేసెయ్. గుక్కెడు నీళ్ళైనా అడక్కుండా చచ్చూరుకుంటా. నీ సుకుమారపు చేతులమీదుగా చావడమంటే నాకు పరమానందం. ఊ_పొడిచెయ్.

విమల : ఎవర్ని టోపీవేద్దామనే, యీ నాటకమంతా.

భీమన్న: "పొట్ట యిచ్చి సూడ పురుగులుండు"
విమల: (గుమ్మంలోంచి) నీ పెళ్లాంసంగతి మర్చేబోకేంగంగులూ!
గంగులు: సడే.
గోపాలం: నీకు తగినపిల్లే!
భీమన్న: దానికేం దొబ్బిడాయీ!
గోపాలం: నాతో అలా మసులుతుందేం! ఊఁ – తప్పించుకు తిరుగుతోంది పిల్ల. ఇక్కడ వుంటే పూర్తిగా పాడై పూరు కుంటుంది.
భీమన్న: పాడై పోతే నీమూలంగానే.
గోపాలం: నామూలంగ'నా! అదంటే నా కెంతో దయ...
భీమన్న: ఔనౌను. పిల్లికి యెలికంటే మా దయ...
గోపాలం: అబద్ధం! పచ్చిఅబద్ధం! అదంటే నాకెంతోదయ! ఇక్కడ దానిబతుకు మహాభారంగా వుందని నేకనిపెట్ట లేదనుకున్నా?
గంగులు: ఆ–యిమలతో మాటాడుతుండగా కమ్మం సూడాలి నాసామిరంగా...
భీమన్న: కమల!...కాత్రోకూత్రో లాబంలేందే ఏపనీ సేచ్చా వదు, రాచ్చసిముండ!
గోపాలం: (పడుకుంటూ) ఏడ్చావ్లే వెధవ్.
గంగులు: సడే–సూడకపోతాం...
దాసు: (వంటింటిలో) "బ్రహ్మపట్నం పోదమంటే చీకటేమిర అన్నయా!"
గంగులు: (నడవలోకి వెడుతూ)
• యెందుకట్టావోంబ్రడేమతున్నాడా కొత్రోడు.

గోపాలం : అబ్బా! యేంవిసుగ్గా వుందిరాదేవుడా! అప్పుడప్పుడు యింతవిసుగెత్తుతూ వుంటుందేందుకూ? రోజులకి రోజులు యిట్టే హాయిగా గడిచిపోతాయి. కాని అమాంతంగా చలిజరంలావొచ్చి పడ్తుంది విసుగు! నరకంరా, బాబూ, నరకం!

భీమన్న : యినుగూ! ఊం

గోపాలం : ఆఁ—

దాసు : 'చీకటేమిర అన్నయ'

గోపాలం : ఆ—నిన్నే. తాతా! ఆ సంగీతంగింగీతంకట్టెశెయ్.

దాసు : (వస్తూ) యేం బాగుండలా?

గోపాలం : మంచి సంగీతమైతే బాగుంటుంది.

దాసు : అంటే నా సంగీతం బాగుండలేదన్నమాట.

గోపాలం : బలే బాగా గ్రహించావ్.

దాసు : అలా అనకండి బాబూ – నాది మంచిగొంతనుకుంటున్నా. మనిషి తాను చేసేదంతా బాగుందనుకుంటాడు. కాని యితర్లకది బాగుండకపోవచ్చు. ఈ లోకంలో ఎపుడూ యింతే–ఏంచేస్తాం.

గోపాలం : నిజం తాతా, నిజం! (నవ్వు)

భీమన్న : యిసిగెత్తిందో అని యిపుడేగా గోలెట్టావ్. ఇంతట్లోకే యేందా నవులు–గివులు.

గోపాలం : నీకెందుకురా ముసిలెధవా!

దాసు : యేవిటీ! యెవరికీ విసుగెత్తింది?

గోపాలం : నాకు.

(రాజా ప్రవేశం)

వాసు : అలా అనకండిబాబూ! మరే, వంటింట్లో ఓ అమ్మాయి పుస్తకం పట్టుకుని ఏడుస్తూ కూర్చుంది. కన్నీళ్ళు కాలవలు గడుతున్నాయ్. నేనడిగా "ఎందుకే చిట్టితల్లీ" అని. ఆ అమ్మాయి "పాపం వాడు" అంది. దానిమీద 'యెవడే వాడు ?' అనిమళ్ళీ అడిగా. 'ఇదిగో! ఈపుస్తకంలోవాడు.' అని జవాబు చెప్పింది. ఇలా పిచ్చిపుస్తకాలు చదువుతూ పొద్దుపుచ్చడ మెందుకో? మీలాగానే విసిగెత్తిపోయేనా?

రాజా : ఆపిల్ల వొట్టి పిచ్చిపిల్ల.

గోపాల : ఓహో! రాజా! టీ తాగా ?

రాజా : ఆఁ—ఆ తరవాత.

గోపాలం : ఓ గ్లాసు కల్లుతేనా ?

రాజా : ఊఁ – ఆ తరవాత ?

గోపాలం : ఆ తరవాత—నాలుకాళ్ళమీద నిల్చుని కుక్కలా మొరుగు. తెలిసిందా.

రాజా : ఓరి నీ తెలివి తెల్లార ! నువ్వేం చీకటి యాపారివా ? తప్పతాగావా ?

గోపాలం : ఊఁ – కాని – మొరుగు. నువు మొరుగుతుంటే నా మనసు సంతోషిస్తుంది. నువు ఘరానా మనిషివి... ఒకొపుడు నాబోటివాళ్ళని మనుషులకింద జమకట్టేవాడివి కాదు కదూ ?

రాజా : భేష్—ఆ తరవాత.

గోపాలం : అందుకేకుక్కలాగా మొరగమంట. మొరుగుతావ్ కదూ? నిన్నే? విన్పించిందా?

రాజా : సరే, వాజమ్మా, మొరుగుతా. కానినీకంటె వో మెట్టు కిందికి దిగజారినాడిని నే మొరిగితే నీకేం సంతోషం చెప్పూ. నీకంటె పై మెట్టులో వున్నప్పుడు నన్నిలా మొరగమంటానికి నీకు దమ్ములుండేవి?

భీమన్న : నిజం! రాజా! నిజం!

దాసు : బలే! బలే! వజ్రాల్లాంటి ముక్కలు వదిలావ్. బలే రాజా!

భీమన్న : ఆగూ—అయిందేదో అయేపాయె. యికమిగిలిందే ముంది నాబూడిద. మీాజాతిగరానా మనాసులేరూ యికడ సావలా. అందరిపనీ మట్టమైంది. మిగిలిందల్లా జానెడు గోసిగుడ్డా, రాయిచెంబూ.

దాసు : అంటే అంతా ఒకనాడినే దేకుతున్నా రన్నమాట అయితే నువ్వునిజంగా రాజావేనా రాజా?

రాజా : యేమిటి సంగతి ? యెవర్నువ్వు ?

దాసు : (నవ్వుతూ) నేను, మహారాజుల్ని చూచా. యువరాజుల్ని చూచా. కాని నీలాంటి తరాజుల్నిమట్టుకిచూడలా.

గోపాలం : రాజా ! నవ్వుతూ) యేం....

రాజా : దేనికైనా సమయాసమయాలుండాలి గోపాలం !

దాసు : ఛీఛీఛీ ! మీా బతుకుచూస్తే....

భీమన్న : యేడుత్తూ నిద్రోడం, మూల్గుతూ మేలోకడం. ఇదీ మాా బతుకు.

రాజా : పూర్వం, మనం బతికున్న రోజుల్లో, పొద్దున్నే కళ్ళు తెరిచే సరికి కాఫీ, బిస్కతులు పక్కమీాదకి వచ్చిపడేవి....

దాసు : మన మంతా మనుషులం. యెంత దర్జా వొలకబోసినా, యెన్నెన్ని వేషాలేసినా, మనమంతా మనుషులమై పుట్టాం, మనుషులుగనే గిడతాం. ఈ రోజుల్లో మనుషులకి తెలివితేట లెక్కువై పోతున్నాయ్ బాబూ బతుకు దిగజారిపోతున్నకొద్దీ మనుషులు బాగా బతకాలని ఉవ్విళ్ళూరిపోతున్నారు. వొట్టి మొండి జాతి!

రాజా : తాతా! యెవర్నువు? యెక్కడ్నించి వచ్చావ్?

దాసు : నేనా?

రాజా : తీర్థాలు సేవిస్తున్నావా?

దాసు : ఈ భూమ్మీద మనబతుకే వో తీర్థయాత్ర. ఈ మన భూగోళం వుందే అది - అదికూడా ఆకాశంలో తీర్థయాత్ర సాగిస్తోందని పెద్దలు చెబుతూంటారు.

రాజా : (గంభీరంగా) సాగిస్తే సాగించనియ్.

గోపాలం : రాజా, పద. ఓగ్లాసు....

రాజా : ఊ-తాతా! శెలవు-నువు వట్టి దగుల్బాజీవి తాతా! తెల్సిందా?

దాసు : ఈ విశాల ప్రపంచంలో రకరకాల మనుషులు!....

గోపాలం : (తలుపుదగ్గిరనుంచి) వస్తే తొందరగారా, పోదాం.

(వెడతాడు. వెనక తొందరగా రాజా)

దాసు : ఆయన పూర్వం రాజాగారేనా?

భీమన్న : యేమో యెవడికి తెలుస్తది. రాజా కుటుంభంలో వాడన్నదిమాత్రం నిజం. అలా అనుకోటానికి తగ్గట్లు అమాంతంగా యెదో సేస్తుంటాడు. పా తలవాట్లింకా వొదిలిపోలా మా రాజాకి.

దాసు : బిడ్డ చచ్చినా పురిటివాసన వదల్లేదన్నమాట !

భీమన్న : మొత్తంమీద పర్వాలేదుగాని అపుడపుడు పాటుకు వత్తాంటది, రిమ్మతెగులు.

ముత్తాయి : (తాగితూలుతూ చిలకబుర్ర వాయిస్తూ ప్రవేశం)

"రావిసెట్టెక్కేవు-రాగాలు తీసేవు
రాలిపోతవు- లంజకొడకో రెంకయ్య
రాలిపోతవు- లంజకొడకా!"

యెవరోసి ! యెవరోసి !

భీమన్న : యేంటట్టా అరుత్తున్నా ?

ముత్తాయి : బుద్ది బుద్ది సాజంగా నే తలబిరుసోణ్ణిగాదు బాబుగోరూ.

భీమన్న : మల్లీ తప్పతాగావాయేం?

ముత్తాయి : ఆ-తాగా, తాగా, గొంతుదాకతాగా. పోలీసుపోలాయ స్టేచన్నుంచి బైటికిగెంటి "మల్లీ బజార్లోకి అడుగెట్టావో సూపిత్తానాతడ్డా" అన్నాడు. మనం నీతిగలోళ్ళం. మాధొర వను సూసేతలికి పల్లుపటపటా పటపటా కొరుకుతాడు. ధొర-ఫూ-ధొర ! పచ్చిమోసం!...ఆడొట్టి తాగుమోతోడు. యెవడైతేమటుకు నాకేంలెక్కంట ! ...నాకేం అక్కర్లా... (రాధ వంటింట్లోనుంచి వస్తుంది) ఇద్గో లచ్చరూపాయలిత్తామనండి. నాకేమక్కర్లా. తప్పతాగేవోడి మోసేతిసీళ్ళు తాగుతూ - దిలాసాపురుషుణ్ణి నేను పడుంటాననుకున్నా ? హా - హా - హా ... నేనాడికింద పనిసేయనేసేయను. ఆడి ఆటలు నా దగ్గిరా (రాధ ముత్తాయిని తిట్టి పెడుతూ తలూపుతుంది)

దాసు : (దయతో) యేంగతి పట్టిందిరా నీకు బాబూ !

భీమన్న : వొర్తిమట్టిబుర్ర ! మట్టిబుర్ర !

ముత్తాయి : (నేలమీదపడి) ఇద్గో, నను తినేసేంశి. నాకే మక్కర్లా. ఇది మొండిగటం. నాకంటె గొప్ప పనోడెవడో సెప్పు నూదాం ? మరి నాగ తిలాపట్టిందేం ? 'యీాదిలో కొచ్చావో నీ కల్లుముంత ముక్కల్మొక్కల్ సేసేత్తా' నన్నాడుగదూ పోలీసు పోలాయ, వంచేస్తాడో నేనూ సూత్తా. యీాదిలోకెల్లి నడిమద్దెన వడకేస్తా. బల్లూ గట్రా నామీాదగా పోనీ. నాకేమక్కర్లా.

రాధ : పాపం ! పట్టుమని పాతికేళ్ళు లేవు, యెలా నవులపాలవుతున్నాడో !

ముత్తాయి : (రాధనుచూచి మోకాళ్లమీద నిలిబడి) చిన్నిదొర్సానీ, మాలచ్చిమీా, చమించుతల్లి, చమించు తప్పతాగా.

రాధ : (రహస్యంగా) ఋుష్ – కమల !...

కమల : (తొందరగా తలుపుతీసి ముత్తాయితో) మళ్ళీ ప్రత్యక్షమయావట్రా ?

ముత్తాయి : బాగుండోరా దొర్సానీ ! మీా దయ...

కమల : ఈ చాయలకి రావద్దని చెప్పానా, కుక్కలకొడకా! మళ్ళీ ఎందుకొచ్చా ?

ముత్తాయ్ : దొర్సానీ! ఒక్కపాట–సావుపాట పాడినిపించనా?

కమల: పో, అవతలకి పో. (భుజంపట్టుకొని తోస్తుంది)

ముత్తాయి ; ఒక్కనిమిచం ... కొత్తంగా నేర్చుకున్నా ... సరికొత్తబాణీ...ఒక్కనిమిచం...నను గెంటెయ్యకేవ్.

కమల : గెంటెయ్యగల్నో లేదో చూపించనా? వీధివీధినంతా నీమీద ఉసిగొల్పగల. వేలెడువెధవ్వి నామీదే యాగీ మొదలెట్టా.

ముత్తాయి : (పరుగెత్తుతూ) పోతున్నా – నే నెల్లిపోతున్నా.

కమల : (భీమన్నతో) ఆ చచ్చినాణ్ణి మళ్ళీ యిక్కడ అడుగుపెట్ట నిచ్చావో, ముందు నీపని పట్టేస్తా.

భీమన్న : నేనేం నీ కాపలా కుక్కననుకున్నా ?

కమల : కుక్కవో! నక్కవో నాకదంతా తెలీదు. నాదయా ధర్మ బిచ్చంమీద బతుకుతున్నావని జ్ఞాపకముందా ? నువ్వు నా కెంత బాకీ-చెప్పు.

భీమన్న : లెక్కకట్టలా.

కమల : నే లెక్కకడతా-సరేనా.

ముత్తాయి : (తలుపుతీసి బిగ్గరగా) కమలమ్మగోరూ నను గెంటెయలేవ్. గెంటెయలేవ్. (దాక్కుంటాడు. దాసు నవ్వు)

కమల : (దాసుతో) నువెవరివి ?

దాసు : దారిబోయేవాణ్ణి....యాత్రీకుణ్ణి.

కమల : యీవాళటికేనా, ఇక్కడేవుండిపోతావా ?

దాసు : చుట్టూ వోమాటు చూడ్నీ !

కమల : యాత్రికుడివో, బటాచోరువో ! యెలా తెలుస్తుందేం?

దాసు : (నిట్టూర్చి) ఉహు-అసాధ్యురాలివే!

[కమల గోపాలం గది గుమ్మంలోకి వెడుతుంది. ముత్తాయి వంటింటి గుమ్మంలోంచి తొంగిచూస్తూ "యెల్లిపోయిందా" అని అడుగుతాడు.]

కమల : ఇంకా యిక్కడే చచ్చా.

(ఈలవేస్తూ ముత్తాయి వెడతాడు. దాసు, రాధ నవ్వుతారు.)

భీమన్న : (కమలతో) ఈడ లేదు.

కమల ; యెవరూ ?

భీమన్న : గోపాళం

కమల : గోపాలం యెక్కడున్నాడని నేనడిగానా పెట్టానా ? మరెందుకూ...

భీమన్న : అడగాలీ ! యేయికల్లతో యెదుకుతూంటే!

కమల : అంతా సవ్యంగా వుందో లేదో అని చూస్తున్నా. తెలిసిందా? ఇంతవరదాకా కొంప ఊడవనేలేదేం. కొంపంతా శుబ్బరంగా వుంచమని ఎన్నిసార్లు మొత్తుకున్నాగాను.

భీమన్న : యియేల వూడ్చటం యాక్టరోంతు.

కమల : ఎవరోంతైతే నాకేం. నాక్కావలసింది వూడ్చటం. సానిటరీ ఇనస్పెక్టరొచ్చి జుల్మానా వేసాడో మిమ్మందర్నీ తరిమేస్తా.

భీమన్న : (శాంతంగా) మమ్మల్నందరినీ తరిమేసి నువ్వేంతింటా?

కమల : కాస్త చెత్తంటూ కన్పించాలి మీ తాళంపట్టిస్తా. (వంటింటివైపు వెడుకూ రాధతో) ఇక్కడ తచ్చాడుతున్నావేం? మొగమంతా అదేమిటలా వాచింది ? బుట్టబొమ్మలా అలా నిల్చోకపోతే కాస్త వూడిస్తే నీ సొమ్మేంపోతుందే ? మా విమల కన్పించిందా ?

రాధ : నాకేం తెలీదు... నే చూడలా..

కమల : భీమన్నా మా చెల్లి యిలా వొచ్చిందా ?

భీమన్న : (దామును చూపిస్తూ) ఈయనగోర్ని తీసుకొచ్చింది.

కమల : అతను... అతనింట్లో వున్నాడా ?

భీమన్న : ఆ-యిమలమ్మ గోపాలంతో యేంటో గుచగుచలాడి పోయింది.

కమల : యెవరితో మాటాడింది అని నిన్నడిగానా యేం-ఊ-యెక్కడ చూసినా చెత్త...కంపు ... లూచ్ఛాల గుంపు. అంతా శుబ్బరం చేయండి. విన్పించిందా ? (గబగబా వెళ్ళి పోతుంది)

భీమన్న : వొర్తి చండాలపుముండ !

దాసు : ఉహుఁ-యిక్కడ మన పప్పులేం వుడకవ్ !

రాధ : ఇలా బతుకుతూంటె ఎవరైనా యిలానే సిచడి పోతారు. అలాంటి దద్దమ్మల మెడకికడితే...

భీమన్న : మరీ గట్టిగా బిగించి కట్టేడిత్తేగా...

దాసు : యెప్పుడూ యిలా నిప్పులు గక్కుతూనే వుంటుందా యేం ?

భీమన్న : యెపుడూ యింతే. రంకుమొగుణ్ణిసూసి పోదాంటు నొచ్చింది, దరిశనం కాలా. సమయానికి యేడకో వుడా యించాడు.

దాసు : ఇంకేం నిప్పుల్లో నెయిపోసినట్టే (నిట్టూర్పు) అధికారం చెలాయిస్తూ, తిడుతూ, కొడుతూ యింతమంది భూమ్మీద రొమ్ములు విరుచుకుని తిరుగుతున్నా శాంతీ లేదు, భద్రతా లేదు.

భీమన్న : అల్లూసాంతికావాలంటారు. కాని ఆ సాంతి సాదిత్తానికి తలకాయెక్కడేడ్చినదంట ! సడే-యేడో వోడు వూడవక తపుతుందేంటి. రాదా ! కాత్త నువ్వూడుద్దూ.

రాధ : నేనేం సిదాసీదాన్ననుకున్నా? (ఒకనిమిషం ఆగి) ఇవాళ తాగేస్తా. గొంతుదాకా తాగేస్తా.

భీమన్న : ఊ-కానీ-అదైనా కా త్తనయమే.

దాసు : యేవిటీ? తాగుతా? ఒక్కక్షణం కితమేగా యేడుస్తా కూర్చుంట! ఇంతట్లోకీ యీగాపాడు బుద్దెందుకు పుట్టిందమ్మా?

రాధ : (సవాలు చేస్తున్నట్టు) తాగుతా - తాగుతా. తాగిమళ్లీ యేడ్పు మొదలెడతా-అంతే.

దాసు : తాగడమెందుకు?

రాధ : (అంతేనని తలూపుతుంది)

దాసు : అరెరెరే- యేంమనుషులు-యేంమనుషులు! వీళ్ళగతేం కానుందో భగవాన్! పోనీ - నేనూడుస్తా, చీపిరేదీ?

భీమన్న : అద్గో - ఆ తలుపుసాటున.

(దాసు వెడతాడు)

భీమన్న : రాదా?

రాధ : యేం?

భీమన్న : కమలమ్మోరు ముత్తాయ్‌గాడిమీాద ఆలా యిరుసుకు పడుతోందేం?

రాధ : కమలంటే మొహంమ్మొత్తి గోపాలం విమలని చేర దియ్యాలని సూస్తున్నాడని ముత్తాయ్ వూళ్ళో యాగీ మొదలెట్టాడు. అందుకూ యీ విరుచుకు పట్టమంతా, యిక్కణ్ణించి నే మకాం మార్చేయటం మంచిదనుకుంటా.

భీమన్న : యేంటీ - మకాం మారుత్తావా? యెక్కడికేం?

రాధ : నాకిక్కడ వొంటినిండా చీమలు, జెర్రులు పాకుతున్న ట్టుంది. ఇక్కడ నాజోలెవరిక్కావాలి?

భీమన్న : (శాంతంగా) యూడకెల్లి నా నీజోలెవరిక్కావాలే తల్లీ! ఈ పెపంచకంలో వోరిజోలోరిక్కావాలి !

[రాధ తలుపుతీసి తొందరగా వెళ్ళిపోతుంది. దాసు వెంటరా పోలీసు పోలయ్య ప్రవేశం]

పోలయ్య : యెవర్నువ్వు? యెరుగున్న మొగంలా లేదే ?

దాసు : యిక్కడివాళ్ళందర్నీ యెరుగున్నా ?

పోలయ్య : నా బీటులో వాళ్ళందర్నీ యెరుగున్నా. నిన్నెరగనే!

దాసు : ఈ భూప్రపంచమంతా నీబీటుకిందికి వస్తుందా యేం ? నీ బీటుకిందికిరాంది చాలావుంది. అందుకే నన్నెరకపోవటం. తెల్సిందా !

(వంటింట్లోకి వెడతాడు)

పోలయ్య : (భీమన్న దగ్గిరికి వెళ్ళి) న్నా బీటు పెద్దది కాకపోవచ్చు కాని తక్కినవాటికేం తీసిపోలా ... ఇక ముత్తణ్ణి స్టేసనికితీసుకుపోవాలి. ఇన్నావా బీమాన్నా ! రోడ్డు నడిమద్దెన పడి వాయిద్దేం – వాయిద్దేం వాయిత్తూ 'నాకేమక్కర్లా, నాకేమక్కర్లా' అని వొకటేగోల! బళ్ళో, కార్లో, మీదినించి పోవాల్సింది, అబ్బాయిపని తెలిసొచ్చేది. రోగంకుదిర్చా. యెపుడూ పోట్లాటకి తయారు. వొట్టి కొంటెదవ.

భీమన్న : రాతిరికి పుల్జూదం ఆడదాం వస్తా ?

పోలయ్య : ఆc– ఆ గోపాళం ... యెలా వున్నాడు ? బతికే వున్నాడా ?

భీమన్న : యేం రోగం ? గుండులా బలిసిండు.

పోలయ్య : (అనుమానిస్తూ) అలాగా ?

(కుండ బుజాన పెట్టుకుని దాసు నడవలోనుంచి ప్రవేశం)

పోలయ్య : గోపాళం విసయంలో... హుం... యేవో పుకార్లు బయల్దేరాయ్! యినలా?

భీమన్న : పుకార్లు గంపెడిన్నా.

పోలయ్య : కమల విసయం... యేవన్నా కనిపెట్టా?

భీమన్న : యేవన్నా అంటే?

పోలయ్య : యెదైనాసరే... తెలిసే దాత్తున్నా? నలుగురిలో పడిపోయింది. (గట్టిగా) అబద్దాలు, సుబద్దాలు నా దగ్గిరేం సాగవ్, తెలిసిందా?

భీమన్న : అబద్దాలాడేటంత కర్మం నాకేం బట్టింది?

పోలయ్య : యెదో గూడుపుటాణి! పుచ్చుకుక్కలు! కమలకీ గోపాలానికి యిలాకా వుందంటున్నారు. నీకేమేనా తెలుసా? పోనీ నాకేం – నేనేం వాళ్ళ బాబునా? ఎందుకూ నను జూసి అలా నవ్వుతారు? (సుబ్బి ప్రవేశం) వాళ్ళకేం పోయకాల మొచ్చింది? పెతివోళ్ళకేసీ సూసి నవ్వడం? ఆఁ– నువ్వా? అపుడే తిరిగొచ్చా?

సుబ్బి : ఒహొహో! పోలీసు దొరగారా? బీమన్నా, మల్లీ బజార్లో యీడు నామచ్చమాపుతున్నాడు. యీణ్ణి పెల్లాడా లంట! ఈ మొగానికి పెల్లిట–పిల్లి!

భీమన్న : ఊఁ–కానీ. ఆడికేం డబ్బుకొదవా, రూపం కొదవా?

పోలయ్య : హొహొహో! బలే భాగా సెప్పావ్ బీమన్నా! అలా బుద్దిసెప్పి యెదో పున్నెం గట్టుకో. వోకాయ కాస్తే నీ పేరెట్టుకుంటా.

సుబ్బి : ఓర్నీ జిమ్మడ! ననురెచ్చగొట్టమాకు. వోమాటైంది ఆసంబడం... ఆడది పెళ్లాట్టనుంచేనిలువునా గోతిలోపట్టకే వోమాటు పడిందో యిక జనమజనమలకీ మర్సేపోదు.

పోలయ్య : గుర్రాన్నిక ట్టేయ్! మొగోళ్ళంతా అచ్చోసినట్టు వోమాదిరీగానే వుంటారంటా?

సుబ్బి : వుండకపోవాచ్చు కాని నేనునేనే. ఆసచ్చినోడున్నాడే నా మొదటి మొగుడు — ఆడుసావంగానే నా అదుట్టాన్ని పొగుడుకుంటా వోరోజు రోజల్లా అలా నేకూకుండిపోయా

పోలయ్య : వుత్తపున్నానికి కొడుతూంటే పోలీసోళ్ళకి రిపోర్టు యకపోయా, రోగంకుదిర్చేవాళ్ళు.

సుబ్బి : పదేళ్ళపాటు రోజూ దేముడితో మొరెట్టుకున్నా. యేంలాబం? ఆ బండరాత్తో సెబితే.యెంతో దేముడితో సెపినా అంతే.

పోలయ్య : యీరోజుల్లో పెళ్లాన్నిగొట్టడం నేరం. టికొక్కరూల్చూలో అంతు ఆడను. తగినకారణంలేందే వోర్ని కొట్టగూడదు. సాంతిరచ్చనికి మటుకు అడపాదడపా వోతడి తగిలించొచ్చు.

దాసు : (పార్వతిని తీసికొస్తూ) ఇంత బలహీనంగా వున్నావ్. నీయంతట నువెలావాగలవమ్మా, నీ పక్కెక్కడ?

పార్వతి : (పక్క చూపుతూ) నీ ఋణం తీర్చుకోలేను తాతా!

సుబ్బి : అర్దో! పెళ్ళాడిన ఆడది. దాన్ని సూడు!

దాసు : వొణికిపోతోంది పాపం! గోడపట్టుకుని మూలుగుతూ నడుస్తోంది. ఇలాటి మనిషిని వొంటరిగా వెళ్ళనిస్తారా?

సుబ్బి : చమించుబాబూ, యెదో సూడలా. ఈ రాణిగోరి దాసి యీయాల సెలవెట్టినట్టుంది!

దాసు : హాస్యానికిదేనా సమయం! ఇలాంటి రోగిష్టిని కనిపెట్టు కుండొద్దూ? యెటువంటి వాళ్ళయినా వాళ్ళకుండే విలువ వాళ్ళకుంటుంది. యేవంటా?

పోలయ్య : వోపక్క కనిపెడుతుండాలి. అమాంతంగా సచ్చి పోతే... కాత్త కనిపెట్టుండాలి.

దాసు : నిజం, హెడ్డూ!

పోలయ్య : నేనింకా హెడ్డునుగాలా.

దాసు : అలా అనకు. నీ వాలకంసూస్తే అచ్చంగా హెడ్డు లాగనే వున్నావ్.

(తెరలో అల్లరి, గోల, పెడబొబ్బలు)

పోలయ్య : యెవరో కొట్టుకుంటున్నారు.

భీమన్న : సడిగ్గా అలానేవుంది.

సుబ్బి : యెల్లిసూసొత్తా.

పోలయ్య : నేనూ యెల్తా. ఓ - యేం డూటీరా, బాబూ, యేం డూటీ! కొట్టుకునే వోళ్ళని మేమెందుకూ యిడ దీయటం! అలిసిపోతే గుప్‌చిప్‌గా యెవళ్ళిళ్ళకి ఆళ్ళే సక్కా బోతారు. వోపికున్నంతవరకూ కొట్టుకోనివడమే మెరుగు. మళ్లీ జనములో కొట్లాటకి దిగరు.

భీమన్న : (లేచి) యీసంగతి యెల్లి మీా యినస్పెక్టరుతో సెప్పిసూడు, యేమంటడో?

కొండయ్య : (తలుపుతీసి బిగ్గరగా) పోలయమామా! తొందరగరా, తొందరగ. కమల, యిమల వెంటడింది. సంపేస్తుంది. తొరగరా.

(సుబ్బి, పోలయ్య, భీమన్న పరుగెత్తుతారు. దాసు తలూపి వాళ్ళ కేసి చూస్తుంటాడు.)

పార్వతి: రామ రామ! పాపం! యిమల...

దాసు: యెవరా పోట్లాడుకునేది?

పార్వతి: యీ యింటి కామందులు. అప్పా-సెల్లెలూ——

దాసు: (పార్వతి దగ్గిరికెళ్ళి) యెందుకూ పోట్టాడుకోవడం?

పార్వతి: మకేంలే, వొంటిమదం!

దాసు: నీ పేరేవిటమ్మా?

పార్వతి: పారతి... నిను సూస్తుంటే మానాన- యెంతమంచో డనుకున్నా-గ్నాపకం వత్తున్నాడు.

దాసు: ఆ-డక్కా-మొక్కీ-లు చాలా తిన్నానమ్మా... అందుకే నాలో యీ కాస్త మంచన్నా పుట్టుకొచ్చింది.

(వెకిలినవ్వు)

[తెర]

రెండో అంకం

[అదేస్థలం. సంధ్యవేళ. సత్యం, జోగాయ్, రాజా, సాహెబ్ పేకాడుతున్నారు. గంగులూ, యాక్టరూ ఆటచూస్తున్నారు. భీమన్న, పోలయ్య భీమన్న తిన్నెమీద పుల్జూదం ఆడుతున్నారు. దాసు పార్వతి పక్కన కూర్చున్నాడు. చీట్లపేకదగ్గరో దీపం, పుల్జూదందగ్గిరో దీపం.]

సాహెబ్: హింకా వొక్కదఫే హోడుతాం - హాంతే.

భీమన్న: జోగాయ్! యెదీ పాటందుకో...

(పాట) "యెందుకైతే వుంచినావీ బందిఖానలో"

జోగాయ్: రామా నామొఱా వినవయ్యా! ॥యెందు॥

సాహెబ్: పేకాకల్పా భాయ్! భాగాకల్పా, మీ హోటా సంగ్తీ మాకీ తెలియాదన్కుండావ్.

భీమన్న, జోగాయ్: (కలిసి పాట)

పన్నెండు యేండ్లాయె
ఒడలీ కాహారము లేదూ
కండ్ల నిద్రయినా లేదూ ॥యెందు॥

పార్వతి: పొద్దత్త మానం కీచులాట - సెప్పుదెబ్బలు... ఇదీ నా బతుకు... అంతకిమించి నేబాముకుందేముంది నాయనా!

దాసు: మా అమ్మవిగదూ, దిగులెట్టుకోకమ్మా, దిగులెట్టుకోకు.

పోలయ్య : యేయ్, యేంటా దూకుడు! ఊ–జాగ్రత్త.

భీమన్న : ఊ!——

సాహెబ్ : (పిడికిలితో సత్యాన్ని బెదిరిస్తూ) ఫేకాముక్కల్ దాస్తుండావే? యేం?

జోగాయ్ : పోనిద్దూ సాయెబూ! పోనిద్దూ. యీళ్లెలాగైనా మనకి టోపీ యెట్టేత్తారు...బీమన్నా! యేదీ పాట లగాయించు.

పార్వతి : యెన్నడూ కడుపునిండా తిన్న పాపానబోలా. ముద్దముద్దా లెక్కెట్టుకుంటూ తినేదాన్ని. యేచనంలో యేం వొచ్చి పడుతుందోనని వొకటే వొనుకు...ఆయనకంటె యెక్కువ తింటానేమోనని అడిలిసచ్చేదాన్ని. యీ సీకిరిపీలికెలు తబితే వొకనాడన్నా శుబ్బరమైన చీరంటూ యెరగ. నా ఖర్మమిలా యెందుకాలిందో?

దాసు : పాపం! విసిగిపోయావా? అంతా చక్కబడుతుందిలే అమ్మా...

ట్యాక్టర్ : యేయ్, జాకీ యేసెయ్.

రాజా : రాజు!

గంగులు : యీళ్ళ తస్సాగొయ్యా! యెపుడూ యీళ్లదే గెలుపు!

సత్యం : అదేనోయ్, మా అనువాయితీ.

పోలయ : మేక!

భీమన్న : మేక! హుం.

పార్వతి : (ఆయాసంతో) యిక బతక...

గంగులు: ఊ - యిన్పట్టంలా - ఇక కట్టేయండి, కట్టేయండి. సాయబూ, నీకే సెప్పేది.

యాక్టర్: ఆ మాత్రం వాళ్ళకి తెలీదా యేం ?

రాజా: గంగులూ! యేం - తలపాగ రెక్కుందా యేం జాగర్త - వోళ్ళు తన్ను తన్నానంటే ఆ దేవలోకంలో కెల్లిపడాల్సిందే. జాగర్త.

సాహెబ్: మల్లీ ముక్కాకి యేయండి భాయ్! ఆడుదాం. నిండా మున్గినోడికి సలీ హెకడ్డీ సెప్పూ భాయీ!

(గంగులు తలూపి భీమన్న దగ్గిరికి వెడతాడు)

పార్వతి: రామయ తండ్రీ! ఆ లోకంలోగూడా యీ నరక యాతన్లు తప్పవా యేం? ఆ లోకంలో కూడా...

దాసు: ఆ లోకంలోనా? ఆ లోకంలో యిలాంటి నరక యాతన లుండవమ్మా. అక్కడ ఆనందం తాండవిస్తుంటుంది. హాయిగా పడుకో. అంతా చక్కబడుతుందిలే. ఆ లోకంలో హాయిగా గడపొచ్చు. ఇంకా కాస్త వోపికపట్టమ్మా. ఈ ప్రపంచంలో ప్రతీ మనిషీ వోపికబట్టాలమ్మా, వోపిక బట్టాలి.

(లేచి వంటింట్లోకి గబగబా వెడతాడు)

భీమన్న: (పాట)

సల్లులా బాదలచేతా

జోగాయ్: నలుగుతున్నాదీ దేహామూ

యెందుకైతే వుంచీనావీ బందిఖానలో॥

సాహెబ్: (బిగ్గరగా) దొంగా హాటాహాట్లావ్. సాక్కా-సేతిలో ముక్కా దాస్తావ్ రే, భలే పెద్దామనిషివయా నీకే!

రాజా : (కొంచెం గాబరాగా) యేం, యెక్కడ దాచమన్నా, నీ కళ్ళల్లోనా !

యాక్టర్ : నవాబ్జాదా ! మీరు షౌరబడ్డార్. ఇక్కడెవరికీ దొంగాటాడాలని లేదు

సాహెబ్ : హాలాగేం ? మోహం, మోహం, మే మాడేదీ లేద్.

సత్యం : (పేకముక్కలు పోగుజేస్తూ) సరేషో – మేం మోసంసేస్తామని తెల్సీ యెందుకూ ఆటకురావటం సాయబూ ?

రాజా : యెవడి రెండణాలు షోయాయో లేదో యేదోకొంప గుండమైపోయినట్టు గోలెట్టేస్తున్నాడు. మళ్ళీనవాబట ! నవాబు !

సాహెబ్ : నిఝాహితీ ఖావాలాభాయీ !

సత్యం : యెందుకేం?

సాహెబ్ : హెందూకూ?

సత్యం : నేనంది! 'యెందుకూ'అని

సాహెబ్ : మీకీ తెల్వదా హేం ?

సత్యం : ఉహుం—నాకేం తెలీదు. నీకు తెలుసూ?

(కోపంతో ఉమ్మేస్తాడు. అంతా అతన్ని చూస్తూ నవ్వుతారు.)

జోగాయ్ : నీకేంపిచ్చా సాయబూ! యీాళ్ళంతా నిజాయితీగా బతికితే మూడోరోజుకి మాడిమంగలమై సచ్చూరుకొంటారు. ఆమాత్రం తెలీదూ ?

సాహెబ్ : హదంతా మాకీ హెందూక. మద్సులూ నిఝాహితీగా బతకావాలా.

జోగాయ్: మల్లీ పాడిందే పాడరా పాసిపల్ల దాసరీ! బీమన్నా రా-టీ తాగొద్దాం. (పాట)

భీమన్న: (పాట) నల్లులా బాదలచేతా
నలుగుతున్నాదీ దేహామూ

జోగాయ్: రా, భాయీ, రా.

(పాడుతూ వెడతాడు. సాహెబ్ పిడికిలి సత్యంకేసి ఝాడించి వెడతాడు.

సత్యం: (నవ్వుతూ రాజాతో) మహారాజాధిరాజావారు పప్పులో కాలేసారే. చదువుకున్నారు, పెద్దమనుషులు, యెదవ పేకముక్క నగమానవుడి కంటబడకుండా దాసెయ్యలేక జోయారే — (నవ్వు)

రాజా: (బుజాలు ఎగరేస్తూ) అరె!

డాక్టర్: తెలివితేటలా పూజ్యం. ఇక స్వశక్తిమీద నమ్మకమా అంతకంటె పూజ్యం. ఇక దుమ్కా తినక—

పోలయ్య: అరె! రెండు మేకలు కొట్టేసా!

భీమన్న: నిను కొట్టానికి ఓ మేకసాల్దా... ఊ-కానీ.

గంగులు: పోలయా! ఇక లాబంలే. ఆట...

పోలయ్య: నోర్మూయెసే. పో. అతలికి పో.

సత్యం: గెలుపు మందే! పదణాలు!

డాక్టర్: అందులో మూడణాలు నావంతురావాలి... అయితే నాకెందుకు యెధవ డబ్బు!

దాసు: (వంటింటోంచి వస్తూ) సాహెబుని తగిలేశేరా. ఇక దుకాణానికేనా ప్రయాణం!

రాజా: తాతా! నువుకూడా రద్దా?

సత్యం: తప్పతాగితే యెలా వుంటావో సూడాలి తాతా!

దాసు : తెలివితేటలు మరేం పదింతలు గావులే.

యాక్టర్ : తాతా! పద్యాలు చదివి విన్పించనా ?

దాసు : యేవిటీ ?

యాక్టర్ : కవిత్వం.

దాసు : కవిత్వం! యెందుకోయ్ కవిత్వం! యెధవ కవిత్వం! కూటికా, గుడ్డకా!

యాక్టర్ : ఆ-ఆ-అంతమాటే. కవిత్వంలో రసానందం, బ్రహ్మానందం....

సత్యం : యేయ్, మహాకవీ, వస్తావా, రావా!

(రాజాతో నిష్క్రమణ)

యాక్టర్ : వస్తున్నా-చిటికలో వచ్చి కలుసుకుంటా... తాతా! యీ పద్యం విను... (నుదురు రుద్దుకుంటూ) అరె! మొదలే గ్న్యాపకం రావడం లేదే!

భీమన్న : ఇద్గో నీ మేక...ఊఁ, కానీ.

పోలయ్య : ఛత్, - యెదవాట!

యాక్టర్ : పూర్వం - నాదేహం సారాతో విషంకాకముందు- నాకు మాంచిగ్న్యాపకశక్తుండేది ఇకిప్పుడునాపనైపోయింది. పూర్వం - ఆపద్యం చదువుతూంటే యేంచప్పట్లూ, యేం చప్పట్లూ,హాలంతాహోరెత్తిపోయేది. చప్పట్లంటేయేవిటో తెలుసా - సారామత్తు. స్టేజీమీాది కిలావచ్చి, యిలా నిల్చోని (పోజుపెట్టి నిముషం ఆగి తలగోక్కుటూ) అరె! ఒక్క ముక్కా గ్న్యాపకం రావడంలేదే! ఆ పద్యమంటె నాకెంతో యిష్టం...ఛా...

దాసు : అంత యిష్టమైన పద్యం యెలా మర్చిపోయా ? ఆ పద్యంలో నీ మనసంతా లీనమైపోవాలే !

డాక్టర్ : మనసూ ! మనసు యెప్పుడో మచ్చమాసిపోయింది. నా బతుకిలా చట్టుబండలైందెందుకో తెలుసా ? నాలో నాకు నమ్మకం పోయీ... నా పనై పోయింది.

దాసు : మరేంపర్వాలేదు. చికిత్సవుంది. ఈరోజుల్లో తాగుడు మాన్పానికి చికిత్సచేస్తున్నారు తెలుసా ? కానీడబ్బైనా పుచ్చుకోరు. ఉచితంగా చికిత్స చేయడానికి ఆస్పత్రిలాంటెది తెరిచారు. తాగుమోతూ మనిషేకదూ ! - అందుకనీ మహాసంతోషంతో తాగుడురోగం కుదురుస్తున్నారు. అక్కడికి వెళ్ళరాదూ ? ఊ - వెళ్ళు.

డాక్టర్ : (ఆలోచనాపూర్వకంగా) యెక్కడ ? ఆ ఆస్పత్రి యెక్కడుంది ?

దాసు : అదా- అదోపట్నంలోవుంది. దానిపేరేమిటిచెప్మా... తమాషాపేరు...పర్వాలేదు. గ్యాపకంచేసుకు చెప్తా. ఈ లోపున ప్రయాణానికి సిద్ధంగా. సారా మానేసెయ్. మనసు నిబ్బరంచేసుకో...తర్వాత చికిత్సపొంది మళ్ళీ కొత్తబతుకు బదుకుదుగాని. బలేబాగుండదూ? కొత్త బతుకు...ఒక్క మాటు మనసులో నిశ్చయించుకో. అంతాచక్కబడుతుంది.

డాక్టర్ : (చిరునవ్వుతో) కొత్త బతుకు ! మళ్ళీ మొదలు... బలే బాగుంది!...మళ్ళీ... (నవ్వు) నిశ్చయం చేసుకుంటా - చేసుకోలేనంటా?

దాసు : యెందుకు చేసుకోలేవు ? తల్చుకుంటే యెంతపనైనా చెయ్యొచ్చు.

యాక్టర్ : (హఠాత్తుగా మేల్కొన్నవానిలా) నీబుర్ర శీలలు కొంచెం వదులైపోట్టున్నాయేం ? తాతా! శెలవు. (ఈలవేసి) తాతా! శెలవు. (పోతాడు)

పార్వతి : తాతా !

దాసు : యేవిటమ్మా ?

పార్వతి : నాతో కాస్త మాటాడుదూ!

దాసు : (పార్వతి దగ్గిరికి వెళ్ళి) సరేలే, అమ్మా.

(గంగులు వీళ్ళని కనిపెడతాడు. నెమ్మదిగా భార్యదగ్గిరికి వెళ్ళి ఆమెకేసి చూస్తూ ఏదో చెప్పదలచినట్టు చేతులు కదుపుతాడు.)

దాసు : యేవిటి, తమ్ముడూ?

గంగులు : మరేంలా.

(నెమ్మదిగా తలుపు దగ్గిరికివెళ్ళి ఒక నిమిషం ఆగి వెళ్ళిపోతాడు.)

దాసు : (గంగులు వెళ్ళినవైపుచూస్తూ) పాపం ! నీ మొగుడు చాలా బాధపడుతున్నట్టున్నాడే !

పార్వతి : యిపుడాయన వూసెందుకు తాతా !

దాసు : నిన్ను కొట్టేవాడా ?

పార్వతి : సితకతన్నేవాడు. ఆయనమూలానే నేనిలా అర్చురుపోయా.

భీమన్న : నా పెల్లానికో మిండడుండేవోడు. యెదవ ! పుల్లూజాదం బలే బాగా ఆడేవోడు.

పోలయ్య : ఆ—.

పార్వతి : తాతా ! సల్లటిమాటల్నాల్గు సెప్పు. వొంట్లో యేం బాగుండలా.

దాసు : చచ్చిపోయే ముందలానే వుంటుందమ్మా. అంతా చక్కబడుతుందిలే. బెంగెట్టుకోకు. ఇక కాసేపటికో కూసేపటికో చచ్చిపోతావ్. అప్పుడంతా హాయిగా, ప్రశాంతంగా వుంటుంది. ఇక యెవరికీ భయపడనక్కర్లా. నిశ్చింతగా పడుకో. హంసకాస్తా యెగిరి చక్కాబోతే అంతా నిర్మలంగా, నిశ్చింతగా వుంటుందంటారు. మన బోటి దిక్కుమాలిన వాళ్ళ పాలిటికి చావు మహాభాగ్యం. అందుకే పెద్దలేమన్నారో తెలుసా, నిశ్చింతగా కళ్ళు మూసుకోమన్నారు. అదే నిజమమ్మా! ఈ ప్రపంచంలో శాంతంటూ యెక్కడ దొరికేడుస్తుంది.

[గోపాలం ప్రవేశం తాగి, కంగారుగా, విచారంగావున్నాడు. బల్ల మీద మెదలకుండా కూర్చుంటాడు.]

పార్వతి : ఆ లోకంలో – ఆడ యీ యాతన తప్పదా – తాతా !

దాసు : ఆ లోకంలో యిలాంటి బాధ లేమీ వుండవమ్మా, యేమీవుండవు. నామాటనమ్మ. అక్కడంతా ప్రశాంతంగా, ఆనందంగా వుంటుంది. యమధర్మరాజు ముందుకు తీసికెళ్ళి 'మహాపతివ్రత పార్వతివచ్చింది' అని చెబుతారు.

పోలయ్య : (గట్టిగా) ఆడేంసెబుతారో నీకేంతెల్సు. నువు వినొచ్చావేం? బలే తమాసా సేత్తున్నావే!

(పోలయ్య గొంతువిని గోపాలం తలెత్తివింటుంటాడు.)

దాసు : నేనుచెప్పానంటే నాకుతెలుసన్నమాట, హెడ్డూ!

పోలయ్య : (స్నేహపూర్వకంగా) కావొచ్చు. పోసీ అదంతా నాకెందుకేం. మరి – నే యెడ్డునుగానే?

భీమన్న : పమోచనో – పమోచను.

పోలయ్య : వోరినా... ?

దాసు : యమధర్మరాజు నీకేసియెంతో దయతో చూసి "పార్వతి మహాదొడ్డయిల్లాలు సరాసరిస్వర్గానికి తీసికెళ్లి పంచభక్ష్య పరమాన్నాలతో భోజనంపెట్టి మాంచికోకార్లై కాకట్టబెట్టి హంసతూలికా తల్పంమీాద పడుకోబెట్టండి. పాపం! భూలోకంలో మహాకష్టా లనుభవించింది" అంటాడు.

పార్వతి : తాతా! తాతా! అలాజరిగితేనా! ఆలాజరిగితేనా! సీకూ సింతా లేకుండా ఆయిగ వుంటేనా!

దాసు : చీకూ వుండదు, చింతా వుండదు. నా మాట నమ్మమ్మా. ఇక సంతోషంగా చచ్చిపో. భయపడకు. చావుందే, చావు–చంటిపిల్లలపాలిటి తల్లిలాంటిది–బెంగెట్టు కోకమ్మా.

పార్వతి : యేమో, బతుకుతానేమో తాతా!

దాసు : (నవ్వి) యెందుకూ బతకటం! మళ్ళీ యీా నరక యాతన లనుభవిస్తానికేనా?

పార్వతి : బతికితే...ఇంకా కాసిన్ని రోజులు ... ఆ లోకంలో బాదలంటూ వుండవన్నావుగా. యీా లోకంలో వోర్చు కుంటాలే.

దాసు : అక్కడేం వుండవమ్మా ఒక్క...

గోపాలం : (లేచి) నీ మాటలు నిజమో అబద్ధమో యెవరికి తెల్సు?

పార్వతి : (అదిరిపడి) అయ్యో దేముడా!

దాసు : యేమిటబ్బాయీా, యిదంతా!

పోలయ్యా : వోరా కేకలేసేది ?
గోపాలం : (దగ్గిరికివెళ్ళి) నేనూ ! యేం ?
పోలయ్యా : యెందుకా కేకలు. నోర్మూసుకు పడుండక—
గోపాలం : వోరిదద్దమ్మా – ఒహటో వాళ్ళమామయ్యావా !
దాసు : యేవిటా కేకలు ? ఆపేయండి. విన్పించడంలా ? హంస లేచిపోతోంది. అపుడే చావుకళపడింది. కన్పించడంలా, గోల్జేయకండి.
గోపాలం : బలే తమాషామనిషివి తాతా ! ఊఁ – అబద్ధాలాట్టంలో మొనగాడివి. నీ కట్టుకథలు వింటానికి బలే మజాగా వుంటాయ్. ఊఁ – కాని అబద్ధాలో సుబద్ధాలో దంచెయ్. ఈ ప్రపంచకంలో వినదగిందేముంది ?
భీమన్న : నిజంగా పాణం పోతోందా ?
దాసు : నాకేం ఆశ కన్పించడంలా.
భీమన్న : పీడా వదుల్తుంది కాని దగ్గుతో మద్దె మేం సత్తున్నాం. ఈ లోకాన్నుంచి ఆ లోకానికి పమోచనో పమోచను.
పోలయ్యా : ఆరి నీ పిండంబెట్ట !
గోపాలం : వొరేయ్ !
పోలయ్యా : ఊఁ – వొరేయ్ ?
గోపాలం : పోలయ్యా విమలకి జబ్బుగావుందా ?
పోలయ్యా : నీకెందుకేం ?
గోపాలం : పర్వాలేదు, చెప్పు. కమలకొట్టిందా ?
పోలయ్యా : నీకెందుకేం ఆ గొడవ. యెదో కుటుంబ యవారం. మద్దె నువ్వోడివి ?

గోపాలం: నేనెవరైన్నతేనేం! తల్చుకున్నానా విమల్ని నీకంట బడకుండా చేయగల్ను. తెల్సిందా?

పోలయ్య: (పుల్జాదం తీసేసి) యేటంటున్నా? వోర్ని గురించీ కారుకూతలు కూత్తుంట! మా మేనగోడల్ని గురించా! దొంగెదవా?

గోపాలం: నేను దొంగను కావొచ్చు. కాని నువ్వు పట్టు కేడిస్తేగా.

పోలయ్య: కాత్త తమాయించు. పట్టుకు సూపిత్తానో లేదో తొందర్లోనే...

గోపాలం: నను పట్టుకుంటే – మీ అందరికొంపా తీకుండా నోర్మూసుకొని కూచుంటాననుకున్నా? నాకసి తీర్చు కుంటా. కోర్టులో "నీకు దొంగతనం నేర్పిందెవరు? చెయ్యమందెవరు?" అని అడిగితే కొండయ్య, ఆడిపెళ్లాం అని చెప్పేస్తా. "దొంగసొమ్మెంజేశా?" అని అడిగితే "కొండయ్యకి వాడి పెళ్ళానికి యిచ్చా" అని చెబుతా.

పోలయ్య: నువ్వొట్టి అబద్దాలకోరువి, నీ మాట లెవర్న మ్ముతారు?

గోపాలం: నేజెప్పేదినిజంకాబట్టే నమ్ముతారు. నిన్ను మాత్రం వదల్తాననుకున్నా! నిన్నూ కోర్టుకీడుస్తా. హాహా...... మిమ్మందర్నీ నాశనంచేసి మరీ వదుల్తా. రాక్షసెధవల్లారా! చూద్దురుగాని...

పోలయ్య: (భయంతో) వోరి, అబద్దాలకోరా, నీకేం అపకారం సేశారా, పిచ్చికుక్కల్లే నా యెంటడ్డావ్.

గోపాలం: ఇంతవరదాకా నాకేం వుపకారం చేశావో చెప్పు?

దాసు: ఊఁ—

పోలయ్య: (దాసుతో) యేంటి మూ గొణుగుతున్నా! నీకెందు కేం మాగోడవ. అదేదో కుటుంబయవాడం.

భీమన్న: (దాసుతో) దాసూ! నీ కెందుకేం ఆగోడవ. ఆ వుచ్చు నీకోసం, నాకోసం గాదులే.

దాసు: (మెల్లగా) నా కెందుకీ యెధవగోడవ యేంలే – 'ఉప కారం చేయకపోవడమే, అపకారం చేసినట్టు' అని చెప్పొచ్చా. అంతే—

పోలయ్య: హుఁ–యీడ వొాకళ్ళసంగతొకళ్ళకి బాగా తెల్సు. మద్దె నువ్వోడివి? (కోపంతో వెడతాడు)

దాసు: ఒహో! దొరగారికి కోపంవచ్చినట్టుంది! అరరే... చూస్తున్నాగా... మీా వ్యవహారాలు మహాచిక్కుల్లో పడ్డట్టున్నయ్యే?

గోపాలం: కమలకి పురెక్కించడానికెళ్ళాడు దొర!

భీమన్న: తెలివితక్కువ, ఆకలెక్కువ. ధైర్యం వొలకోస్తున్నావ్‌గాని – జాగ్రత్త. యిదేనా సమయం... యిదేం అల్లా టప్పా యవాడమనుకున్నా. వోక్క చసంలో నీ బుర్రకి రాంకీరతన పడతారు. జాగ్రత్త...

గోపాలం: యేడిచారు. నాముందా వీళ్ళ కుప్పిగంతులు? పోట్లాడాలని వాళ్ళకుంటే నేనూ తయార్.

దాసు: అబ్బాయీ! ఇక్కడనుంచి మెల్లిగా తప్పుకు చక్కాబోవడం మంచిదిగదూ – అయినా ఆలోచించిచూడు.

గోపాలం: యెక్కడికి పొమ్మంటా? పోనీ యెక్కడికో చెప్పు.

దాసు: అండమాన్లకి.

గోపాలం: ఉహుఁ— దమ్మిడీ కర్చులేకుండా నన్నక్కడికి పంపే క్షణంకోసం కాచుకు కూచున్నా.

దాసు: నామాటవిని అక్కడికి చక్కాపో. అక్కడ నీకు సవ్యమైన దోవ దొరుకుతుంది. నీలాంటివాళ్ళ అవసరం అక్కడ చాలా వుంది.

గోపాలం: నాకు దోవ యెన్నడో దొరికింది. మా నాన్న బతుకంతా జైల్లోనే గడిచిపోయింది. ఆ దోవనే నన్నూ నడవమన్నాడు...చిన్నప్పటినుంచీ నన్ను 'దొంగ యెదవ' అని తిడుతూనే వున్నారు.

దాసు: అండమాన్లు మహామంచి ప్రదేశం నాయనా! బంగారం పండుతుంది. వొంటో సత్తువుండి తిన్నగా నడుచుకుంటే అదృష్టం గిర్రున తిరుగుతుంది.

గోపాలం: యెందుకీ అబద్ధాలు తాతా?

దాసు: యేవిటీ?

గోపాలం: యేం చెముడా? యెందుకూ యిలా అబద్ధాలాట్టం?

దాసు: నే చెప్పేదంతా అబద్ధమేనంటా?

గోపాలం: అంతా పచ్చిఅబద్ధం. అరిచేతిలో వైకుంఠం చూపుతున్నా వెందుకేం?

దాసు: నా మాట నమ్మి అక్కడికెళ్ళి చూడు. నా పేరు తల్చుకుని దండం పెడతావో లేదో! కాళపోయినా—

యెందుకూ యీ పూరు పట్టుకువేలాట్టం? నిజం కోసరం యెందు కింత ఆదుర్దా? ఆలోచించుకో. చివరికి నిజం నీ మెడమీాది కత్తిగా తయారవుతుంది.

గోపాలం: ఊఁ - కానీ, మెడమీాది కత్తిగా తయారుగానీ. యెదైనా సరే నాకేం దిగుల్లేదు,

దాసు: పిచ్చాడా! చేతులారా యెవరైనా చావు తెచ్చుకుంటారా చెప్పు?

భీమన్న: యేంది వాదులాట! గోపాళం! నిజంకావాలా? యెందుకేం? నీకు తెలీదేం పాపం!... లోకమంతా కోడై కూాత్తుంటే!

గోపాలం: చాల్చాల్లే వాగుడు. జవాబుచెప్పమను చూద్దాం ...తాతా చెప్పు - దేముడున్నాడా?

(దాసు నవ్వి ఊరుకుంటాడు)

భీమన్న: మడుచులు బతుకు చాగిత్తూనే వుంటారు. పేక ముక్కల్తో మేడలు కట్టుకుంటారు. ఆపేకమేడలు అమాంతం కూలిపోతాయ్.

గోపాలం: సరే - దేముడున్నాడా? ఊఁ - చెప్పూ?

దాసు: (నెమ్మదిగా) ఉన్నాడనుకుంటే ఉన్నాడు. లేడనుకుంటే లేడు. నీ నమ్మకంలో వుందంతా...

(గోపాలం దాసువంక రెప్పవాల్చకుండా ఆశ్చర్యంతో చూస్తాడు)

భీమన్న: టీ కేడుతున్నా. యిం కోరైనా వత్తారా?

దాసు: (గోపాలంతో) యేవిటలా తేరిపారజూస్తున్నా?

గోపాలం: యేంలే... విను... నువుచెప్పేది...

భీమన్న : పోనీ నేనొకణ్ణే పోతా.

(తలుపుదగ్గిరికి వెళ్ళేసరికి కమల ఎదురవుతుంది.)

గోపాలం : అంటే - నువు జెప్పేది...

కమల : (భీమన్నతో) రాధ లోపలుందా ?

భీమన్న : లేదు. (వెళ్ళిపోతాడు)

గోపాలం : సరె - తయారైంది !...

కమల : (పార్వతి దగ్గరికి వెళ్ళి) ఇంకా ప్రాణాలతోనే వున్నా ?

దాసు : మాటాడించకు.

కమల : యిక్కడేంచేస్తున్నా ?

దాసు : పొమ్మంటే లేచ్చక్కా పోతా.

కమల : (గోపాలం గదిదగ్గిరికి వెళ్ళి) గోపాలం నీతో కొంచెం మాటాడాల్సిన పనుం దిలారా.

(దాసు బయటికి వెళ్ళిపోయినట్టు నటించి వెళ్ళి తిన్నెకింద దాక్కుంటాడు.)

కమల : గోపాలం యిలా వోమాటురా.

గోపాలం : ఊహుఁ - నేరాను...

కమల : ఊఁ-రావూ ? యేమొచ్చిందేం రోగం !

గోపాలం : అబ్బబ్బా! యీ గొడవతో నాకు మొహాంమొత్తి పోయింది. నన్నింక చంపకు.

కమల : నేనంటేకూడా మొహాం మొత్తిందా ?

గోపాలం : ఆ-నువ్వన్నా !

(కమల పార్వతిపక్కదగ్గిరికి వెళ్ళి అటూ యిటూ జాగ్రత్తగా పరిశీలించి తిరిగి వస్తుంది)

గోపాలం : సరె - ఆట్టే చంపక, నువు చెప్పదలుచుకుందేమిటో త్వరగా చెప్పు.

కమల : చెప్పడానికేముంది గోపాలం! నన్ను ప్రేమించమని నిన్ను బలవంతబెట్టబోను. పైగా దయాధర్మబిచ్చమంటే నాకు తలనొప్పి... నిజం కక్కేశావ్. అంతేచాలు ...

గోపాలం : యేం నిజం ?

కమల : యేం నిజమా ? నేనంటే మొహం మొత్తింది, నిజమా, అబద్ధమా ?

(గోపాలం మెదలకుండా ఆమెకేసి చూస్తాడు)

కమల : (గోపాలం దగ్గిరికి వెళ్ళి) యేవిటలా చూస్తున్నావ్ ? నే నెవర్నో గుర్తుపట్టలేక పోతున్నావా ?

గోపాలం : (నిట్టూర్చి) నువ్వు మాంచి అందకత్తెవే, కమలా, ? (కమల గోపాలం బుజంమీద చెయివేస్తుంది. గోపాలం కమల చెయ్యి తోసేసి) కాని నా మనసు కెక్కలేక పోయావ్. నీతో, యింకెందరితోనో కాలక్షేపం జేసా. అయినా నువ్వంటే నా కెన్నడూ ప్రేమలేదు.

కమల : (నిట్టూర్చి) చివరికిదా... సరే...

గోపాలం : ఇక మాట్టాట్టాని కేముంది ? పో - అవతలికి పో.

కమల : యింకెవరిమీదన్నా కన్నేశావా యేం ?

గోపాలం : నీ కెందుకదంతా ? కన్నేసినా నిన్నేం తొర్చ మన్నులే.

కమల : హుఁ- అయినా-ఆ కాస్త సాయం జేసి దాన్ని...

గోపాలం : దేన్ని ?

కమల : దేన్నా ! పాపం ! నీకు తెలీదేం ? యెందుకీ టక్కులు. గోపాలం! నేను ముక్కుకుసూటిగా పోయేదాన్ని.

పుట్టి పుణ్యానికి చెప్పొచ్చుకోట్టినంత పని జేశావ్. నన్నెంతో ప్రేమించానన్నావ్... యిప్పుడమాంతంగా...

గోపాలం: అమాంతంగా యేంగాదులే! చాలారోజుల్నించి, నీకు హృదయమంటూ లేదు. ఆడదానికి హృదయముండాలి. మేం మొగాళ్ళం. వొట్టి పశువులం. మమ్మల్ని సంబాళించుకోవాలి... నీవేం సంబాళించుకున్నా ?

కమల: అయిందేమిటో అయిపోయింది... మనిషికి పూర్తిగా స్వేచ్ఛ వుండదని నాకూ తెల్సు. నామీద ప్రేమ మాసిపోతే - సరే. యేంజేస్తాం.

గోపాలం: యిక తెగతెంపులే కదూ—గొడవాగట్రా లేకుంటా. మంచిది.

కమల: ఊహుం - ఒక్కక్షణం ఆగు... నీతో కాలంగడిపిన రోజుల్లో యీ గుదిబండనించి నను తప్పిస్తావనుకున్నా. నా మొగణ్ణుంచీ, మా మామనించీ, యీ పాడుబతుకునించీ తప్పించి, ఉద్ధరిస్తావనుకున్నా. బహుశా - నీకంటే యీ ఆశనే యెక్కువ ప్రేమిస్తున్నానేమో, తెలిసిందా ? నన్నేమో ఈ చెరనించి వదిలిస్తావని కాసుకు కూచున్నా.

గోపాలం: వదిలిస్తానికి నీవేం మేకువా, నేనేం పట్కార్నా ? ఎదో అందంగా వున్నావ్... తెలివిగలదానివి... అనే అనుకున్నా సుమా.

కమల: (దగ్గిరగా వంగి) గోపాలం! రా, ఒకళ్ళకొకళ్ళం సహాయం చేసుకుందాం.

గోపాలం: యెలా ?

కమల : మా చెల్లి - నాకు తెల్సులే... అదంటే పడి చస్తు న్నావుగదూ !...

గోపాలం : అందుకా దాన్ని చితకొట్టింది ? కమలా ! జాగ్రత్త దాన్జోలికి వెళ్ళావో...!

కమల : ఆగు ... యెందుకలా మండిపడతా. పిచ్చిపిచ్చి వేషాలేయక, మనలోమనం అన్ని ఏర్పాట్లు చేసు కుందాం. పోనీ దాన్ని కట్టుకో. నువు కోరినంత డబ్బిస్తా.

గోపాలం : (దూరంగా జరిగి) యేవిటీ ? యెందుకీ గొడవంతా ?

కమల : ఆ మొగుడుముండాకొడుకి బారినించి నను తప్పించు గోపాలం ! ఈ గుదిబండ వదిలిద్దూ !

గోపాలం : (మెల్లిగా ఈలవేస్తూ) అదా సంగతీ ఒహూ ! బలే యెత్తేశావే ? కాట్లో మొగుడు - జైల్లో రంకుమొగుడు ! యిక నువ్వూ...

కమల : గోపాలం ! జైల్లో యేవిటి ? నిన్నే స్వయంగా చెయి చేసుకోమన్నానా ? యెవడినన్నా బనాయించు. స్వయంగా నువ్వే చేస్తేమటుకు యెవడికి తెలిసేడుస్తుంది... ఆలోచించుకో. విమలా, డబ్బూ, రెండూ దక్కుతాయ్. యెక్కడికైనా దూరదేశంలేచి పొండి. బతికినంత కాలం నాకు స్వేచ్ఛ లభిస్తుంది. యిక మా చెల్లి విషయం — దాన్నిచూస్తే నాకళ్ళలో సూదులుగుచ్చుకున్నట్టుంటుంది. సీమూలాన అదంటే నాకు అరికాలిమంట నెత్తికెక్కు తోంది. వాళ్ళు తెలీదు. రంపకోత కోస్తాను. చిదకొడ తాను. దానికి తగిల్న దెబ్బలుచూస్తే ఒకొక్కప్పుడు

నాకే యేడుపొస్తుంది. అయినా కొట్టాను ... చావగొడు తూనే వుంటా.

గోపాలం: వొట్టి పశువ్వి. పైగా అదేదో గొప్పగా చెప్పు కుంటున్నా.

కమల: గొప్పేంటి నా బొంద. నిజంచెప్పా. అంతే... ఆలో చించుకో, గోపాలం! నా మొగుడిమూలంగా-ఆడి దురాశ మూలంగా, రెండుసార్లు నిను జైల్లో యేశారు. నాభ్లేళ్ళ నించి జలగలా నా నెత్తురు పీల్చేస్తున్నాడు. యేం మొగుడు చట్టుబండలు! విమలని ముస్టిదాన్నిలా తరిమేస్తున్నాడు. విషప్పురుగు!

గోపాలం: బలే బలే జిత్తులు తెల్సే నీకు!

కమల: అంతా స్పష్టంగా చెప్పేశా. యిక నా మొత్తైవిటో తెల్సుకో లేకపోతే నువ్వు వొట్టి దద్దమ్మవన్నమాటే.

[కొండయ్య నిశ్శబ్దంగా ప్రవేశించి మెల్లిగా ముందుకు వస్తాడు]

గోపాలం: (కమలతో) పో, వెళ్ళిపో.

కమల: బాగా ఆలోచించుకో. (భర్తనుచూచి) యేం కావాలేం? నా కోసమేనా?

(గోపాలం అదిరిపోయి కొండయ్యకేసి చూస్తాడు)

కొండయ్య: నేనే- నేనే. మీరిద్దరూ-యిక్కడ వొంటిరిగా ఊ-మాటాడుకుంటున్నారేం - (అమాంతం నేలకప్పి) నిన్నరి కెయ్యి ...తప్పుడుముండా! (జవాబు లేకపోయేసరికి భయపడి) భగవాన్-చమించు. బుద్ధి, బుద్ధి. మల్లీ నాసేత పాపాలు సేయించడానికి దారిదీస్తున్నా? కమలా! నీ కోసం

యిల్లంతా వెతుకుతున్నా. నిదరబోయే వేమైంది. దీపారాధనలో నూనోయడం మర్చేబోయా? పెంట ముండా! – భడివా!

[వణికే చేతుల్తో కమలను బెదిరిస్తాడు. కమల మెల్లిగా వెడుతూ గోపాలంకేసి చూస్తుంది.]

గోపాలం : (కొండయ్యని) ఫో–అవతలకి ఫో. ఊ–నడూ ముందు.

కొండయ్య : (బిగ్గరగా) యీ యింటికి్కా–మందున్నేను. దొంగ ముండాకొడక, నువ్వే అవతలికి ఫో–

గోపాలం : (కోపంతో) ఫో–అవతలకి ఫో–యిదిగో చెబుతున్నా కొండయ్యా!

కొండయ్య : యేం–ఊ – సెయ్యెత్తు సూద్దాం. నా తడాకా సూపిత్త.

[గోపాలం కొండయ్య గొంతుపట్టుకుని ఊపుతాడు. హఠాత్తుగా పెద్దపెట్టున ఏడ్పువినిపిస్తుంది. గోపాలం కొండయ్యని వదులుతాడు. కొండయ్య ఏడుస్తూ పరుగెత్తుతాడు.]

గోపాలం : యెవరక్కడ?

దాసు : (తలయివతలికిపెట్టి) ఆ–

గోపాల : నువ్వా? రా–బయటికిరా.

(దాసు యివతలికి వస్తాడు.)

దాసు : యిదిగో వచ్చే–

గోపాలం : (కఠినంగా) తిన్నెకింద పడుకున్నా వెందుకేం?

దాసు : మరెక్కడ పడుకోవాలేం?

గోపాలం : బయటికెళ్ళినట్టున్నావే?

దాసు : బైటచలోస్తోంది!

గోపాలం : ఊ-యేమన్నా విన్పించిందా ?

దాసు : ఆ-విన్పించింది. చెవిటిమొద్దుననుకున్నా? చెవుల్లో వొచ్చిపడుతుంటే-బలే! బలే అదృష్టవంతుడివి.

గోపాలం : యేవిటా అదృష్టం?

దాసు : నేను తిన్నెకింద పడుకోవడమే!

గోపాలం : మరి అట్టా అరిచావేం ?

దాసు : వుక్క-బోసి, వుక్కి-రి బిక్కి-రయా. అంతే... అందుకు నువు నాకాళ్ళకి మొక్కా-లి...వొళ్ళు తెలీక వాడిప్రాణం నిలువునా తీసేవాడవేనా! నాకంటబడ్డం-అదే నీ అదృష్టం.

గోపాలం : ఆ-నిలువునా చీల్చేసేవాణ్ణి. యెధవ...

దాసు : ప్రాణందీయడం యెంతసేవ్వూ, ఒక్క-క్షణం. వొళ్ళు తెలీక చాలామంది యిలాగే అడుసులో కాలేస్తారు.

గోపాలం : (చిరునవ్వుతో) నువ్వూ యిదివర కిలానే అడుసులో కాలేసావా యేం ?

దాసు : విన్నాయనా, నా మాటవిను. ఆ రాక్షసి కెంత దూరంగా వుంటే అంత మంచిది. దాన్ని వదిల్చేసుకో, వదిల్చేసుకో, వదిల్చేసుకో. నీ సాయం వున్నా లేకపోయినా అది మొగుణ్ణి యీ లోకంనించి తరిమేస్తుంది. ఆ రాక్షసి మాట వినబోకు. నాకేసి చూడు. బట్టతల ... ఎందు కయిందో తెలుసా. ఆడాళ్ళని ... నా తలమీద పూర్వ మున్న వెంట్రుకలకంటె యెక్కు-వమంది ఆడాళ్ళనేచూచా- కాని యీ కమలంత బ్రహ్మరాక్షసి నెక్క-డా చూడలా.

గోపాలం : నీకు దండమే పెట్టాలో, మరేమనాలో తోచ డంలా.

దాసు : యేమీ అనద్దు. ఇప్పుడు నే చెప్పిన మాటలంత మంచిమాటలు నీ జన్మలో వినవ్. నామాట విను. నువ్వు ప్రేమించిన ఆ పిల్లని చంకనేసుకుని వెనక్కి తిరిగి చూడ కుండా వుడాయించు. ఇక్కణ్ణుంచి వుడాయించు. ఇక్కడి నించి యెంతదూరం పోతే అంత మంచిది.

గోపాలం : మంచాళ్ళెవరో, చెడ్డాళ్ళెవరో నువంటే యిట్టే పసిగట్టేస్తావ్‌గాని నాకుమట్టుకు నాకు తెల్సుకోటం మహా కష్టం...

దాసు : యిందులో యేమాత కష్టముంజేం ? మ:షి యెప్పుడూ వోమాదిరిగానే వుంటాడనుకున్నా ? మనసును తిప్పుకో డంలో వుంది. యివాళ మంచి, రేపు చెడ్డ. ఆ పిల్ల నీ మనసు కాజేసిందో, ఊఁ–ఆ పిల్లని తీసుకు వుడాయించు. లేదూ, ఒక్కడివే వుడాయించు. పడుచువాడివి. యెప్పటి కైనా యింకోపిల్లని నీవల్లో వేసుకోవచ్చు.

గోపాలం : (దాసు బుజాలు పట్టుకుని) నిజం చెప్పు. యిదంతా నాకెందుకు చెబుతున్నా ?

దాసు : ఒక్కక్షణం ఆగు...వదులు...పార్వతి యెలావుందో చూసొస్తా. ఆయాస పడుతున్నట్టుంది... [పార్వతి పక్కదగ్గ రికివెళ్లి నాడిచూస్తాడు. గోపాలం ఆందోళనతో ఆలోచనతో కనిపెడు తుంటాడు.] భగవాన్! కృపాళో! యీ జీవాత్మను నీలో ఐక్యంచేసుకో ! నారాయణ! నారాయణ !

గోపాలం : (నిట్టూర్చి) అయిపోయిందా యేం?.

(ముందుకువంగి పక్కకేపి చూస్తాడు.)

దాసు : (నెమ్మదిగా) ఆ- పార్వతి కష్టాలు గట్టెక్కేయ్... గంగులెడీ?

గోపాలం : బవుశా, సారాదుకాణంలో వున్నాడనుకుంటా.

దాసు : వెళ్ళి చెప్పిరావడం మంచిది.

గోపాలం : (భయంతో) నాకు పీనుగలంటే మా చెడ్డరోత.

దాసు : (వెడుతూ) రోతగాక మక్కువ వుంటానికేముంది? బతికున్నాళ్ళమీద మక్కువ్వుండాలి... బతికున్నాళ్ళమీద...

గోపాలం : నేనూవస్తా...

దాసు : యేం భయమా ?

గోపాలం : రోత !

[తొందరగా వెళ్ళిపోతాడు – స్టేజీ నిర్మానుష్యం, నిశ్శబ్దం. అనిర్దిష్ట ధ్వనులు గుమ్మం అవతలనుంచి విన్పిస్తాయ్. యాక్టర్ ప్రవేశం]

యాక్టర్ : (తలుపు మూయకుండా గుమ్మంలో ద్వారబంధానికి ఆనుకుని బిగ్గరగా) యేయ్ తాతా ! ఎక్కడున్నా? ఆ పద్యం గ్నాపకమొచ్చింది. విను... (రెండడుగులు ముందుకువేసి పోజుపట్టి)

"కాబోలు బ్రహ్మరక్షస్సమూహం బిది
ఘోషించుచుండె బుక్కుల క్రమంబు
కాబోలు వీరు విగతజీవబాంధవు
లడరుచుండిరి మహారౌరవముల
గాబోలు వీరు టక్కరి భూతమాంత్రికుల్
నెమకుచుండిరి కపాలములకొరకు
కాబోలు నిది పిశాచీ బాంధవశ్రేణి
పలలంపు బువ్వంపు బంతిసాగ

చిట్లుచున్నది కాబోలు చితులలోన
గాల్వబడెడు శవాలకం కాళసమితి
నెట బెకీలను రవముతో మొసగుచుండు
దిక్కులన్నిండ మార్మ్రోత పిక్కటిల్ల."

విమల : (నవ్వుతూ) యేయ్ పిచ్చికూనా!

యాక్టర్ : (విమలకేసి తిరిగి) ఆ - నువా? ఆ ముసిలాడెడీ? మహామంచివాడు. ఇక్కడెవరూ వున్నట్టులేదే! శెలవు- విమాలా! శెలవు.

విమల : (ప్రవేశించి) వొచ్చి క్షణమైందో లేదో, అప్పుడే వెళ్ళి పోతున్నావేం?

యాక్టర్ : (అడ్డం తగిలి) నే వెళ్ళిపోతున్నా - వెళ్ళిపోతున్నా. నాజీవితంలో వసంతకాలం వొస్తుంది... ఇక నేనుండేదిలేదు.

విమల : నను పోనీ, అయినా ఎక్కడికెడుతున్నా?

యాక్టర్ : ఆ మహానగరం అన్వేషించేందుకు, చికిత్సపొందేందుకూ. చిత్రాంగీ! నువ్వూ యీ పాడు కొంప వదిలేసి యే మఠాన్నో ఆశ్రయించు. సురాపాన పెనుభూతాన్ని వదిలించే చికిత్సాలయముందిట. ఓ-దేవేంద్రభవనం-చలువ రాళ్ళు - నేలంతా చలవరాళ్ళ మయం! యెలక్ట్రిదీపాలు! మాంచి భోజనం - శుభ్రమైన గదులూ. అంతా ఒక్క చిల్లిగవ్వయినా ఖర్చుపెట్టకుండానే సమకూరుతాయ్. నేలంతా చలవరాళ్ళు! వెతికి వెతికి పట్టుకుని - చికిత్స పొందుతా - పునర్జన్మ... విమాలా! నేను వేషాలు వేసే రోజుల్లో నాకు నటరాజు అనే బిరుదుండేది. ఇక్కడెవరికీ ఆ విషయం తెలీదు. ఇక్కడనాకు వూరూలేదుపేరూలేదు.

నా పేరు మాసిపోయిందంటే నాకెంత కష్టంగావుంటుందో ఆలోచించు. ఈరోజులలో కుక్కలకికూడా పేర్లున్నాయ్.

(విమల యాక్టరుచుట్టూ తిరిగి పార్వతి మంచం దగ్గిరికి వెళ్ళి చూస్తుంటుంది)

యాక్టర్ : వూరూలేదు, పేరూలేదు... ఇంక మనిషేమిటి?

విమల : చూడు... పార్వతి, పాపం! చచ్చిపోయినట్టుంది.

యాక్టర్ : చచ్చిపోవడమే!

విమల : (అడుగు వెనక్కివేసి) నిజం! చూడు.

భీమన్న : (గుమ్మంలోంచి) యేవిటె మూసేది?

విమల : పార్వతిని. పాపం! చచ్చిపోయింది.

భీమన్న : పాడు దగ్గు అణిగిపోయిందన్నమాట. (పార్వతి పక్కదాకా వెళ్ళి, చూచి, తన తిన్నెమీదకివెళ్ళి కూర్చుంటాడు) గంగులుకిది చెప్పాలి. అది ఆడిగోడవ.

యాక్టర్ : పాపం! వూరూపేరూ లేకుండాపోయింది. గంగుల్ని నే పిల్చుకొస్తానుండు. (వెడతాడు)

విమల : (గదిమధ్య నిలబడి) నాగతీ – యెప్పుడో ఒకప్పుడు – యిలానే పడుతుందేమో!... ఏ పెంటకుప్పమీదికి తోసేస్తారో... యే పెంటకుప్పమీదకి...

భీమన్న : (తన తిన్నెమీద పాతగుడ్డ పరుచుకొని) యేందీ? యేంది గొనుగుతున్నా?

విమల : యెదో నాలో నేను......

భీమన్న : గోపాళంకోసమా – ఇదిగో జాగర్త. ఆ గోపాళంగాడి మూలకంగా నీ తలెగిరిపోతుద్ది. జాగర్త.

విమల : యెవరిమూలకంగా నైతేనేం? కానీ – వాడేనయం!

భీమన్న : (పడుకుంటూ) నాకెందుకేం మాగోడవ. యెలాగైనా సావండి.

విమల : పార్వతి అదృష్టవంతురాలు! వెళ్ళిపోయింది. పాపం! ...మనిషి బతకడం యెందుకూ ?

భీమన్న : పుట్టటం, పెరగటం, సావటం! అందరి బతుకూ యింతే. యెపుడో వొకప్పుడు నేనూ సచ్చిపోతా, నువ్వూ సచ్చిపోతావ్. ఇక పాపం యేంటి?

[దాసు, సాహెబు, జోగాయ్, గంగులు ప్రవేశం. ఆఖరున గంగులు ఆందోళనతో]

విమల : పాపం! పార్వతి...

జోగాయ్ : యిన్నాం. పాపం! మా దొడ్డయిల్లాలు. సారగాని కెడుతుంది లే.

సాహెబ్ : హావతల్కి తీస్కవెళ్లావాలా. తీస్కవెళ్లావాలా. హీండ చవాల్నుంచుతార్ ! హీండ భత్కి హున్నావాళ్లే నిదర్ పోవాలా.

గంగులు : (మందస్వరంతో) తీసుకు వెడతాంలే...

[అంతా పార్వతి పక్కదగ్గరకి వెడతారు. గంగులు తక్కిన వాళ్ల బుజాల మీదుగా చూస్తాడు.)

జోగాయ్ : (సాహెబ్‌తో) వోసన గొడుతుందంటా! వోసనా లేదు, గీసనాలేదు. బతికుండగానే యెండిపోయింది.

విమల : రామ, రామ! కాస్త జాలన్నా లేదట్రా! 'పాపం' అని ఒక్క ముక్కన్నా... నోరడి పోయిందా! బలేజట్టు!

దాసు : కోప్పడకమ్మా - వర్గా లేదులే - చచ్చిన వాళ్లమీద జాలిపడతామని యెలాఅనుకున్నా. బతుకున్న వాళ్లమీదే మనకి జాల్లేదాయె... మనమీదే మనకి జాల్లేదాయె... ఇక చచ్చిపోయిన వాళ్లమీదా ... పిచ్చిపిల్లా!

భీమన్న : (ఆవలిస్తూ) మాటల్తో సావుని తరిమేస్తావా?...రోగ(
...రోగాన్ని తరిమేయగలం! సావునా!

సాహెబ్ : (దూరంగా జరుగుతూ) సర్కార్కు బోలోభాయ్!

జోగాయ్ : ఔనౌను. గంగులూ! మునిచపలోళ్ళకి సెప్పిరా.

గంగులు : ఊహుఁ-మునిచపలోళ్ళకి సెబితే కాటికాడ సుంకం
యిమ్మంటారు. నాకాడ పైసన్నా లేదు.

జోగాయ్ : అలా అయితే అప్పచ్చుకో... ఊఁ - పోసీ - తలో
అద్దా చందా యేసుకుందాం. తొందరగాపోయి ముని
చపలోళ్ళకి సెప్పిరా. లేకపోతే కొంపతీసి నువ్వే దాన్ని
సంపేశావంటారు.

(సాహెబ్ ప్రక్కన పడుకోబోతాడు)

విమల : (జోగాయ్ దగ్గిరికి వెళ్ళి) ఇక నాకిది కల్లో కొస్తుంది ...
నాకెపుడూ చచ్చిపోయినాళ్లు కల్లోకొస్తుంటారు. వొంట
రిగా యింటి కెళ్లాలంటే భయమేస్తోంది. బయట చీకటి
కోణం ... భయం!

దాసు : (విమల దగ్గిరికివచ్చి) భయం! బతుకున్న వాళ్లంటే భయ
పడాలిగాని చచ్చినవాళ్ళంటే భయమేవిటి? పిచ్చిపిల్లా!

విమల : నన్నింటికి తీసికెళ్ళి దిగబెట్టిరా తాతా!

దాసు : సరే రా, నే దింపొస్తా.

[ఇద్దరూ వెడతారు. విరామం]

జోగాయ్ : ఓహో! సాయబూ! చీతాకాలం వచ్చిందిభాయీ!
మన క్కొత్త గిట్టుబాటవుతుంది. రయితులూ, కూలోళ్లూ,
కొడవళ్ళు పదునెట్టుకుంటున్నారు. ఇక మనం - సాయబూ!
అపుడే గురకెడుతున్నాడు. యెదవ సాయబాయన!

భీమన్న : మస్తుగా నిదరోవడంలో సాయబయ్యలు మొనగోళ్ళు.

గంగులు : (కొంప మధ్యలో నిల్చొని తేరిపార జూస్తూ) యిపుడేం జేసేదీ ?

జోగాయ్ : నిదరో!

గంగులు : (నెమ్మదిగా) యిక దానిగతేం గాను? (ఎవరూ జవాబియ్యరు. సత్యం, యాక్టర్ ప్రవేశం)

యాక్టర్ : (బిగ్గరగా) తాతా! భక్తరామదాసూ!

సత్యం : నటరాజు! నటరాజొచ్చాడు! హ హ హ...

యాక్టర్ : నిశ్చయం చేసేసుకున్నా. ఆ పట్నం యెక్కడుందీ? నువెళ్ళకడున్నా?

సత్యం : పిచ్చిపుల్లయ్యా! తాత సెప్పిందంతా అబద్ధం. పట్నం లేదు, గిట్నం లేదు.

యాక్టర్ : అబద్ధం!

సాహెబ్ : (పక్కమీదినుంచి దిగ్గునలేచి) ఖామందూ హెకడా ? హోడ్నీ సూడావాలా. నిదరాపట్టద్. పైసా హెలా హిస్తాం. పీన్గుల్ ... ఘాగూమోతుల్ - ధూ ధూ.

(త్వరగా వెడతాడు. సత్యం యీలవేస్తాడు.)

భీమన్న : (నిద్రమత్తుతో) యేయ్, యేందా గోల! పడుకోండి ... నిదరోవాలనే గ్యానంకూడా లేదా యేం!

యాక్టర్ : ఆ శవం! "చచ్చిరి సోదరుల్సుతులు చచ్చిరి, చచ్చిరి రాజులెల్ల" బలే చావుకవిత్వం!

సత్యం : (బిగ్గరగా) శవానికేం వినిపిస్తుందా చస్తుందా! గోజ్జేయండి, గోజ్జేయండి. శవానికేం వినిపిస్తుందాచస్తుందా! ఊ...

[తెర]

మూడో అంకం

[కొండయ్య యింటి పెరటిదొడ్డి. చెత్తా చెదారం. దొడ్డినిండా మొక్కలు. ఆకాశం కన్పించకుండా ఎత్తయిన రాతిగోడ. గోడప్రక్క పెద్ద పెద్ద మొక్కలు. కుడివైపున పశువులకొట్టాంగోడ. ఎడమవైపున కొండయ్య యిల్లు. అడుగుభాగం అర్ధకొంప. గోడలసున్నం ఊడి బెత్తలు బెత్తలుగా పడిపోతోంది. బూడిదరంగు. ఇంటి అవతలిమూల రంగమధ్యంలోవుండి రాతిగోడకు, యింటికిమధ్య దారివుండే రీతి కోణంలోవుంది. అడుగుభాగానికి ఒక కిటికీ, పైభాగానికి ఒక కిటికీ. ఇంటిగోడవెంట సుమారు 12 అడుగుల దుంగ, పెద్ద పాతకొయ్య, లాగుడుబండి తలకిందులుగా వున్నాయి. పాత కొయ్యచెక్కలు, దూలాలు, యింటి కుడివైపున పోగుగావున్నాయి. సాయంకాలం కావచ్చింది. అస్తమించే సూర్యుని కిరణాలలో రాతిగోడ ఎర్రగా ప్రకాశిస్తోంది. శీతాకాలప్రారంభం. మొక్కలింకా చిగర్చలేదు. దుంగమీద విమల, రాధ; లాగుడుబండీమీద దాసు, రాజా కూర్చున్నారు. గంగులు కుడిప్రక్క కొయ్యలపోగుమీద పడుకున్నాడు. అడుగుభాగం కిటికీదగ్గర భీమన్నరూపం కన్పిస్తోంది.]

రాధ : (కళ్లు మూసుకుని రాగయుక్తంగా చెప్పేకధకు అనువుగా తల వూపుతూ) మేం ముందుగా కూడబలుక్కున్నట్టు తోటలో పొదరింటికి అర్ధరాత్రి వచ్చేశాడు. యెంత సేపట్నించో కాసుకూచున్నా నేమో భయంతో విచారంతో నా వొళ్ళంతా గజగజ వొణికిపోయింది. అతనూ పాలిపోయి వొణికి పోతున్నాడు. చేతిలో యిన్వాల్వరుంది.

విమల : (బటానీలు నములుతూ) అయితే బడిపిల్లలు మా దురుసు వాళ్ళనేమాట నిజమే నన్నమాట.

రాధ : భయ పడుతూ, భయ పడుతూ, 'ప్రేమనిధానమా!' అన్నాడు.

భీమన్న : భలే! నిదానమా!

రాజా : నోర్ముయ్. యిష్టంలేకపోతే చెవుల్లో దూదెట్టుకో అంతేగాని అదిచెప్పే అబద్ధాలకి మధ్యలో అడ్డం రావటమేవిటి? ఆ తరవాత.

రాధ : 'నా ప్రేమ నిధానమా, ప్రేయసీ! నిను పెళ్లాట్టానికి మా వాళ్ళు సుతారం వొప్పుకోరు. శాపనార్థాలు పెడ్తారు. అందుకని నా ప్రాణం తీసేసుకుంటా' అన్నాడు. యిన్ని గుళ్లికి౯ంచిన యిన్యాల్వగుచ్చు కొని 'శెలవుహృదయేశ్వరీ, శెలవు! మనసు మార్చుకోలేను, నువు లేకుండా వొక్క-క్షణం బతకలేను. శెలవు!' అన్నాడు. అపుడు నేను 'ప్రాణనాథా! రావూ...'

భీమన్న : (ఆశ్చర్యంతో) యేంటీ? యెలా!

రాజా : (బిగ్గరగా) రాధా! అపుడే మర్చేబోయూ, కిందటితడవ శర్మ అంటివే.

రాధ : (దిగ్గునలేచి) నోర్ముయ్, చచ్చుపీనుగా! మీకు – దిక్కు-దివాణంలేని మీకు – ప్రేమ – నిజమైన ప్రేమ యేం అర్థమవుతుంది. నాకు–నాకు తెలుసు నిజమైన ప్రేమ అంటే యేవిటో! (రాజాతో) వూరూ పేరూ లేని వెధవ్వి. చదువుకున్నా నంటావే? పక్క-మీదికి కాఫీ వచ్చేదేం?

వాసు : ఆగండి. అడ్డంరాకండి. చెప్పనీయండి ... ఈ అమ్మాయి మాటలు కాదు మనం లక్ష్యపెట్టవల్సింది. వాటి వెనక వుండే భావం. అదీ. పర్వాలేదులే. చెప్పమ్మా చెప్పు.

భీమన్న : పుల్లోలుం కప్పుకున్నగాడిద ! సరే – తర్వాతద్ది యినండి.

రాజా : ఆ తరవాత.

విమల : వీళ్ళమాట వినక. యెవళ్ళువీళ్ళు? చెప్పుకోటానికి తమ కేం లేదని నువంటే వీళ్ళకి చుప్పనాత్తనం.

రాధ : (కూర్చుని) ఉహుఁ–ఇక నే చెప్పను. చెప్పనంటే చెప్పను. నా మాటలు నమ్మక నవ్వుతూంటే...

(హఠాత్తుగా ఆగి, ఒక క్షణం ఊరుకొని తిరిగీ కళ్ళుమూసుకొని చేత్తో తాళంవేస్తూ, దూరపుసంగీతం వింటున్నట్టు కన్పిస్తూ తిరిగీ మొదలుపెడుతుంది) నే చెప్పా : 'నా జీవితసర్వస్వమా' నా ఆత్మజ్యోతీ ! నువులేని యీ ప్రపంచకంలో నేనుమాత్రం బతగ్గలనా ? మనసారా నిను ప్రేమిస్తున్నా. బొందెలో ప్రాణం వున్నంతదాకా నిను ప్రేమిస్తూనేవుంటా. కాని – మీ నాన్నకీ అమ్మకీ నువ్వొకడివే కొడుకువి. వాళ్ళకి నువంటే ఎంతో ప్రేమ. నన్నిడిచిపెట్టేసెయ్. ప్రాణనాథా ! నీ కోసం పరితపిస్తూ నే నాశనమై పోవడమే ఉత్తమం. నే నెందుకూ కొరగాన్నిదాన్ని.

(చేతుల్లో ముఖం కప్పుకుని ఏడుస్తుంది)

విమల : (ఇంకోవైపుతిరిగి మెల్లిగా) యేడవకమ్మా, యేడవక.

(దాసు నవ్వుతూ రాధతల నిమురుతాడు)

భీమన్న : తాతా ! భలే పిల్లకాయిని దొరికించుకున్నావే !

రాజా : (నవ్వుతూ) యిదంతా నిజమనే నమ్ముతున్నావా తాతా? ఈ కథంతా ఆ 'ప్రళయప్రేమ' అనే పుస్తకంలోది. వొత్తి చెత్త......

విమల : దేముడు నిన్నిలా పుట్టించినందుకు నోరుమూసుకుని పడుండక యీ గొడవంతా నీ కెందుకు ?

రాధ : వోరి పాపిష్టి వెధవా – చచ్చుపీనుగా! నీకు హృదయం యెక్కడుందిరా ?

దాసు : (రాధచెయ్యి పట్టుకుని) వెళ్ళిపోదాం – పదమ్మా! వీళ్ళతో యేవిటి ? నువుచెప్పిందే నిజం – నాకు తెలుసు. నిజంగా ప్రేమించానని నువనుకుంటే నిజంగా ప్రేమించినట్టే. నిజం – వీడితో యేదో కాలక్షేపం చేస్తున్నావా, అటువంటప్పుడు వీడిమీదే కోపం పెట్టుకోడం అంత మంచిది కాదు. చప్పనాత్తనం పుట్టి నవ్వొండొచ్చు... ఆ మాట కొస్తే నిజమైన ప్రేమదాకా యెందుకూ, అసలు ప్రేమంటే యేవిటో వీడికేం తెల్సూ... పద పోదాం.

రాధ : (చేతులు గుండెలమీద వేసుకొని) నామాట నమ్మ్మతావా ! వొట్టు. అతను కాలేజీపిల్లాడు. సిల్కుసూటు వేశేవాడు. నే జెప్పింది నిజంకాకపోతే నా తలపండు పగిలిపోవాలి! అబ్బ! యెంతప్రేమ, యెంతప్రేమ !

దాసు : నాకు తెల్సు. బెంగపెట్టుకోకేం. సిల్కుసూటు కదూ! నీ మాటనమ్మ్మతా. పాపం! నువ్వతణ్ణెంతగా ప్రేమించావో!

(యిద్దరూ వెళ్ళిపోతారు)

రాజా : పిచ్చిముండ! ... మనసు మంచిదే కాని తెలివితేటలు సున్నా.

భీమన్న : అలా అబద్ధమాట్ట మెందుకూ? అదంతా నిజమని కోరుటులోలాగా పెమాణం సేయడమెందుకూ?

విమల : నిజం చెప్పడంలో కంటె అబద్ధమాట్టంలో యెక్కువ ఆనందం వుంది. నాకూ అంతే...

రాజా : నీకూనా? ఆ తరవాత—

విమల : నేనూ కలలు కంటుంటా. నేనూ కాచుకుని...

రాజా : యెందుకేం?

విమల : (కంగారుగా నవ్వుతూ) నాకేం తెలీదు... రేపుయెవరో... యెవరో ... యెవరో మహానుభావుడు ... ఆకాశాన్నుంచూడి పడతాడనీ లేకపోతే ఎదో ... ఎదో జరిగి తీర్తుందనీ,... అందుకే కాచుకుని కూచున్నా. కాని జరిగే దేవిటి నా బొంద!

[విరామం]

రాజా : (చిరునవ్వుతో) కాచుక్కూచోడం వొత్తిదండగే. నామట్టుకు నేను దేని కోసం కాచుక్కూచోను. నా పనంతా అయిపోయింది. ఆ తరవాత

విమల : లేకపోతే, రేపు అమాంతం చచ్చిపోతానేమో నని పిస్తుంది. నరాలు బిగుసుకు పోతయ్. మరీ వేసంగిలో యిలాంటి ఆలోచన లెక్కువవుతాయ్. పిడుగుపడి యిట్టే చచ్చి పోతామేమోనని భయమేస్తుంది.

రాజా : నీదేం బతుకు, యెధవ బతుకు. యిదంతా నీ అక్క—ఆ బ్రహ్మరాక్షసి మూలానే వొచ్చి పడింది.

విమల : యెవడి బతుకు బావుందేం? అందరి బతుకూ వొకలానే బండలైంది. నాకేం తెలీదనుకున్నా ?

Kంగులు : (యింతవరకు తనకేంపట్టనట్టు మెదలకుండా పడుకున్న వాడు దిగ్గునలేచి) అందరి బతుకూ! అబద్ధం. అందరి బతుకూ వొకే యిదంగా వుంటే యింక గొడవేవుంది ?

భీమన్న : నీకు పొడుచుకొచ్చిం దెందుకేం ? యేంటా యెత్రి కేకలు !

(గంగులు మళ్ళీ పడుకుని గొణుక్కుంటాడు)

రాజా : రాధతో రాజీపట్టం మంచిది. లేకపోతే సారాడబ్బులు గిట్టవ్.

భీమన్న : ఊ — మడుసులికి అబద్దాలాట్టవంటే యింత సరదా యెందుకేం ? రాధా, కల్లుముంతకు రంగుపూసినట్టే రాధ అతనుకూ పూయాలనుకుంటుంది. సరే — తక్కినవాళ్ళకేం దొబ్బిడాయ్. ఆ దాసు, అంత ముసిలోడుకూడా సూడు — వొకటే అబద్దాలు. దమ్మిడీ లాబంలేదు. యెందుకూ మరి అబద్దాలాట్టం ?

రాజా : (వెళ్ళబోతూ బాసుకొడుతూ) అందరి ఆత్మలూ రంగు మాసిపోయాయ్... ... అందుకనే కొంచెం రంగుపూద్దా మనుకుంటున్నారు.

దాసు : (ప్రవేశించి) యేం, మహారాజా, ఆ పిల్లనెందుకలా క్షోభపెట్టం ? దానియేడుపు దాన్నేడ్చి సంతోషించనీ. కన్నీళ్ళు కార్చుకోడం దానికి సరదా అయితే నీ దేం పోయింది ?

రాజా : తాతా ! అది వొళ్ళొపిచ్చిది. యివాళ రావు, రేపు శర్మ ! వొళ్ళు మండుతుంది. మండితేనేంలే, వెళ్ళి రాజీపడతా.

(వెళతాడు)

దాసు : సరే, వెళ్ళు. దాంతో కాస్త మంచిగా వుండు. మంచిగా వుంటే కొంపేం మునిగిపోదులే.

విమల : నీది కనికరపు గుండె తాతా ! యెందుకింత దయచూపు తావ్ ?

దాసు : దయ! పోనీ - అలానే అనుకో. (రాతిగోడ వెనక నుంచి చిలకబుర్రవాయిద్యపు మృదుమధుర సంగీతం వినిపిస్తుంది) యీ ప్రపంచంలో యెవరో వొకరు దయజూపకపోతే యెలాగమ్మా మనుష్యులంటే సానుభూతుండాలి. బుద్ధభగవానుడు అందర్నీ సమానంగా ప్రేమించాడు. అలానే నడుచుకోమని బోధించాడు. సమయానికి కాస్తదయ జూపించి యెందర్నో రక్షించొచ్చు. మచ్చుకి నేనొకమాటు వొక యింజనీరు గారి యెస్టేటులో కాపలావాణ్ణిగా వుండేవాణ్ణి. ఆయెస్టేటు చుట్టూ అడివి. సరే. మాంచి శీతాకాలం. నేను వొంటరిగాణ్ణి ... బలేగా వుండేది నాపని ... కాని వొరోజున యెవరోచప్పుడు... యెవరో కిటికీ బద్దలు కొడుతున్నట్టు వినిపించింది.

విమల : దొంగలే !

దాసు : అవును. దొంగలే. చొరబడుతున్నారు...నా తుపాకీ తీసుకుని బయలుదేరా...ఇద్దరు పచ్చిదొంగలు కిటికీ పగల గొడుతున్నారు. వాళ్ళపనిలో మునిగిపోయున్నారేమో, నేను రావడం కనిపెట్టలేకపోయారు. వెర్రికేకేసాను. "యెవర్రావాడు, పొండి, యెధవల్లారా !" అని. దానిమీద వాళ్లు గొడ్డలో టుచ్చుకుని నామీదకొచ్చారు...'అడుగు ముందుకేసారో కాల్చేసేస్తా' అని హెచ్చరించా... ...నా తుపాకీ వొకమాటు వొకడికేసి, యింకోమాటు రెండోవాడికేసి గురిపెట్టి బెదిరించా. ఆ పైన భయపడిపోయి నా కాళ్ళమీదపడి తమని వదిలిపెట్టమని వేడుకొన్నారు. ఇక నేను...ఆ గొడ్డలిమూలంగా వాళ్లుతెలీని కోపంలో

వున్నా... నేనన్నా: 'పొండ్రా వెధవల్లారా! అని చెప్పానా? మీరు పోకపోతిరి... అందుకని మీలో వొకరు మంచి చువ్వవిరవండి.' చువ్వ తెచ్చారు. మళ్ళీఅన్నాను: "మీలో వొకళ్లు వంగోండి, రెండోవాడు దెబ్బలు గొడ తాడు" అని. నా ఆజ్ఞప్రకారం, అలా వొకళ్ళని వొకళ్ళు చావమోదుకున్నారు. దెబ్బలుకొట్టుకోవడం ఆఖరైనాక, 'తాతా! పున్నెముంటుంది. కాస్త తింటానికి యేమన్నా పారేయ్. కడుపులో ఆకలిమంటకి తట్టుకోలేక యిలా తిరుగు తున్నాం' అన్నారు. వీళ్ళా దొంగలు! (నవ్వు) గొడ్డలి... పాపం! ఇద్దరి మనసులూ మంచివే. 'మొదలే ఆకలేస్తుంది యింత అన్నంపెట్టమని యెందుకడగకపోయారూ?' అన్నా. ...'మాకు వొంటో బాగుంటంలేదు. పైగా అడిగీ అడిగీ ప్రాణం విసిగెత్తిపోయింది' అన్నారు...ఆ విధంగా ఆ శీతాకాలమంతా నాతోనే వున్నారు. వాళ్ళలో వొకడు-వాడిపేరు రాముడు. తుపాకీతీసుకుని అడివిలో కెళ్ళి పిట్టల్ని కొట్టుకొచ్చేవాడు. రెండోవాడు-వెంకడికి పాపం! యెప్పుడూ జబ్బే- వుబ్బసం. మేం ముగ్గురం పొలాలు కాపలాకాస్తుండే వాళ్లం. శీతాకాలం వెళ్ళిపోగానే 'తాతా! శెలవు, దయుంచు' అని చెప్పి నైజాం చక్కా-బోయారు.

విమల : వాళ్లు జైల్లోంచి పారిపోయొచ్చినవాళ్ళు కాదుగదా ?

దాసు : అవును. సరిగ్గా వాళ్లే... జైల్లోనించి తప్పించుకుని పారిపోయొచ్చారు. బలేవాళ్ళు!... అప్పుడు నేను దయ దలచకపోతే... నన్ను తరవాత చంపేసేవాళ్ళు, లేకపోతే యింకేమన్నా చేసేవాళ్ళు... దానిమీద యీమయేది ?

విచారణ, జైలు, అండమాన్లకి పంపడం... యెందుకు? జైలు, అండమాన్లు సవ్యమేమిటో అపసవ్యమేమిటో బోధిస్తాయా?... కాని మనిషి... బోధించగలడు. సునాయాసంగా బోధించగలడు. (విరామం)

భీమన్న : ఊం - నా చంగతి సూడండి. నేను అబద్దాలాడ్లేను. అచలు అబద్దాలాడ్ట మెందుకంట! సత్తెంకక్కేయ్. బయమెందుకు ?

గంగులు : (ఎవరో తన్నుకొలుస్తున్నట్లు అమాంతం లేచి బిగ్గరగా)సత్తెం! యేందాసత్తెం? (చినిగిన బట్టలు చించి) యిదీ సత్తెం! వసిలేదు, సత్తవాలేదు. యిదీ సత్తెం. తలదాచుకోటానికి బెత్తెడి జాగాలేదు. కుక్కల్లా, నక్కల్లా పడిసావటం తపితే మిగిలిందేంది నా బొంద! తాళు! నీ సత్తెం నీకుంది. నీసత్తెం నాకేందికేం? నాక్కావలసిందల్లా కాత్త వూపిరోసుకుంటానికి ఆనకారం...కాత్త వూపిరి. నేనేం తప్పాసేసా ,... నీసత్తెం నాకెందుకేం? నాకు బతకటానికి ఆసకారం కావాలి. కాని బతికి చావనీరు... ఆదీ అచలు సత్తెం!

భీమన్న : పాపం! వాడి మడుసెంతబాద పడిందో!

దాసు : గంగులూ! వొకటి చెబుతా విను.

గంగులు : (ఆవేశంతో వణికిపోతూ)యిక్కడ మీరంతా సత్తాన్ని గురించి కోతలు కోసేస్తున్నారు తాతా! అందర్నీ వోదార్చాలని సూత్తున్నా! నాకు మడుసులంటే రోతపుట్టుకొత్తోంది. యిదీసత్తెం! తెల్సిందీ? యీపాటికి తెలిసొచ్చుంటది. నీ సత్తెం తగలడిపోను. (పరుగెత్తుకు పోతాడు)

దాసు : అరె! యేమిటా చిందులు! యెక్కడికీ పరుగెత్తడం?

విమల : మతిపోయింది, పాపం.

భీమన్న : పరవాలేదులే. నాటకంలో వేసంలా వుంది... అప్పుడప్పుడు యిలా తిక్క వస్తూనే వుంటుంది. యింకా అనుబవం తక్కువ!

గోపాలం : (మెల్లగా ప్రవేశించి) యేం నక్క తాతా! యింకా కాకమ్మ కథలు చెబుతూనే వున్నా.

దాసు : గంగులుకి మతిపోయినట్టుంది తెలిసిందా?

గోపాలం : యెవరికీ, గంగులుకా? వాడికే యొచ్చింది తెగులు. శివమెక్కిన వాడిలా పరుగెత్తుకు పోతున్నాడేం?

దాసు : మనసుకు నొప్పితగిలితే యెవడైనా అలానే పారిపోతాడు.

గోపాలం : (కూర్చుంటూ) యేమైనా వాడంటే నాకు పరమ సహ్యాం. వొత్తి త్రాష్టుడు. పైగా తల పొగరు జాస్తి (గంగుల్ని అనుకరిస్తూ) "నే పనోణ్ణి" అంటాడు. తతిమ్మా వాళ్ళంతా వాడికేమో తీసిపోయినట్టు! పని చెయ్యాలనుంటే ఊరికే వెళ్ళి పనిజేయాలి గాని అదేదో మహాగొప్పగా చెప్పుకోవడ మేమిటి? చేసే పన్నిబట్టి విలువ కడితే మనిషికంటె గాడిద యెక్కువ పన్జేస్తుంది. అస్తమానం వూరికే అడావిడిగ తిరగడం మాత్రం తెలుసు ... విమలా! మీా వాళ్ళంత యింటోనో వున్నారా?

విమల : గుళ్లో కెడుతున్నామన్నారు.

గోపాలం : అందుకా దిలాసాగా తిరుగుతున్నా?

దాసు : (ఆలోచనా పూర్వకంగా భీమన్న కేసి తిరిగి) యేవిటీ? సత్యం? మనిషిలోవున్న చెడుగును సత్యంపోగుడుతుందీ! ఉహుఁ... సత్యంతో మనిషిని బాగుచెయ్యలేం ... ఈలాంటి గొడవే వోటి జరిగింది. చెప్తా వినండి. నేనో మనిషి నెరుగున్నా. భూప్రపంచంలో యెక్కడో పుణ్య భూమి వుందని ఆయనకు నమ్మకం.

భీమన్న : యెందులో ?

దాసు : పుణ్యభూమిలో – ఈ ప్రపంచంలో పుణ్యభూమివుండి వుండాలనే వాడు...ఆ పుణ్యభూమిలో విశిష్టప్రజ – పుణ్య పురుషులు – వొకర్నొకరు గౌరవించుకుంటూ, సాయం చేసుకుంటూ నివసిస్తున్నారనీ అక్కడ ప్రతిదీ ఖేషుగ్గా వుంటుందనీ తలచేవాడు. ఆ పుణ్యభూమిని వెదికి కనుక్కో వాలని ఆలోచిస్తుండేవాడు. అతను దరిద్రుడు... చాలా కష్టాలనుభవించినవాడు. చచ్చిపోవడమే నయం అనిపించే టంతటి కష్టాలు వచ్చిపడ్డా చిరునవ్వు నవ్వి 'సరే – యెలాగో భరిస్తా. యింకా కొద్దికాలం ఆగి, యీదేహం విడిచేసి పుణ్యభూమికి వెళ్ళిపోతా' అనుకునేవాడు. పుణ్య భూమి వుందనే నమ్మకం వొకటే అతనికి జీవితంలో సంతో షం కల్గించేది.

గోపాలం : సరే – అక్కడికి వెళ్ళగల్గాడూ ?

భీమన్న : యెక్కడికీ ? హాఁ – హాఁ.

దాసు : వాళ్ళవూరు. ఇదంతా అండమానుదీవిలో జరిగిందిలే. బాగా చదువుకున్నాయనొకణ్ణి ఆయనపుస్తకాలు, పటా లతోసహాలాక్కెళ్ళి అక్కడప్రవాసంలోవుంచారు. ఆయన్ని

మనవాడు 'ఆ పుణ్యభూమి యెక్కడుందీ, వెళ్ళడం యెలా' అని అడిగాడు. వెంటనే ఆయన తన పుస్తకాలూ, పటాలూ తీసి చూచాడు, చూచాడు. కాని యేంలాభం! ఆ పుణ్యభూమి యెంతవెదికినా కన్పించలా. అన్నీ సవ్యంగానే వున్నాయి. పటాలమీద అన్నిదేశాలూ గీసున్నాయి. కాని ఆ పుణ్యభూమి మట్టుకు కన్ను పొడుచుకున్నా కన్పించలా.

గోపాలం: (అణకువ స్వరంతో) ఆ, అలాగా! యెక్కడా కన బడలా?

(భీమన్న నవ్వు)

విమల: యేయ్, యిక నవ్వు కట్టెయ్... తాతా, ఊఁ - కానీ.

దాసు: వాడికి నమ్మకంకలగలా...'ఎక్కడో వుండివుంటుంది. సరిగ్గా చూడు. పుణ్యభూమి కన్పించకపోతే నీ పుస్తకాలూ, పటాలూ ఎందుకు తగలబెట్టనా?' అన్నాడు. ఆ విజ్ఞానికిదేం నచ్చలా. 'నా పటాలు మహామంచివి, నువుచెప్పే పుణ్యభూమి యెక్కడాలేదు' అని జవాబుచెప్పాడు. ఇంకేవుంది, దాంతో పాపం! మనవాడికి పిచ్చెత్తింది. 'యేవిటీ? అటువంటిభూమి వుందని నమ్ముతూ యింతకాలం యీ కష్టాలన్నీ సహిస్తూ బతుకుయీడ్చుకొస్తున్నా. యివాళ యీపటాలవల్ల అలాంటిదేం లేదని తేలిపోయిందీ! బూటకం! అంతే!' అనుకుని ఆవిజ్ఞానితో 'నువుమహాచదువుకున్నవాడివేకాదు, వ్యర్థమైనసకారివికూడా.' అని యీ చెంపమీదా ఆ చెంపమీదా టపటపామని నాలుగుకొట్టి (విరామం) చక్కాబోయి వురేసుకు చచ్చాడు...

[అంతా నిశ్శబ్దం. దాసు చిరునవ్వు నవ్వుతూ గోపాలం, విమలలకేసి చూస్తాడు]

గోపాలం : (నిట్టూరుస్తూ) యేవిటీ ? అబ్బే, కథేం బాగుండలా.

విమల : తెలివితక్కువదద్దమ్మని చేసికూర్చోబెట్టాలనుకుంటే...

భీమన్న : (చిరచిరలాడుతూ) వొట్టి కట్టుకథ !...

గోపాలం : ఊఁ... అంటే చివరికి పుణ్యభూమంటూ కన్పించనే లేదన్నమాట !...

విమల : పాపం !

భీమన్న : యిదంతా యీనచ్చొంతకయిత్తం...హావాహా! పున్నెబూమి ! అంతా యీన తల్లోనించి మొలుచుకొచ్చిందే ! హాహాహా ! (కిటికీదగ్గరనుంచి వెళ్ళిపోతాడు)

దాసు : (భీమన్న కూర్చున్న కిటికీకేసి తలూపి) నవ్వుతున్నాడూ ? పాపం ! పాపం !... (విరామం) సరే, మీకందరికీ శుభం కలగాలి ! తొందర్లోనే నేనిక్కడనించి వెళ్ళిపోతున్నా.

గోపాలం : యెక్కడికి పోతా తాతా ?

దాసు : ఉత్తరాదికి... అక్కడేదో కొత్తమతం బయల్దేరిందట !... అదేవిటో చూడాలి. మనుషులుకి యెప్పుడూ యేవో అవసరాలంటూ వుంటూనే వుంటాయ్. యింకా కాస్త మెరుగుకోసం పాకులాడుతూనే వుంటారు...వోర్పు వహించాలి. వోర్పు!

గోపాలం : యెప్పటికైనా సాధించగలరంటా ?

దాసు : సాధించలేందేముంది బాబూ...! సాధిస్తారు. పాకులాడే వాడికి మంచి దొరికితీరుతుంది... చెడు కావాలనుకుంటే చెడే ప్రాప్తమవుతుంది !

విమల: ఓ – యెదైనా ప్రాప్తిస్తేనా?... ఆలోచిస్తే? ఇంకేం కావాలి.

దాసు: ఆలోచించకేం చేస్తారు! వాళ్ళకి మనం కాస్త సాయ పడాలి. వాళ్ళని గౌరవించాలి.

విమల: నేనేం సాయం చేయగల్గుతా నా బొంద! నాకే ఒకళ్ళ సాయం కావాలాయె!

గోపాలం: (నిశ్చితపూర్వకంగా) మళ్ళీ... నీతో చెబుతున్నా విమలా!... ఇదిగో యీాయనముందే చెబుతున్నా... యీాయనకంతా తెలుసు... నాతో వచ్చేసేయ్.

విమల: యెక్కడికి? యీా జైలునుంచి యింకో జైలుకా?

గోపాలం: దొంగతనంమూ నేస్తానని నీతో చెప్పానా. ప్రమాణం చేస్తున్నా. 'ఇక దొంగతనంచెయ్యను' మూ నేస్తానని చెప్పా నంటేమూ నేసానన్నమాటే. నాకుచదవనూరాయనూవచ్చు ... కష్టపడి పనిచేస్తా ... మనంతట మనం అండమానుకి పోవడం మంచిదంటున్నాడు తాత! వెడదామా? ఈ బతు కంటెనాకురోతపుట్టడం తెలీదనుకున్నావా? విమలా! నాకర్థ మైంది... జ్ఞానం వచ్చింది... నిజాయితీపరులమని చెప్పుకునే వాళ్లు చాలామంది నాకంటెయెక్కువ దొంగతనాలు చేస్తు న్నారు, పరవాలేదులేఅని నన్ను నేను సముదాయించుకునే వాణ్ణి... దానివల్ల ప్రయోజనం మేంగలగలా ... నాకాక్క వలసిందదిగాదు. నేనుపశ్చాత్తాపమూపట్టంలేదు. అందులో నాకునమ్మకమూ లేదు... నామనసుకు తోచిందల్లావొకటే: యీా విధమైన బతుకో బతుకుకాదు. మనిషి యింకా బాగా బతకాలి. ఆత్మగౌరవం సంపాదించుకోవాలి.

దాసు : బలే! నీ కడుపు చల్లగా బలే ముక్క న్నావ్ నాయనా! ఔను. ఆత్మగౌరవం సంపాదించు కోవాలి.

గోపాలం : చిన్నప్పటినించీ దొంగతనాలు చేస్తుండేవాణ్ణి. ప్రతీవెధవాయి 'దొంగగోపాలం, దొంగగోపాలం' అని పిలుస్తుండేవాడు. నలుగురూ అన్నట్టే చివరికి దొంగనై పూరుకున్నా... తెలిసిందా? కసికొద్దీ దొంగతనాలు చేసా. దొంగనే పేరొచ్చింది. అదే ఖాయమై పూరుకుంది. యింకో పేరెట్టు విమలా? ఊఁ-

విమల : (విచారంగా) యేవిటో నాకునమ్మకం చిక్కడంలా ... ఇవాళ నామనసేం బాగుండలా ... అమాంతం ఎదోమూడు తుందనే అనుమానంతో నా గుండె గబ గబా గబ గబా కొట్టుకుంటోంది. యీ విషయం యివాళ యెత్తకుండా వుంటే బాగుండేది గోపాలం!

గోపాలం : మరెపుడుయెత్తేదీ? యిదేం మొదటసారా, చెప్పూ?

విమల : నీతో యెందుకూ వెళ్ళిపోవడం చెప్పు ? నీ మీద ప్రేమా... యెక్కువున్నట్టు లేదు. ఒక్కొక్కపుడు నువ్వంటే యిష్టంగా వుంటుంది. ఒకప్పుడు నీ మొఖమే చూడబుద్దెయ్యదు. నీ మీద నాకు ప్రేమవున్నట్టు లేదు... ప్రేమిస్తే మనిషిలో చెడ్డ కన్పించేదికాదు. నీలో కావలసినంత చెడ్డ కన్పిస్తోంది.

గోపాలం : భయమెందుకే పిల్లా! క్రమంగా ప్రేమ అదేపుట్టుకొస్తుంది. ప్రేమించడం నేర్పుతాగా. ఊఁ, అను. నీ మీద సంవత్సరం కితమే కన్నడింది... నువ్వెంత మంచిదానివో, యెంతో గంభీరమైనదానివో గ్రహించా... యెంత నమ్మక

మైసదానివి!... అబ్బ! నువ్వంటే నాకు ప్రాణమే, విమలా!
(బాగా అలంకరించుకుని కమల కిటికీలోంచి వచ్చి సగం వాక్యాన్ని వింటూ వుంది.)

విమల: నా మీద మనసయిందా? మరి... మా అక్కనేం జేస్తా!

గోపాలం: (కంగారుగా) యేవిటి జేసేది? దానిలాంటివాళ్ళు చాలామందున్నారు.

దాసు: అదేం పట్టించుకోకమ్మా! విశ్వామిత్రు డంతటివాడు తిండి దొరక్క కుక్కమాంసం తిన్నాట్ట!

గోపాలం: (విచారంగా) కాస్త దయుంచు విమలా! యిదేం బతుకు! కుక్కా బతుకుతోంది నేనూ బతుకుతున్నా. సంతోషమా, బండలా. యేది ముట్టుకుంటే అదంతా బూడిదై పోతోంది. యిక మీ అక్క! అందర్లాంటిదీ కాదనుకున్నా. డబ్బంటే అంత పిచ్చిలేకపోతే దానికోసం యేం చెయ్యమన్నా చేసేవాణ్ణి. దానికి నా వొక్కడిమీద పిచ్చ వుంటేనా! డబ్బు పిచ్చి జాస్తి. తనిష్టం వచ్చినట్టు జరగాలనీ, స్వేచ్ఛగా తిరగాలనీ పట్టుదల. నాకేం సాయం చేసింది చెప్పూ? యిక నువ్వో, కల్పవృక్షానివి...

దాసు: విమలా! నామాటవిను. వీణ్ణి శుభ్రంగా పెళ్ళిచేసుకో. పైకి కనిపించేటంత చెడ్డవాడుగాళ్లే. 'మంచివాడివి' అంటూ వుండు. నీమాట నమ్ముతాడు... 'గోపాలం' నువు మంచివాడివి' అంటూవుండు. మర్చిపోకేం. దాంతో వాడే దార్లోకొస్తాడు. యిక ఆలోచించుకో, యెక్కడి కెడతా? మీ అక్క [illegible]. యిక దాని మొగుడు —

వాణ్ణి వర్ణిస్తానికి మాటలేదొరకవ్. యిక్కడ జట్టంతా యింతే... యింకెక్కడి కెడతా? వీడికి మంచి సత్తువుంది.

విమల : యెక్కడికెళ్లేది, యేట్లోకి. నాకంతా తెలుసు. బాగా ఆలోచింఛా. అయితే – నా కెవరన్నా నమ్మకంలేదు. యెక్కడికెళ్లేది, యేట్లోకి ?

గోపాలం : యింకోతోవుంది. కాని నిన్నాతోవ తొక్కనిస్తానా, ముందు నీ ప్రాణంతీస్తాగానీ...

విమల : (చిరునవ్వులో) యింకా పెళ్ళీలేదు, పెటాకులూలేదు, అప్పుడే ప్రాణంతీయడందాకా వచ్చా ?

గోపాలం : (విమల చేతులంపట్టుకుని) క్షమించు, విమలా! క్షమించు

విమల : (దగ్గిరగా జరిగి) యిదిగో చెబుతున్నావిను, గోపాలం! దేవుడి సాక్షిగా చెబుతున్నా. యికమీాదట నావొంటిమీాద దెబ్బపడిందో, యే నుయ్యో గొయ్యో చూసుకుంటా. తెలిసిందా ?

గోపాలం : నీ మీాద చెయ్యిచేసుకుంటే నా చేతులు చచ్చుడిపోతాయనుకో.

దాసు : వొకళ్ళకొకరికి సరిపోయింది, మేళం.

కమల : (కిటికీదగ్గర నుంచి) యింకేం, సంబంధం నిశ్చయమైందన్న మాట! ప్రేమ, గౌరవం, అణకువ...యింకేం !

విమల : ఆ – వచ్చేశారు, గోపాలం! అంతా విన్నట్టున్నారు కూడా.

గోపాల : యెందుకంత భయం! నీ వొంటిమీాద చెయ్యెయ్యడానికి యెవడికి గుండెలున్నాయ్!

కమల : బెంగెట్టుకోకు, విమలా! కొట్టళ్ళే. వీడిసంగతి నాకు తెలీదూ? వీడు ప్రేమించాలేదు, కొట్టాలేదు. నాకుబాగా తెలుసు.

దాసు : (నిట్టూర్చి) ఊ_ఆడది! ... విషప్పురుగు!

కమల : ఓ, వాగమంటే, బలేగా వాగుతాడు.

కొండయ్య : (ప్రవేశించి) యిమలా యిక్కడేం సేస్తున్నా! సోమారిముండా! మా మీద అవాకులూ, సెవాకులూ పేల్తున్నా. వొంటచేశా?

విమల : (వెడుతూ) గుళ్లోకి వెళ్లొస్తామన్నారుగా.

కొండయ్య : మేమెక్కడికి వెడతామంటేనేం? నీ పనేందో నువ్వు సూసుకోక!

గోపాలం : నోరుముయ్! అదేం నీ దాసీ మనిషనుకున్నావా? విమలా! వెళ్లకు. యే పనీ ముట్టుకోకు.

విమల : అపుడే స్వారీ మొదలెట్టా. యింకా మూడు ముళ్లూ పడలా, జ్ఞాపకముంచుకో. [వెడుతుంది]

గోపాలం : కొండయ్యా! కబడ్దార్! ఇంతవరదాకా ఆటలాడావ్ గాని యిక నీ ఆట సాగదు. యికనించీ విమల నాదీ.

కొండయ్య : నీదా? యెప్పుడుకొన్నా? యెంతకొన్నా?

[కమల నవ్వుతుంది]

దాసు : గోపాలం, వెళ్ళిపో.

గోపాలం : బలేదంపతులు! జాగర్త. నవ్వులల్లా నువ్వులవుతాయ్.

కమల : అబ్బో! భయమేస్తోంది!

దాసు : గోపాలం! వెళ్ళిపో, తెలీటంలా, యెలాగైనా నిను రెచగొట్టాలని చూస్తోంది.

గోపాలం : ఆ–ఔనౌను. అబద్దాలాడుతోంది ... అబద్ధం! స్త్రీ ఆటలు నాదగ్గరేం సాగవ్, తెలిసిందా?

కమల : హుం–నే తల్చుకుంటేనా ...

గోపాలం : (పిడికిలితో బెదిరిస్తూ) చూద్దాంగా (వెళ్ళిపోతాడు)

కమల : (కిటికీ దగ్గరనించి వెడుతూ) నీ పెళ్ళి నీ చేయిస్తాగా!

కొండయ్య : (దాసుతో) యిక్కడేం చేత్తున్నా తాతా!

దాసు : యేంలా ?

కొండయ్య : యెల్లి పోతావంటగా ?

దాసు : యెంతకాలమనీ వొకచోట పడుంటం!

కొండయ్య : యెక్కడికి పోతా ?

దాసు : ముక్కుకు సూటిగా.

కొండయ్య : మల్లీ సంచారం ! వొకసోట కాల్నిలవదా యేం ?

దాసు : 'నీరు పల్లమెరుగు' అన్నారు పెద్దలు.

కొండయ్య : అది నీటి యిసయం. మడిసి వొకచోట అంటి పెట్టుకు పోవాలెగాని కాల్గాలిన పిల్లిలా తిరగడమేంది ? యెదో యిల్లూ, గొడ్డూ గోదా యేర్పర్చు కోవాలిగానీ...

దాసు : నా బోటివాడికి యెక్కడుంటే అదే యిల్లు.

కొండయ్య : అంటే వొర్తితిరుగుబోతువన్నమాట. యెందుకూ కొరగాని మడుసులుంటేం సస్తేం. ప్రతోడూ కష్టపడి పని సేయాలె.

దాసు: ఆ - అలాగేం?

కొండయ్య: కాక మరేంటి? కొత్తోడంటే వోరూ? కొత్తోడంటే చిత్తరమైనోడు. అందర్లాంటోడుకాడు. తీరతాలు సేవిస్తుంటే, అదీ యిదీ తెలుసేననుకో, వోరికేంలాబం? యెకడో యేదో సత్తెం దొరికించుకుంటేమటుకు సత్తాలన్నీ తెలుసుకోదగినయ్యా?... తీరతాలు సేవించేవాడైతే ఆ సత్తెం తనకాడే వుంచుకుంటాడు. నోరెత్తడు. లేకుంటే వోరికీ అర్దంకాకుండా మాటాడ్తాడు... దేనంటాపడు. ఎలికి మీద పిల్లినీ పిల్లిమీద ఎలికినీ యెక్కించడు. వుత్తపున్నానికే వోక్కకట్టం తెచ్చి పెట్టడు... ఆల్లూయీల్లూ ఎలా బతుకులెల్ల మారుస్తున్నారో అని పట్టించుకోడు... పున్నెంకోచం తంటాలుపడాలి. వోరికంటా పడకుండా గుహాల్లో తపచుసేసుకోవాలిఅంతేగాని ఆళ్ల యవ్వారంలోయీళ్ల యవ్వారంలో తలదూరిచి మంచీచెడ్డా అని సెప్పగూడదు.... అందరికోసం మొక్కతుండాలె. అందరిపాపాలు పోవాలని దేముణ్ణి కోరాలె. ...అందుకని యీలోకం వాచనలు వదిలిచ్చుకోవాలె. అపుడే పారదనలుసేస్తాడు... అదీ సంగతి. (విరామం) కాని నువ్వు... యెలాంటోడివి! పరువూ మరియాదావున్నోడివేనా?

దాసు: ఆ - మనుష్యులూ వుంటారు, మామూలు జీవులూ వుంటారు,

కొండయ్య: అబ్బో, మా తెలివియి తేటలు వొలకబోత్తున్నావే? నీ పొడుపుకతలు నా దగ్గరా - ... నీకంటె రెండాకులు యెక్కువే సతికా... యేందంటున్నా? మనచులూ, జీవులూ!

దాసు : పొడుపు కథాలేదు, గిడుపు కథాలేదు. బీళ్ళు వుంటాయి, పంటపొలాలూ వుంటాయి. పంట పొలంలో యేది నాటినా పండితీరుతుంది... అంతే...

కొండయ్య : అయితే యేవంటా ?

దాసు : చూడూ – దేవుడొచ్చి "కొండయ్యా ! మనిషిలాగా నడుచుకో" అన్నా నీలో పిసరంతైనా మార్పొస్తుందీ ?

కొండయ్య : ఊ – తెలుసా, నా పెళ్లాం మేనమామ పోలీసు. వొక్క-మాట సెప్పానంటే...

కమల : (వస్తూ) వంటయింది.

కొండయ్య : (దాసుతో) ఊ – యిక్క-ణ్ణుంచి యెల్లిపో. యీ తడవ మల్లీ నా కంట బడ్డావో...

కమల : వెళ్ళిపో, తాతా ! నీ నాలిక మంచిదిగాదు... నువ్వు యే జైల్లోంచి పారిపోయి వచ్చావో యేమో యెవరికేం తెలుసు?

కొండయ్య : యికనుంచోకుండా పో, యెల్లక పోయావో...

దాసు : ఊ – పోలీసును పిలు. యెవడో దొంగ జైల్లోంచి పారిపోయొచ్చాడని చెప్పు – బహుమానం వస్తుంది. బహుమానం ! నాలుగు రూపాయలు!

భీమన్న : (కిటికీ దగ్గరనుంచి) యేందీ నాల్గురూపాయలకి అమ్ముతామంటున్నారు ?

దాసు : నన్నమ్మేస్తామని బెదిరిస్తున్నారు ?

కమల : (కొండయ్యతో) పోదాం పద.

భీమన్న : తాతా ! జాగర్త. ధర పలక్క-పోతే నిన్ను రూపాయాకే అమ్మేత్తారు. జాగర్త.

కొండయ్య : దెయ్యంలా మళ్లా తయారయా ? (భార్యతో వెడతాడు)

కమల : (దారిలో) ఈ ప్రపంచమంతా దొంగల్తో, పుండా కోర్లతో నిండి పోయింది !

దాసు : వెళ్ళి కడుపునిండా ఆరగించు !

కమల : ఛీ, నోర్ముయ్ ! పుచ్చు కుక్కా ! (వెళ్ళిపోతుంది)

దాసు : ఈ రాత్రికి బయల్దేరి వెళ్ళిపోతా.

భీమన్న : ఊ—వుడాయించు. ముందుగా మేలుకోటం యెందుకైనా మంచిదీ.

దాసు : నిజం! నిజం!

భీమన్న : నా కనుబవమైందితాతా ! ముందుగా మేలుకోటం వల్నే నాకు జైల్రాత తప్పింది.

దాసు : యేమిటీ? నిజంగానే?

భీమన్న : నిజం ! నా పెళ్లానికో కలంకారోడితో యిలాకా వుండేది. వాడు బలే గట్టోడు. రంగు వేయడంలో మాంచి చెయ్యి. బలే చురుకైనోడు. వాడితోటే నా పెళ్ళానికి యిలాకా – ఆళ్ళిద్దరూ వొకళ్లొకళ్లు చక్కా బోయా టప్పటికి యిసంపెట్టో మరోయిదంగానో నను సాగనంపుతారనభయమేసి జాగర్తగా బతకాల్సొచ్చింది. నా పెల్లాన్ని నే తన్నినపుడల్లాఆడొచ్చినను తంతుండేవోడు. ఆడు ముందూ యెనకా సూడకుండా పోటాడేవోడు. వోమాటు నా గడ్డం పీకి యెముక లిరగ్గొట్టాడు. నాకూ వొల్లుమండి పోయేది ... వోనాడు యినప పటకారెట్టి నా పెల్లాం నెత్తి మీదొక్కటేశా. దానిమీద పెద్దగోల బయల్దేరింది. దాని వలాబంల్ల

మేం లేదని నాకు తెల్చు ... నాపని పట్టిత్తారు. అందుకని నా పెల్లాన్ని యెలాగైనా సంపేద్దామని యెత్తేసా. యెత్తు పారుంటేనా? ... కాని సరిగ్గా సమయానికి పట్టుబడి పారి పోయొచ్చా ...

దాసు : మంచి పన్జేశావు. వాళ్ళిష్ట మొచ్చినట్లు రంగులు గీకు తుండనీ.

భీమన్న : దుకానం నా పెల్లాంది. అందుకని అక్కడడుండీ పోయింది. నేసీ తితికివచ్చా ... నిజం సెప్పాలంటే నేను దుకాణమంతా తాగేశా ... తాగుడు మూలంగా ...

దాసు : తాగుడు – ఊఁ.

భీమన్న : నే నొట్టి తాగుమోతోణ్ణి. గొంతుదాకా తాగేత్తా. తాగుడు మొదలెట్టానో నా చర్మాం అమ్మికూడా తాగేత్తా. పైగా నాకు సోమారితనం బలిసింది. పనంటే నాకెంత రోతో నీకేం తెలుచు ?

(సత్యం, యాక్టర్ వాదించుకుంటూ)

సత్యం : నీమొహాం, యెక్కడికీ వెళ్ళేది ? యేమన్నా పిచ్చె త్తిందా యేం ? తాతా ! వీడితల్లోకేం యెక్కించా ?

యాక్టర్ : వీడిచెప్పేదంతా పచ్చి అబద్దం తాతా ! నేసీ రోజు పన్జేశా. వీధూడ్చా ! ఒక్క చుక్కన్నా తాగలా. యింక మత్తెలా యెక్కుతుంది. తెలిసిందా ? ఇదిగో రూపాయి...

సత్యం : వోరిదద్దమ్మా ! ఇలా పారెయ్. నే తాగేస్తా లేకపోతే చీట్లపేకలో తగలేస్తా.

యాక్టర్ : నీ పిచ్చివేషాలు నాదగ్గిరా, యిక కట్టెయ్. ఆ రూపాయెట్టి టికెట్టుకొని 'జా పరమేశ్వరా!'

దాసు : సత్యం! యెక్కో మంచిదోవలో పడుతున్నవాణ్ణి మళ్ళీ తప్పుదోవలోకి దింపుతున్నావేం ?

సత్యం : తాతా! నా ముందుగతి యేంకానుందో చెప్పుతాతా! వున్నదికాస్తా గోవిందా అయిపోయింది. అయితేనేం – ప్రపంచానికేం నష్టం! తాతా! నాకంటే తెలివిగలాళ్ళు చాలామందున్నారు.

దాసు : బలే హుషారైనవాడివే – ఊఁ –

భీమన్న : యేయ్ యాక్టర్! యిలారా.

(యాక్టర్ కిటికీదగ్గరకి వెళ్ళి భీమన్నతో మెల్లగా మాట్లాడడానికి వంగుతాడు.)

సత్యం : పడుచుదనంలో బలే సర్దాపురుషుణ్ణి. ఆ రోజు లెంత బావుండేవి. బలే మొనగాణ్ణి...దివ్యంగా డ్యాన్సు చేసే వాణ్ణి. వేషాలు వేసేవాణ్ణి. జనం విరగబడి నవ్వేవాళ్ళు. బలే! బలే!

దాసు : మరి చక్రం యిలా తిరిగిందేం బాబూ!

సత్యం : యేవిటా జిజ్ఞాస! ప్రతీదీ నీకే కావాలి. యెందుకేం?

దాసు : మనుషులసంగతేవిటో తెలుసుకుందామనీ. కాని నీ విషయం చూస్తే – అంతేమీ చిక్కడంలా. సత్యం! నువెంతో మంచాడివి, తెలివైనవాడివి. యేవిటీ చిత్రం! యిలా అయిపోయినావేం ?

సత్యం : జైలు, తాతా! జైలు. నేను నాలుగేళ్ళ యేడునెల్లు జైల్లోగడిపాను....తరవాత నా మొహమెవరు చూస్తారు!

దాసు : జైల్లో యెందు కేసారేం ?

సత్యం : వొక పుండాకోరు మూలంగా. వొళ్ళుమండి, ఒ మంటలో వొకణ్ణి చంపేశా. జైల్లో అన్నిటితోపాట చీట్లాట అలవాటయింది.

దాసు : ఆడదానిమూలంగా వాణ్ణి చంపావుకదూ ?

సత్యం : ఆ – మా చెల్లి మూలంగా. ప్రతీదీ తెలుసుకోవాలను కోకు. ప్రశ్నలంటే నాకు తలకాయ నొప్పి. పైగా యెన్నడో జరిగిపోయిన విషయం. మా చెల్లి చచ్చిపోయి అప్పుడే తొమ్మిదేళ్ళయి పోయింది. మా చెల్లి ముద్దులు మూట కడుతుండేది.

దాసు : బతుకు బరువు చేసుకోకు. యిందాక అ తాళాలోడి అరుపులు విన్నావుగా.

సత్యం : యెవరు గంగులా ?

దాసు : అఁ – 'పన్లేదు, పన్లేదు' అని వొక గోల.

సత్యం : నాలుగు రోజులుపోతే అదే అణిగిపోతుంది. ఇక నేనేం చెయ్యాలి ?

దాసు : (నెమ్మదిగా) అడుగో ! వస్తున్నాడు.

(గంగులు తలవంచుకుని నెమ్మదిగా ప్రవేశం)

సత్యం : యేయ్ గంగులూ ! యేవిటి మహాదీర్ఘంగా ఆలో చిస్తున్నా ?

గంగులు : 'యేంసేద్దామా' అని ఆలోసిత్తున్నా. పనిముట్లన్నీ దాని దగనానికెల్లి పోయాయ్.

సత్యం : నా మాటవిను. గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ కూర్చో. ప్రపంచకానికి బరువుగా తయారుగా.

గంగులు : మాట్లకేం, కోటల్దాడ్దాయ్. నల్గుర్లో తిరగాలంటే చిగ్గేత్తోంది.

సత్యం : చాల్లే. నువ్వు కుక్కలా నక్కలా వెధవ బతుకు బతుకుతూంటే నలుగురూ సిగ్గుపడుతున్నారా? ఆలోచించుకో-వజ్జేయడం మానేయ్. నేనూ మానేస్తా.అందర్నీ-వందలు, వేలమందిని మానెయ్యమను. తెలిసిందా? అంతా పని మానేద్దాం. వేలు కదపకుండా కూర్చుందాం! యేం జరుగుతుందో చూద్దాం!

గంగులు : మలమలమాడి సత్తాం.

దాసు : (సత్యంతో) సన్యాసం పుచ్చుకో, యే బాధావుండదు.

సత్యం : అంత మతిపోయిన వాళ్లెరూ యిక్కడ లేరు తాతా!

[కొండయ్య యింటి కిటికీలో నుంచి విమల కేకలు "ఎందుకూ? ఆగు నేనేంజేసా!" అని వినిపిస్తాయి.]

దాసు : (ఆదుర్దాగా) విమల యెందుకో యేడుస్తోంది. పాపం!

[కొండయ్య యింట్లోనుంచి గంద్రగోళం, పళ్లాలు పగిలిన శబ్దం.

కొండయ్య : దొమ్మరిముండా! దెయ్యం!]

కమల : ఆగు - నా తడాఖా యేవిటో చూపిస్తా. నీ జిమ్మడా...

విమల : బాబోయ్! కొట్టిచంపుతున్నారు. బాబోయ్!

సత్యం : (బిగ్గరగా) యేవిటా గొడవ?

దాసు : (కంగారుగా అటూ ఇటూ తిరుగుతూ) గోపాలం! గోపాలం యెడీ? వాడు వస్తేనా? అరి దేముడా! యేంయ్! తమ్ముడూ!

డాక్టర్ : (పరుగెత్తుతూ) ఇదిగో వాళ్ళపని నే పట్టిస్తానుండు.

భీమన్న : యీ మద్దె మల్లీ యిమలమ్మని సావగొట్టం మొద లెట్టారు, యీళ్లదుంపతెగ!

సత్యం : తాతా! పద... రేపు కావలసొస్తే సాక్ష్యంపలకొచ్చు.

దాసు : సాక్ష్యం చట్టుబండలైనట్టేవుంది. నేనందుకు పని కొచ్చేవాణ్ణిగాను. యిపుడు గోపాలం వెంటనే వస్తేనా...

విమల : అక్కా! అక్కా! ఆ...

భీమన్న : నోర్నొక్కేత్తున్నట్టున్నారు. యెల్లిసూద్దాం. (వెడతారు)

[కొండయ్య యింట్లో గోల తగ్గిపోతుంది. ముసిలాడు 'ఆగు' అన్న కేక వినిపిస్తుంది. తలుపు వేసిన ధ్వని. తక్కిన గోలనంతనూ యీ ధ్వని నరికి వేసినట్టనిపిస్తుంది. నిశ్శబ్దం. సంధ్యా కాంతులు]

గంగులు : (వెల్లకిలావున్న లాగుడుబండి మీదకూర్చుని యే గొడవా పట్టని వానిలా చేతులు నలుపుకుంటూ యేదో గొణుగుతుంటాడు. మాటలు క్రమంగా విన్పిస్తాయి.)

అయితే యెలా? యెలాగోవోలా బతకాలా? (బిగ్గరగా) కొంప! కొంప కావాలి! కొంపాలేదు, మట్టీలేదు. వొంటరివాణ్ణయిపోయా ... వొకళ్ళు సాయం సేయరు. అదీ వొచ్చిన్సిక్కు.

[దిగజారిపోయి వెళ్ళిపోతాడు. కొద్దిసెకండ్ల నిశ్శబ్దంతర్వాత దూరంగా గొణుగుడు, క్రమేణా పెద్ద గోలగా విన్పిస్తుంది. వివిధ స్వరాలు విన్పిస్తాయ్.]

కమల : మీ కెందుకూ? నా చెల్లెల్ని కొట్టుకుంటా, చంపుకుంటా, మీ కెందుకూ? పొండి, అవతలికిపొండి.

కొండయ్య : చెల్లెలయితే మటుకు...

కమల : దొంగముండాకొడకా!

సత్యం: గోపాలాన్ని పిలవండి! పిలవండి! జోగాయ్! వూరుకుంటావేం రెండు తన్నక! (పోలీసు యీల)

సాహెబ్: (కుడిచెయ్యి వూగించుకుంటూ వచ్చి) పట్టాపగల్ ఖూనీ సేస్తుండార్! హిదియేంటి నాయం?

జోగాయ్: (పోలయ్యతో ప్రవేశించి) తిక్క కుదిర్సా.

పోలయ్య: యేం కొట్లాటకి దిగా.

సాహెబ్: మరిమీరా! మీరూ హేంసేస్తుండార్?

పోలయ్య: (జోగాయ వెంటపరుగెత్తుతూ) ఆగు - నా యీల యిస్నేయ్! యిస్నేయ్!

కొండయ్య: (పరుగెత్తుతూ) పోలయ్యా! పట్టుకో, పట్టుకో, సంపేశాడు.

(మూలనించి సుబ్బి, రాధ, జుట్టు విరబోసుకున్న విమలను పట్టుకుని మెల్లగా తీసుకొస్తారు. కొట్టబోతున్న కమలను వారిస్తూ సత్యం. ముత్తాయ్ కమలచెవిలో కేకలేస్తూ, యీలలేస్తూ అల్లరిచేస్తుంటాడు. ఇంకా చాలామంది చినిగిన బట్టలు కట్టుకున్న ఆడవాళ్ళు, కుఱ్ఱాళ్ళు ప్రవేశం)

సత్యం: (కమలతో) యేవిటి నీ వుద్దేశం? తొత్తుముండా!

కమల: పో, అవతలికి పో, దొంగెధవా? ప్రాణంపోతే మట్టుకు వదుల్తానా దీన్ని. నిలువునా చీల్చేస్తా.

సుబ్బి: (విమలని దూరంగా తీసికెడుతూ) సాల్సాల్లే. నయిపోతారు. చిగురే. అంత పశువైపోతే యెలా?

పోలయ్య: (ఎత్యాన్ని పట్టుకుని) యింకేడ కెడతా?

సత్యం: జోగాయ్! చూస్తావేం? రెండుచ్చుకోక! గోపాలం... గోపాలం...

(అంతా రాతిగోడ దోవదగ్గిర గుమిగూడుతారు. విమలని దూరంగా తీసుకెళ్ళి చెక్కల గుట్టమీద కూర్చోబెడతారు.)

గోపాలం : (అమాంతంవచ్చి అందర్నీ తోసుకుంటూ) విమల యెక్కడుంది? యెక్కడ్నుంది?

కొండయ్య : (యింటిమూల దాక్కొని) పోలయ్యా! పట్టుకో. గోపాలాన్ని పట్టుకో. వాడే దొంగ! దొంగ!

గోపాలం : లంజకొడక! (కొండయ్యని యీడ్చికొడతాడు. తల, భుజాలుమాత్రం కనిపించే భంగిమంలో కొండయ్య పడిపోతాడు. గోపాలం విమలదగ్గరకు పరుగెడుతాడు.)

కమల : గోపాలాన్ని చావగొట్టండి. దొంగవెధవ! చావగొట్టండి!

పోలయ్య : (సత్యంతో బిగ్గరగా) పో – అవతలికి పో. యిదంతా యేందో యింటి గొడవా... ఆళ్లంతా సుట్టాలు... మద్దెన నువ్వోడివి?

గోపాలం : యేవిటి! యేంచేసింద్దేం? కత్తెట్టి పొడిచిందా?

సుబ్బి : ఆ రాచ్చసెదవలు యేంచేసారో సూడు! సలసలా కాగే నీల్లు మీదోశారు.

రాధ : వేడినీళ్ళు కాగుకాగూ మీద దిమ్మరించారు...

సాహెబ్ : హోదో సూసోసూడో! నిజం తెల్సుకోవాలా ...

విమల : (మూర్ఛపోతూ) గోపాలం! నన్ను తీసికెళ్ళిపో. యెక్కడన్నా దాచెయ్.

కమల : ఆరిదేవుడా! నాదేవుణ్ణి చంపేశార్రోయ్. (అంతా కొండయ్య శవం దగ్గిరికి చేరతారు. భీమన్న అందర్నీ తోసుకుని గోపాలం దగ్గరకు వస్తాడు)

భీమన్న : (మెల్లిగా) గోపాళం! కొండాయ సచ్చాడు.

గోపాలం : (అర్థంకానట్టు చూచి) మంచం నోటి తీసుకురా — ముందు విమలని ఆసుపత్రికితీసుకుపోదాం. వీళ్ళతో నేవిటి- పద.

భీమన్న : కొండాయుని వోరో సంపేచారు. (నీళ్లు పోసిన నిప్పులా గోల అణిగిపోతుంది. మందస్వరాలతో మాటలు "నిజంగానే" దారుణం 'హుం!' 'ఇకడనుంచి పోదాంపదండి' యేదిటా గొడవ! 'పోలీసులు రాకముందే మాపేసెయ్యండి.' గుంపు చెల్లాచెదరై పోతుంది. భీమన్న, సాహెబు, రాధ, సుబ్బి, కొండయ్య శవం దగ్గరకు పరుగెడుతారు.)

కమల : (నేలనుంచితేచి విజయ గర్వంతో ఏడుస్తూ) ఖూనీ! ఖూనీ! ఆ గోపాలంగాడే! నాకళ్ళతో చూచా. గోపాలం! ఊ-పద-యిక పోలీసులు నీపెళ్ళి చేస్తార్లే.

గోపాలం : (విమలని వదిలి) వెళ్లిచూణ్ణియండి. (కొండయ్య శవం చూచి కమలకేసి తిరిగి) నీ కళ్లు చల్లబడ్డాయా? (కాలితో శవాన్ని తాకి) చచ్చాడు. కుక్క! తలుచుకున్నది యెలాగైతేనేం సాధించా వన్నమాట. నువ్వుమట్టుకు పుట్టిగట్టుకు పూరే గుదా మనుకున్నా? (కొట్టబోతాడు. సత్యం, జోగాయ్ అడ్డం వస్తారు. కమల పరుగెత్తుతుంది.)

సత్యం : గోపాలం! నువ్వేం చేస్తున్నావో తెలుసా?

జోగాయ్ : యిదేనా సమయం.

కమల : (వచ్చి) గోపాలం! బ్రహ్మరాసిన రాత యెవడు తప్పిస్తాడు. మామా! ఈలెయ్యి, పోలీసుల్ని పిలు!

పోలయ్య : వోరో నా యీల కొట్టేచారు.

ముత్తాయ్ : యిదిగో! (యీల వేస్తాడు. పోలయ్య వెంటబడతాడు)

సత్యం : (విమల దగ్గరకు గోపాలాన్ని తీసుకెడుతూ) గోపాలం! చింతె ట్టుకోకు. యెదో కొట్లాటలో చంపేశావ్. మరేం కొంప మునిగిపోదులే.

కమల : పట్టుకోండి. గోపాలాన్ని పట్టుకోండి. వాడే చంపింది. నా కళ్లారా చూచా. పట్టుకోండి!

సత్యం : యిది వరకు మూడు నాల్గు సారులు వీడితాళంపట్టా. వరికేయాల్సింది. నే సాక్ష్యం పలుకుతా కమలా!

గోపాలం : తప్పించుకోవాలని నేనేం తహతహ లాట్టంలేదులే. దీన్ని యిందులో కీడుస్తా. తన మొగుణ్ణి చంపమని నన్ను పురిగొల్పింది. పురిగొల్పింది!

విమల : (హఠాత్తుగా) ఆ_అదా! యిప్పుడంతా అర్థమైంది. ఇదా పన్నాగం, గోపాలం! ఆరిబాబూ, వీళ్ళిద్దరూ కలసి చేసిందే యిది! సరే – అందుకా గోపాలం! ఇందాక అడినేట్టు అలా మాట్లాడావ్! యిది వాడీముండ. మీకందరికి తెలీని రహస్య మేముంది? యిద్దరూ కలిసి వేసిన యెత్తేయిది... మొగుడి మీాద వుసిగొల్పింది. వీళ్ళిద్దరికీ మధ్య కొండయ్యా, నేనూ అడ్డమైనాం. అందుకే నన్నిలా చేశారు.

గోపాలం : యేవిటి విమలా! అలా మాటాడుతున్నావ్?

సత్యం : ఆ_!

కమల : అబద్ధం! శుద్ధ అబద్ధం! నేనా – ఉహు – గోపాలం వాళ్ళ-డే చంపాడు.

విమల : మీా యిద్దరూ కలిసి చేసిందే యీా కుట్ర. మీా పిండం బెట్ట!

సత్యం : బలే తమాషాగా తయారైందే వ్యవహారం! జాగర్త, గోపాలం! నీ మెడకి వురొచ్చి పడ్తుంది.

జోగాయ్ : మొదలా సివరా యేం అంతుసిక్కటంలా. బలే యవాడం!

గోపాలం : విమలా! యిదంతా నువు నిజంగా నమ్ముతున్నా? నేను దాంతో కలిసి ... ఎలానమ్మా ...

సత్యం : ఔను. విమలా! బాగాఆలోచించి మరీచెప్పు.

కమల : నా మొగుణ్ణి చంపేశార్రు బాబోయ్! ఆ దొంగ గోపాలం ఖూనీచేసేశాడు. నా కళ్ళతోచూచా. వీళ్ళంతా చూచారు యిన్స్పెక్టరుగారూ!

విమల : (వాళ్ళు తెలిసీ తెలియనిస్థితిలో) ఖూనీచేసింది, మా అక్కా-గోపాలం. యినస్పెక్టరుగారూ! నా మాట వినండి. మా అక్కవాణ్ణివురికొల్పింది. వీడెవడో తెలుసా? దానిమిండడు. వీడి తలపండగలా! వీళ్ళిద్దరూ కొండయ్యని చంపేశారు. వీళ్ళిద్దర్నీ తీసికెళ్ళండి. జైల్లో పెట్టండి ... నన్నూ తీసుకుపోండి, నన్నూ జైల్లో పెట్టండి! వొట్టు. నన్ను జైల్లో పెట్టండి!

[తెర]

నాలుగో అంకం

[మొదటి అంకంలోలాగే రంగస్థలం. కాని గోపాలం కోసం అమర్చబడ్డగది అడ్డం తీసేసి వుంటుంది. గంగులు యినప దిమ్మ కూడా లేదు. సాహెబ్ గోపాలం గదివుండేచోట అమర్చిన తిన్నెమీద మూలుగుతూ దొర్లుతుంటాడు. గంగులు బల్లదగ్గర కూర్చుని చిలక బుర్ర బాగుచేస్తూ మధ్య మధ్య శృతిగొలుపుతూంటాడు. బల్ల అవతలి చివర సత్యం, రాజా, రాధ సారా, కల్లుబుడ్లు, రొట్టెముక్కలు ముందు పెట్టుకుని కూర్చునివుంటారు. డాక్టర్ దగ్గుతూ పచార్లు చేస్తుంటాడు. రాత్రిసమయం. బల్లమధ్యదీపం. బయట గాలి వీస్తోంది.]

గంగులు : ఆఁ – ఆ సందట్లో సడేమియా అని మాయమై సక్కాబోయాడు.

రాజా : పోలీసులకి ధోకాయిచ్చి చల్లగా – నిప్పునుంచి పొగలాగా జారుకొన్నాడు.

సత్యం : పాపాత్ములనించి పుణ్యాత్ముల్లాగా !

రాధ : తాత బలే మంచి మనిషి ... మీరు – మీరు మనుషులు కారు, పురుగులు.

సత్యం : రాధకి ఆ ముసిలోడంటే మహాభిమానం.

రాధ : ఔను. ఆయనంటే నాకు మహాభిమానం. నిజం ! ప్రదిదీచూచి ఆకళింపు చేసుకునేవాడు.

సత్యం : (నవ్వుతూ) బోసాడికి పాయసంలాంటివాడు !

రాజా : (నవ్వుతూ) పుండుకి పట్టీలాంటివాడు !

గంగులు: ఆయనగోరు దయదల్సేవోరు. మరి మీాకు దయం
ఏంటో తెల్సేదూ్స.

సత్యం: దయవల్ల నీకు వొరిగిందేమిటోయ్ గంగులూ!

గంగులు: దయనూవకయిబోయినా యితర్ల మదుచు నొప్పెట్ట
కుండా మెలగే తిరుగుడు నీకు తెల్సు.

సాహెబ్: (తిన్నెమీద కూర్చుని గాయపడ్డ చేతిని చంటిపిల్లని ఊపేనట్టు
ఊపుతూ) తాత - బలే హోద్మి. వాడ్కి హాత్మా నాయం
తెలిసీ హుండాది. హాత్మా నాయం హుండావోడు బలే
హోద్మి. నాయం లేకాపోతే థూ...హోడు నుకాన్ హోద్మి.

రాజా: సాహెబ్గారూ, యేవిటా న్యాయం?

సాహెబ్: హాదీ వేరూ నాయం ... తెల్సా ...

రాజా: ఆ తరవాత

సాహెబ్: హెవణ్ణీ కొట్టారాద్! హాదీ నాయం. సట్టం.

సత్యం: అదే 'పినాల్ కోడు'

రాజా: అపరాధ చట్టం.

సాహెబ్: ఖొరాన్ సట్టం. మీా ఖొరాన్ మీాకు సట్టం. సబ్
హోత్మా ఖొరాన్. హో-ఁ

గంగులు: (చిలక బుర్ర బిగిస్తూ) అదో సాకు. వల - సాయిబు
సెప్పిందే సరి ... అంతా సట్టం సెపేనట్టు నడుసుకోవాలె
యేదం సెపినట్టు నడుసుకోవాలె.

సత్యం: ఊ - కానీ. దంచెయ్!

భీమన్న: ఊ - యేదం సెప్పినట్టు సేసిసూడు.

సాహెబ్: మహమ్మద్ ఖొరాన్ హిస్తూ, హిదిగో సట్టం! హాది
సెప్పినట్టూ సెయ్యి' హాని సెప్పినాడ్. ఖొంతకాలం పోయ

నాకు ఖోరాన్ సాలాలేద్. ఖొత్తాసట్టం హొొస్తుంది. ఖొత్తా ఖాలం, ఖొత్తా సట్టం హొొస్తుంది. హం తే.

సత్యం : నిజం! నిజం! 'పినాల్ కోడ్'కి కాలదోషం పట్టింది. మాంచి గట్టిచట్టం. అయినా ఆ చట్టం తుప్పుపట్టాసికి చాలకాలం పడుతుందిలే !

రాధ : (బల్లమీద గ్లాసుతో కొట్టుతూ) యెందుకూ? యిక్కడ-మీ అందరితో నేనెందుకూ వుండటం? వెళ్ళిపోతా... యెక్కడి కైనా సరే భూమి చివరికైనాసరే - వెళ్ళిపోతా.

రాజా : బోసికాళ్ళతో నేనా, సుందరీ!

రాధ : దిగంబరిణిగా! నాలుగు కాళ్ళమీద నడుస్తూ! తెలిసిందా?

రాజా : కంటికి పండగ! నాలుగు కాళ్ళమీద ... హా! హా!

రాధ : నేనలాగే వెడత. మీ మొహాలు చూడకుండా తప్పించుకోడానికి యెక్కడికైనా సరే వెళ్ళిపోతా. మీరన్నా, యేదన్నా నాకెంత అసహ్యంపుట్టిందో మీకేం తెలుసు?

సత్యం : వెడుతూ వెడుతూ యాక్టర్‌నికూడా తీసుకుపో... అలా వెళ్ళిపోవాలనే అతనూ చూస్తున్నాడు. భూమి అరమైలు యివతల ప్రేమం బాగుచేసే ఆసుపత్రుందని యిపుడే విన్నాడు.

యాక్టర్ : దేహం, వెర్రిపుల్లయ్య !

సత్యం : సారావిషం యెక్కిన దేహాలకి...

యాక్టర్ : ఆ - వాడు వెళ్ళిపోతాడు. వెళ్ళిపోతాడు. చూడకపోతారూ?

రాజా : ప్రభూ, యెవరా వాడు ?

యాక్టర్ : వాడా, వీడు!

రాజా : నాటకాధిదేవత ! ఆవిడపేరేవిటి ?

యాక్టర్ : దిష్టిపిడతా ! సరస్వతి ! దేవతకాదు, చదువులరాణి.

సత్యం : వాణి... పికవాణి... చదువులరాణి ! వాణో, గీణో గంగానమ్మకే తెలియాలి. ఇదంతా ఆ ముసలోడు తెచ్చి పెట్టాడు. యాక్టరికి ఫురెక్కించాడు.

రాజా : ఆ ముసిలోడు వొట్టి చాదస్తుడు.

యాక్టర్ : వొట్టిమూర్ఖులు, అడివిమనుషులు !... వాడు వెళ్ళి తీరుతాడు. చూడకపోతారూ మీరంతా హృదయంలేని రాతిబొమ్మలు ! "కడతేరరాదా మనసా" హెహెహే ! త్యాగయ్య కృతి! స్వయంగానే స్థానం సంపాదించుకుంటాడు. యిప్పుడు సూదిమోపినంత స్థలంలేకపోయినా—

రాజా : అవును. లేదు, మహాశయా లేదు.

యాక్టర్ : "హృదయనాళము తెగియె,
నా హృదయ ధనము తొలగిపోయెను
జీవిత ఫలముగ్రుక్కి
నేలబడె నింక జీవింప నేల సఖుడ !"

ఓహో ! భావకవిత్వం ! ఊ - నువ్వుమాత్ర మెందుకూ జీవించటం ! యెందుకు చెప్పూ ?

రాజా : యేయ్, నటరాజా ! యేవిటా కేకలు !

యాక్టర్ : వోరి అబద్దాలకోరా ! కేకలేస్తున్నానేం?

రాధ : (తలెత్తి చేతులు వూపుతూ) ఊ..కానీ, కేకలెయ్యి. అందరికీ వినబడేట్టు అరు !

రాజా : యేవిటి నీ ఉద్దేశం, సుందరీ!

సత్యం : వాళ్ళ కర్మానికి వాళ్ళని వదుల్దూ రాజా! చావనీ... గొంతుచినిగేట్టు అరవనీ. వొకళ్ళ తలకాయ వొకళ్ళు పగల గొట్టుకుచావనీ... అసలు విషయం : తాత చెప్పినట్లు ఇతర్ల విషయాల్లో జోక్యం పెట్టుకోకు... ఆ ముసిలోడే మనవా ళ్ళందరినీ కల్లు తాగినకోతుల్ని చేశాడు.

గంగులు : మచ్చుమందుసల్లి, దోవసూపకుండా సల్లంగా తప్పు కున్నాడు.

రాజా : ముసిలోడు వొత్తి దొంగముండాకొడుకు!

రాధ : నోర్ముయ్! నువ్వే దొంగముండాకొడుకువి!

రాజా : నోర్ముయ్! సుందరీ!

గంగులు : యిక సత్తెం! ముసిలోడికి సత్తెంతో పనేంది... ఆడు సత్తానికి యెతిరేకి. అదే సర్రైంది. ఆలోసిత్తే సత్తెం గురించి యేం మాటాడ్తా. సత్తెం లేకుండంగానే మాటలు బలిసిపాయె. ఆ సాయుబయ్యాను సూడు. సెయ్యి యిరిగింది. తెగగొట్టేసుకోవాలె. అదీ సత్తెంసేసిన వుపకారం.

సత్యం : (బల్లమీద గుద్దుతూ) యిక కట్టెయ్యండి వాగుడు. మీ రంతా వొత్తిపశువులు – మట్టిబుర్రలు. తాతను గురించి యిక నోరు మెదపకండి. (ప్రశాంతంగా) రాజా! అందర్లోకీ నువు మరీ అద్దాన్నం... నీ కేదీ అర్థంకాదు. పైగా నువాడేవన్నీ వచ్చీ అబద్ధాలు. తాత దొంగవేషాలు వేసే వాడేంగాదు. యేది సత్యం! మనిషి! అదీ సత్యం! యిది తాత అర్థంచేసుకున్నాడు. నువు అర్థంచేసుకోలేకపోయావ్. మీ అందరివి వొత్తి మట్టిబుర్రలు! తాతని నే సర్థంచేసుకో

గల్గా. తాత అబద్ధలాడాడు. నిజమే. అయితే యెందు
కాడాడు? మీ అందరిమీద దయకొద్దీ అబద్ధాలాడాడు.
చాలామంది తమ సోదరులమీద దయదలచి అబద్ధాలా
డుంటారు. నాకు తెలుసు. నేను పుస్తకాల్లో చదివా.
వాళ్ళు బహుపసందుగా, అందర్నీ కదిలించివేసే ఆవేశంతో
అబద్ధాలాడ్తారు. అబద్ధాలాడి యితర్లని వోదార్చగలరు.
తమ అదృష్టానికి తృప్తిపడేట్టు చేయగలరు. పనివాడిచెయ్యి
విరగొట్టిన బరువుకు మద్దతు యివ్వగలరు. మలమలమాడి
చచ్చే మనిషిని నిందించగలరు. మీవాడే అబద్ధాలు నాకు
తెలుసు. గుండె నిబ్బరంలేని వాళ్ళకీ, యితరులమీద
పడి తినేవాళ్ళకీ అబద్ధాలు కావాలి... కొందరు అబద్ధాల
అండతో బతుకుతారు. కొందరు అబద్ధాలముసుగులో
బతుకుతారు. కాని స్వతంత్రంగా బతుకుతూ యితర్ల నెత్తురు
పీల్చనివాడికి అబద్ధాలతో పనేవిటి ? బానిసలకీ కామందు
లకీ అబద్ధాలేమతం. స్వతంత్రమానవుడికి సత్యమే దేవుడు !

రాజా : బలే! బలే! మహాబాగా చెప్పావ్. నువ్వుచెప్పిన ప్రతి
ముక్కా నా మనసులో ముక్కే ... నువ్వు పెద్దమనిషిలా
మాట్లాడావ్.

సత్యం : మీ పెద్ద మనుషులు మోసగాళ్ళలా మాటాడే
టప్పుడు, మోసగాళ్లు యెప్పుడో వొకప్పుడైనా పెద్ద మని
షుల్లా యెందుకు మాటాడకూడదు? – ఔను, నేను చాలా
విషయాలు మర్చిపోయా. అయినా ఒకటి రెండు గ్నాప
కమున్నయ్. తాత బలే చురుకైనవాడు. తుప్పట్టిన కాసు
డబ్బు మీద తులిసాకు పసరులాగా తాత మాటలు సొ

మీాద పనిజేసాయ్ ... ఆయన పేరుచెప్పుకుని తాగుదాం. యెదీ, గ్లాసు నింపు ...

[రాధ కల్లుతో గ్లాసునింపి సత్యానికిస్తుంది].

సత్యం : తాత తన తెలివి తేటల మీాద బతుకు తున్నాడు. స్వయంగా పరిశీలించి ఆకలింపు చేసుకుంటాడు. వొక రోజున అడిగాను 'తాతా! మనుషులు బతికేదెందుకు?' అని (దానును అనుకరిస్తూ) యింకా కాస్త బాగు కోసరమే వాళ్లు బతుకుతూంట. చూడండి, కొంతమంది వడ్రంగులు వున్నారనుకోండి. ప్రపంచంలో కనీవినీ యెరగ నంతటి గొప్ప వడ్రంగి వాళ్ళల్లోంచి పుట్టుకొచ్చాడనుకోండి. అందర్నీ మించి పోతాడు. వాడిముందు యెవరూ నిలవలేరు. వండ్రంగంలో తన ప్రత్యేకత చూపిస్తాడు. ఒక్కదూకులో వండ్రంగం యిరవైయేళ్లు ముందుకు సాగిపోతుంది. ఇదే విధంగా కమ్మరులు...చర్మకారులు...మీా కార్మిక లోక మంతా...రైతులు, మీా పెద్దమనుషులు అంతా యింకా బాగుకోసమే బతుకుతూంట. తమకోసమే తాము బతుకు తున్నామని తలుస్తారు. కాని యింకా బాగుకోసమే బతుకు తూంట. ఇంకా ఉత్తమ మానవుణ్ణి తయారు చేయడానికి వంద సంవత్సరాలో యింకా యెక్కువో వాళ్ళు బతకాలసి వుంటుంది.

[రాధ సత్యం వంక సాభిలాషగా చూస్తుంది. గంగులు చిలకబుర్ర బాగుచేయడం మానేసి వింటుంటాడు. రాజా రొమ్ముమీాద తల ఆన్చుకొని బల్లమీాద తాళం వేస్తుంటాడు.]

సత్యం : వాళ్ళంతా యింకా బాగుకోసం బతుకుతున్నారు. మనం ప్రతివాణ్ణీ దయతో చూడాలి. 'యెవరూ? యెందుకు పుట్టాడు? యేం చేయగలడు?' అని యెవర్ని గురించీ మనం ఆలోచించ గూడదు. మన అదృష్టంకొద్దీ పుట్టాడేమో! మనకిగొప్ప సహాయం చేస్తాడేమో యెవరికి తెలుసు? ముఖ్యంగా పిల్లల్ని, చిన్నపిల్లల్ని దయతో జూడాలి! వాళ్ళ జోలికి పోగూడదు, దయతో జూడాలి.

(విరామం)

రాజా : (ఆలోచనా పూర్వకంగా) ఊఁ - ఇంకా బాగుకి! మా కుటుంబం గ్న్యాపకానికొస్తోంది. నిన్నటిదా, మొన్నటిదా! అశోకుడికాలంనించీ - మా కుటుంబంలో మహావీరులు, ప్రభువులు పుట్టారు. ఉత్తరాదినించి వొచ్చి కృష్ణదేవ రాయల ఆస్థానంలో చేరి మెట్టుమీాద మెట్టుయెక్కి గొప్ప వాళ్ళైపోయారు. కొండవీడు రెడ్లకాలంలో మా ముత్తాత ముత్తాత పెద్ద ఉద్యోగంలో వుండేవాడు. యెంతడబ్బు! యెంతమంది సేవకులు! యెన్నిగుఱ్ఱాలు, యెంతమంది వంటవాళ్ళు...

రాధ : అబద్ధం! పచ్చి అబద్ధం!

రాజా : (దిగ్గనలేచి) యేవిటీ? ఆ-ఆ తరవాత?

రాధ : అంతా పచ్చిఅబద్ధం!

రాజా : (బిగ్గరగా) విజయనగరంలో భవనం, తంజావూరులో బంగాళా, బగ్గీలు!

[గంగులు చిలకబుఱ్ఱతీసుకుని యింకో వైపుకు వెళ్ళి చూస్తుంటాడు]

రాధ : అబద్ధం !

రాజా : సోర్ ముయ్ ! వందలకొలదీ భటులు ! తెలిసిందా ?

రాధ : (సంతోషంతో) తాగుమోతెధవా !

రాజా : చంపిపారేస్తా !

రాధ : (తరుగెత్తుకొని వెళ్ళబోతూ) నీకు బగ్గీ లేదూ, బూడిడా లేదు!

సత్యం : చాల్లే రాధా ! వాడికి పిచ్చెత్తించమాకు.

రాజా : కాస్త ఆగు – పేడపురుగా ! మా తాతకి...

రాధ : నీకు తాతెక్కడ తగలడ్డాడు? నీకుండిచచ్చిందేవిటి ?

సత్యం : (నవ్వు)

రాజా : (కోపంతో అలసిపోయి బెంచీమీద కూర్చొని) సత్తెం ! ఆ, బంజతో కలిసి... నువ్వూ నవ్వుతున్నా? నువ్వూ నమ్మడంలే. (ముష్టితో బెంచీమీద గుద్దుతూ నిరాశాభావంతో) నే చెప్పేదంతా నిజం ! దేవుడితోడు!

రాధ : (విజయగర్వంతో) హాహాహా–యేవిటీ అరుపు ! యెవరూ నమ్మకపోతే మనసెలావుంటుందో యిప్పటికర్థమైందేం పాపం !

గంగులు : (బల్ల దగ్గరకు వస్తూ) కొట్లాటయిపోతుందనుకున్నా....

సాహెబ్ : హరామ్ఖోర్ మరీ బుర్రల్...థూథూ.

రాజా : నను...ననుజూచి నవ్వుతుంటే వూరుకుంటావా? నాదగ్గర...బుజువుచేస్తా. నా దగ్గర కాగితాలున్నాయ్ పూర్వం బగ్గీలు...

సత్యం : అవన్నీ మర్చేబో, రాజా ! మీతాత బగ్గీలుకూడా మర్చేబో...అవేం నీకు కూడు పెట్టాయా గుడ్డపెట్టాయా !

రాజా : అదిగాను, దానికెంత పొగరో చూడు.

సత్యం : ఔను. కాని అది నీకంటె చెడిపోయిందేవిటి? బగ్గీలు, తాత, తల్లీ దండ్రీ లేకపోతేమట్టుకు?

రాజా : (శాంతపడి) వో ర్నీమచ్చమాయ! మొదలకుండా అన్నిటికీ తలొగ్గడం నీకు బాగా తెలుసు. నాకు నీతీ నియమం లేదనుకుంటా...

సత్యం : సంపాదించుకో ... (విరామం) రాధా! యీమధ్య ఆసుపత్రి కెళ్ళొచ్చా ?

రాధ : యెందుకు ?

సత్యం : విమల్ని చూట్టానికి.

రాధ : యింకా నీకు తెలిలే ? ఆసుపత్రినుంచి యెప్పుడో వుడాయించింది... మాయమైచక్కాబోయింది... వెతుక్కొచ్చినా జాడకూడా తెలీనీకుండా చక్కాబోయింది.

సత్యం : అంటే–అంతా...

గంగులు : వోరు వోర్ని సాదిత్తారో సూట్టానికి సోద్దెంగా వుంటద్ది. కమలమ్మోరు గోపాళాన్ని సాదిత్తదో లేకపోతే గోపాళం కమలమ్మోరునే సాదిత్తాడో...

రాధ : కమల యెట్లాగో గుంజుకుని యీ గొడవలోంచి బైట పడ్తుంది. వో రిజిత్తులమారినక్క! కానిగోపాలానికి మాత్రం కఠిన నరకంవేసి అండమానుకు పంపిస్తారు.

సత్యం : కాదు, కాదు, కొట్లాటలో పొరపాటున చంపాడని యేదో జైలుశిక్ష వేస్తారుచూడు!

రాధ : అద్ధాన్నం! వాణ్ణివంపించేస్తేనే మంచిది ... మిమ్మ దర్నీ పంపించేయటమే నయం. చెత్తపూడ్చినట్లు మిమ్మం దర్నీ వూడ్చి యేపెంటకుప్పమీాదో పారెయ్యాలిసిందే.

సత్యం : (ఆశ్చర్యంతో) యేవి టంటున్నా? నీకేమన్నా మతి బోయిందా?

రాజా : యిష్టమొచ్చినట్టు వాగుతున్నందుకు చెంప పగల గొడతా.

రాధ : ఊఁ – కానీ. నన్ను ముట్టుకో చూద్దాం.

రాజా : ఆ – ...

సత్యం : ఆగు – దాన్ని ముట్టుకోకు. ఎవర్నీ బాధించకూడదు. యెంత మర్చే పోదామన్నా ఆ ముసిల్లోణ్ణి మర్చేపోలేక పోతున్నా. (నవ్వు) ఎవర్నీ బాధించకూడదు. నా బతు కంతా బండలై పోటానికి ఒకట–మాటు బాధించితే – ఆ తర్వాత యేం జేయాలి? క్షమించాలా? ఉహూఁ– ఎన్న టికీ క్షమించ. యెవడూ ...

రాజా : (రాధతో) నువ్వు నాతో సంగ్రావని మర్చేబోయావా యేం? నువ్వు వొత్తిపురుగువి.

రాధ : ఊఁ–దౌర్భాగ్యపెధవా! నా మోచేతినీళ్ళు తాగుతూ చీడపురుగులా నా మీాద బతుకుతున్నావ్, చాలదూ!

(మగవాళ్లంతా నవ్వు)

గంగులు : ఆ – యెర్రిపిల్లా – సీడపురుగు!

రాజా : అదంటే కోపమెలా వస్తుందోయ్. వొత్తిపిచ్చిపిల్ల!

రాధ : నవ్వులాటగా వుందేం ? నిజంగానే ?

యాక్టర్ : (చిరచిరలాడుతూ) వీళ్ళ రోగం కుదుర్చు రాధా!

రాధ: కుదర్చగలిగితేనా ... ఊ-వాడిరోగం కుదురుస్తా! కుదురుస్తా! (కప్పు తీసుకొని నేలకేసి కొడుతుంది) యిలాగే వీగా రోగం కుదురుస్తా!

సాహెబ్: కప్పాల్ బద్దల్ గోట్నావ్ హెందూ్కా సుకా్క!

రాజా: (లేస్తూ) ఊ-మంచీ మర్యాదా దీనికి నేర్పాలి.

రాధ: (తలుపుకేసి పరుగెడుతూ) చావండి. చచ్చినాళ్ళల్లారా!

సత్యం: (పిలుస్తూ) యేయ్! యికచాల్లే! యేమిటా బెదిరింపులు! యింతకీ యీ గొడవంతా యెందుకొచ్చింది?

రాధ: రాక్షసి వెధవల్లారా! చావండి. రాక్షసి వెధవల్లారా!

యాక్టర్: (చికాకుగా) ఓం శాంతిశ్శాంతిః.

సాహెబ్: ఓ — హిందూ హాడ్డోళ్ళూ్ - నీసులు - మాటా హాడీతే హాడల్... సొతంతరం జాస్తి... మా సాహెబ్ హాడ్డోళ్ళు హాలానహీ. హాళ్ళకే సట్టం తెల్సు.

గంగులు: ఆ - యీపు యిమానం మోతమోగించాలి!

రాజా: ఆ - వొర్తి యెడ్డి మొహాలు.

గంగులు: (చిలకబుర్ర బాగుచేసి) తయారైంది. సచ్చినోడు... ఆడు వొస్నాడవేలేదు.

సత్యం: ఊం - వొగ్లాసు...

గంగులు: సడే - నీకటడుతోంది... యిక లోపలికెళ్లేయేల యింది.

సత్యం: మళ్ళీ యీ ప్రపంచంలో పడ్డా?

గంగులు: (తాగి, మూలనున్న తిన్నెదగ్గిరికి వెళ్ళి) మరేం పరవాలేదు. పపంచమంతా మడుచులున్నారంటారు. మొదట్లో గురుతు

కొచ్చిసావరు. తరవాత తరవాత తిన్నగా సూడగా సూడగా అంతా మడుసులే...మరేం పరవాలేదు.

(సాహెబ్ పక్కమీద గుడ్డపరిచి మోకాళ్లమీద కూర్చుని నమాజు మొదలుపెడతాడు)

రాజా : (సత్యానికి సాహెబ్‌ని చూపిస్తూ) చూడు...

సత్యం : వాణ్ణొదిలెయ్ యెదో మంచాడు...వాడి జోలికిపోక.
(నవ్వు) యెందుకో యివ్వాళ నాకు దయపుట్టుకొస్తోంది.

రాజా : తాగినప్పుడల్లా నీకు దయ, తెలివితేటలు పుడతాయి.

సత్యం : తాగినపుడు అంతా అద్భుతంగా కనిపిస్తుంది. ఊ... ప్రార్థన చేస్తున్నాడు. బలే! మనిషి ఆస్తికుడూ కావచ్చు, నాస్తికుడూకావచ్చు! అదివాడిష్టం. వాడికి స్వతంత్రంవుంది. ఆస్తికుడైనా, నాస్తికుడైనా, ప్రేమించినా, తెలివిగలాడైనా ప్రతీదానికీ మనిషి త్యాగం చెయ్యాలి. మనిషి త్యాగం చేస్తాడు. అందుకనే స్వతంత్రుడు ... మనిషి! అదీ సత్యం! మనిషంటే? ... నేను కాదు, నువ్వు కాదు, వాళ్లూకారు ... కారు. నువ్వూ, నేనూ, వాళ్లూ, తాతా, శివాజీ, కృష్ణుడూ అంతాకలిస్తే మనిషి. (గాలిలో మనిషి ఆకారంగీస్తూ) తెలిసిందీ? బలే! ఆద్యంతాలన్నీ కలిపితే మనిషిలోనివన్నీ ... అన్నీ మనిషికోసమే. మనిషొక్కడే సత్యం. తక్కినవన్నీ అతని చేతుల్లో మనసుతో చేయబడ్డవే. మనిషి యెంత అద్భుతమైనవాడు! మనిషి! మనిషి అనే మాట యెలా చెవిలో గింగురు మంటోందో! మనిషిని గౌరవించాలి, దయదల్చకూడదు. దయ దల్చడం నీతి పర్చడం. గౌరవించాలి! యిదిగో బారా! మనిషి చల్లగా వరి

ల్లాలని తాగుదాం లే. (లేచి) మనిషి ననుకోవడం యెంత మెరుగు! యిదిగో నేను వొకప్పుడు ఖైదీని, హంతకుణ్ణి, వేశపక్షిని – అయితేనేం! వీధెంటవెడుతుంటే జనం నన్ను దొంగనుకుంటారు. పక్కకితొలగి నాకేసి తేరిపారజూస్తాడు. 'బటాచోర్' అని పిలుస్తారు. దొంగవెధవ అంటారు. 'పనిచేసుకు వేడవరాదూ' అంటారు. ఊ – పని ఎందుకూ? పాడుపొట్ట నింపుకోవడానికేగా! (నవ్వి) యెవ్వొడూ పొట్ట పొట్ట అని ఒకటే గోలచేసేవాళ్ళంటే నాకు పరమసహ్యాం. అదిగాదు, రాజా! అదిగాదు. మనిషి వీటన్నిటినీ మించిన వాడు. మనిషిపొట్టని మించినవాడు.

రాజా : (తలూపుతూ) యిలాంటి ఆలోచన్లు చాలా చెయ్యొచ్చు ...మంచిదే. మనసుకు నచ్చాలి. యింక నా విషయం అలా ఆలోచించ లేను. ఎలా ఆలోచించాలోకూడా తెలీదు. (చుటూ చూసి జాగ్రతగా మాట్లాడుతాడు) అపుడపుడు నాకు భయ మేసుంది. తెలిసిందా? వణికిపోతా. తరవాత యేం జరుగుతు తుందీ అని ఆలోచిస్తూంటా.

సత్యం : (పచార్లుచేస్తూ) యేవిటీ? మనిషి యెవడికి భయపడ తాడు?

రాజా : నీకు తెలీదూ ... నాకు గ్యాపక మున్నంత వరకు నా బుద్ధిలో యేదో మంచులాంటి దుండేది. యెదీ అర్థమ య్యేది కాదు. చిత్రం! నా బతుకంతా బట్టలు మార్చడంలా అనిపించేది – యెందుకు? అర్థంకావడంలా. మొదట్లో విద్యా ర్థిని. నూటూ బూటు హాటు వేసుకు తిరిగేవాణ్ణి. అక్కడ నాకేం నేర్పారుకీ గ్యాపకంలేదు. పెళ్ళిచేసుకున్నా. రక

రకాల దుస్తులు వేసుకునేవాణ్ణి. కాని నా పెళ్ళాం మహా చెడ్డది. యెందుకుదాన్ని పెళ్ళాడా? దేవుడికే తెలియాలి! డబ్బంతా తగలేసా ... గూడకట్టు, బనీన్లకి దిగింది బతుకు. అంతా యెలా నష్టమైపోయింది? యెలాగో గమనించలా. సర్కారుద్యోగం చేసా. మళ్లీ సూటు బూటు! సర్కారు డబ్బు తినేసా. యింకేం జోడు తగిలించారు. తరవాత యీ పనులన్నీ చేస్తా. అంతే ... యెదో కల ... కాదూ? చిత్రంగా లేదూ?

సత్యం : ఊహుః — చిత్రంగాదు, వొట్టి తెలివి తక్కువతనం.

రాజా : సజం! నేనూ యిదంతా తెలివి తక్కువ తనమే నను కుంటున్నా. యింతకీ నేనెందుకో — యెదో ఘనకార్యం చెయ్యడానికి పుట్టా ననుకుంటా? కాదూ?

సత్యం : (కొంచెంనవ్వి) బహుశా ... మనిషి యెదో మెరుగు కోసమే పుట్టాడు. ... (తలూపుతూ) అదీ సంగతి. బలే!

రాజా : దాన్తగలెయ్య, ఆ రాధ యెక్కడికి బోయింది. చూసొస్తా, యెంతైనా ... (వెడతాడు. విరామం)

యాక్టర్ : సాహెబయా! (విరామం) నవాబ్జాదా! (సాహెబ్ తిరుగుతాడు)

యాక్టర్ : నా బాగు కోసం కూడా ప్రార్థన చెయ్.

సాహెబ్ : హేంటీ ?

యాక్టర్ : (మృదువుగా) ప్రార్థనచెయ్. సాయెబూ, నా బాగు కోసం.

సాహెబ్ : (కొంచెం ఆగి) మీా నమాజ్ నువ్వే సేసుకో భాయ్!

యాక్టర్ : (గ్లాసులో సారా పోసుకుని వణికే చేతుల్తో తాగి వదులుతూ) నే నెళ్ళిపోతున్నా! నే నెళ్ళిపోతున్నా!

సత్యం : యేయ్, వీరబ్రహ్మాం! యెక్కడి కెడుతున్నా ?

(ఈల వేస్తాడు. ప్రవేశం భీమన్న, పోలయ్య, పోలయ్య రవిక తొడుగుకొని, ఇద్దరూ కొద్దిగా తాగున్నారు. భీమన్న కుడిచేతిలో రొయ్యలు, ఎడమచేతిలో చేపలు, ఒక చంకలో సారాసీసా. కోటు జేబులోంచి ఇంకో సీసా తొంగిచూస్తూ వుంటుంది.)

పోలయ్య : వొంటి యెలాగుంటదో తెలుచా ? అచ్చంగా గాడిదలా వుంటద్ది. వొక్క సెవులే తక్కువ.

భీమన్న : సాల్నాల్లే ! నువ్వే వో పెద్ద గాడిదివి.

పోలయ్య : వొంటికి సెవులసలు వుండనేవుండవ్. ముకుతో యింటూది.

భీమన్న : (సత్యంతో) జోస్తూ, యికడున్నా ! నీకోచం దుకా నాలన్నీ యెతికీ యెతికీ అతమారిపోయా. యిదిగో! యీ చీచాతీచుకో. నా సేతులేం కాలీగా లేవ్.

సత్యం : ఆ రొయ్యల్ని బల్లమీాద పెట్టు, దాంతో వో చెయ్యి ఖాళీ అవుతుంది.

భీమన్న : వో తప్పకుండా. పోలయా ? ఆడొంక సూడు. బలేసురుకైనోడు గదూ ?

పోలయ్య : దొంగలంతా సురుకైనోళ్లే. నాకు తెల్చు. సురుగ్గా లేకపోతే అళ్ళపనేం సాగుద్ది. మంచోడు – తెలివి తక్కువ దద్దమ్మైనా మంచోడే. కానీ చెడ్డోడు – సురుగ్గా వుడాలె. అయితే ఆ వొంటి సంగతేంజేసా ? నువు సెప్పే దంతా తప్పైల్తడక. వొంటి యెట్టినాకిరీసేసే జంతువూ. కొమ్ములుండవ్, పల్లుండవ్.

భీమన్న : అరే! జనమంతా యెక్కడ సచ్చార్రా ! వొక్కడూ కనిపించేడవడు! యేయ్, యెలికల్లారా ! బయటపడండర్రా !

నేను - నేను యియ్యాల యిందు సేస్తుండా, యిందు ఆ
మూల మొవడ సే -

సత్యం : జేబులో వున్న ఆఖరి కానీదాకా తాగెయ్యడానికెంత
కాలం పత్తుందిరా, దిష్టి పిడతా !

భీమన్న : చనం! యీ తడవ మనం అట్టే కూడాబెట్టలా!
అరేయ్ జోగాయ్! జోగాయెడీ ?

Xంగులు : (బల్ల దగ్గరికి వెళ్ళి) సక్కా బోయిందు.

భీమన్న : అరే, కుక్కా, కుక్కా! యెంటా మొరుగుడూ,
యేంటా గొనుగుడూ? తాగరా, గాఢ్ఢా తాగు. తలొంచు
కుని అలా దిష్టి పిడతలా నుంచుండాయేం ? యీ రాతిరి
నే యిందు చేస్తుండా, యిందు. యిందంటే నాకెంత పాణ
మనుకున్నా. నాకే లచ్చల లచ్చలుంటేనా చారా దుకా
నం తెరుత్తా. అందరికీ బావర్సు! నిజం! దేముడి తోడు!
చంగీతం, తైతక్కా... రాండి. అంతా రాండి. తినండి,
తాగండి, చంగీతం యిని తైతక్కలాడండి. మనోరొంద
తీసుకోండి. దమ్మిడీ యియ్యక్కర్లా. యిదిగో చారా
దుకాను! అందరిక్ బేవార్సు. యిక సత్తెం! నీకు...
నా డబ్బులో చగం యిచ్చేత్తా. ఊ - తీచుకో... తీచుకో.

సత్యం : సగవేవిటి ? యిస్తే అంతా యిచ్చెయ్. యీ క్షణం
యిచ్చెయ్.

భీమన్న : అంతా! నాడబ్బంతానే! యీచనంలోనే! యిదో
వోరూపాయి ... రెండూ... యెదో కాస్తచిరితిండనుకో.

సత్యం : సరే! నా దగ్గరైతే పదిలంగా వుంటుంది. దాంతో
వాడం వో ఆట ఆడ్తా

పోలయ్య : పదిలంగా దాసడానికి నను సాత్తిగా యెట్టుగోండి. యెం తేం?

భీమన్న : నువా? నువ్వు వొంటివి. నీ సాత్తెం మాకక్కర్లా.

ముత్తాయ్ : (కాళ్లు శేమీ లేకుండా ప్రవేశించి) వోలబ్బో! నా కాల్లు తడిచిబోయినయ్.

భీమన్న : కాల్లెట్టాగో తడిచాయా, కూత్త గొంతు కూడా తడుపు కుందుగా న్రా. అదేగా నీ కాక్కవలచింది! నీ పాటా ఆటా బలే బాగుంటయ్ గాని నువ్వు తాగడం - అదేం బాగుండలే! తాగుడు బాగ్గాదు - బాగ్గాదు.

ముత్తాయ్ : ఔనాను. మచ్చుకు నువున్నావుగా. నువ్వు తాగి నపుడే మడిసివి ... యేయ్ గంగులూ? నా సిలక బుర్ర బాగు చేశా? (ఆడుడూ పాడుతూ)

"కల్లు ముంత దెచ్చినాను
కంచి లోన బెట్టి నాను
తాగమని సెప్పవే తడికో తడిక!"

సలి, బాబూ, సలి. బిగుచుకు పోతుండా.

పోలయ్య : యేయ్ - యెవతసే ఆ తడిక !

భీమన్న : ఆడి సావాణ్ణి సావనీ. నీ కెందుకంట, యిపుడు నువ్వు! పోలీసువీగావ్, మామవీగావ్.

ముత్తాయ్ : సుబ్బి మొగుడు - అంతే.

భీమన్న : నీ మేన గోడాలోతె జైల్లోవుండే, యింకోతె సత్తానికి సిద్ధంగా వుండే ...

పోలయ్య : అబద్దం. అదేం సావుకు సిద్దంగాలేదు. మాయమ్మైె సకాక్క బోయింది.

సత్యం : (నవ్వు)

భీమన్న : యెలాఅయితేనేం? కోడల్లు పోయింతర్వాత యింక నువ్వేం మామవి?

ముత్తాయ్ : దాఁలా ! యింకేవ్వుందీ, యిక 'నూకలెడతా మేకల్నిగాయి.'

"ముక్కు పుడక దెచ్చి నాను
ముంతలోన బెట్టి నాను
తీసుకోమని సెప్పవే తడికో – తడిక !

(జోగాయ్ ప్రవేశం. చాలామంది యితర్లు వస్తారు. వారివారి సామాగ్రి తీసుకుని తిన్నెలమీద గొణుక్కుంటూ పడుకుంటారు.)

జోగాయ్ : అరే భీమన్నా! పరుగుచ్చుకొచ్చినవేఁరా ?

భీమన్న : దా, దా కూకో. కూకుని వోపాట–ఆపాట నాకిట్ట మైన ఆపాట–పాడు, జోగాయ్ !

సాహెబ్ : రాత్రిల్లు నిదరాపోవాలా, పగల్ పాట పాడావాలా.

సత్యం : అంతే నవాబ్జాదా ! అంతే.

సాహెబ్ : హాఁతే హాంతే హాంటే హేన్టిా! ఘోలాసేత్రార్... పాటల్ పాడితే ఘోలాపుట్టాదేం ?

భీమన్న : (సాహెబ్ దగ్గరకు వెళ్ళి) నీసెయ్యేలావుంది, నవాబ్జాడా! కోసిపారేసిండా ?

సాహెబ్ : హెందూకా ఖోసీపారాహేయడం ? హోగు... ఖోసీ వేయకుంఢానే నయం హావుతాది. హిదేం ఖొయ్యాముకా ఖోసీహేస్తానికి ? హావసరంపడ్తే హిట్టే ఖోసీహేయొచ్చు.

జోగాయ్: నీపనికాలా ? సాయెబయా ! వాంటిసేత్తో యేం సేత్తా. సేతులుంటేనే పొట్టమెళ్లుద్ది. సేయిలేకపోతే మడి సేలేదు. దా, దా వోగ్లాసు తాగేచి, ఆ గొడవంతా మర్సిబో.

సుబ్బి: (ప్రవేశించి) ఒహూ ! ... యేంసలీ! యేంసలీ! యేం మంచు ! మా పోలీచాయన యికడున్నాడా ?

పోలయ్య: యిదిగో...

సుబ్బి: మల్లీ నారెయిక కొట్టుకొచ్చా. వోసుక్కుయేసి నట్టున్నాయే ! యేం. యేంటియవాడం ?

పోలయ్య: యియ్యాల బీమన్న పుట్టిన్రోజు పండగా...సలి ! మంచు !

సుబ్బి: జాగర్త. మంచేం ! నీ కోతి సేట్టలేం నా దగ్గర సాగవ్ ...బబ్బుందాం పద.

పోలయ్య: (వంటింటోకి వెడుతూ) గుర్రెట్టి నిద్రపోతా. యేళైపోయింది. తయార్ - తయార్.

సత్యం: వీడ్ని గట్టిగా అదుపులో పెట్టటం లేదా యేం సుబ్బామ్ !

సుబ్బి: యిక అదొక్కటే గతిబాబు ! యిలాంటోళ్ళని గుప్పిట్లో పెట్టుకోవాలె. నాతో వుంటానికి యీణ్ణి రానిచినపుడు 'నేనేమొ దరిద్దురాల్ని, యీళ్ళేమో వొట్టి పోకిరీ మూక, యీ డేమో పోలీసు. అందుకని యీడొల్ల కాత్త సాయం వుంటాది' అనుకున్నా. అయితేనేం

యెంటనే తాగుడు మొదలెట్టాడు. యీాడి జిమ్మడ! అలాంటిది నా దగ్గరేం సాగిసావదు.

సత్యం: యిలాంటి వెధవని చేరదీసావేం?

సుబ్బి: యింతకంటె మెరుగైనోడేడీ? లడ్డూలా వున్నావ్! యెందుకు వొస్తి దండగరఖం. నిన్నొచ్చి వుండమంటె వుండ వాయె. వున్నా వోవారం. వారంతో బెడిచిపోతుద్ది. సిటికెలో నన్నూ, నా మంచినీ జూదంలో తగలేత్తావ్,

సత్యం: (నవ్వుతూ) నిజం! నిజం! నిన్ను జూదంలో వొడ్డేస్తా.

సుబ్బి: అరేయ్, ముత్తాయ్!

ముత్తాయ్: ఓ –

సుబ్బి: యేంట్రా నా మీాద తపుడు కూతలు కూత్తున్నావంట!

ముత్తాయ్: నేనేం అబద్దాలు, సుబద్దాలు సెపటం లేదే. మరి నేనే 'యిదిగో బతే ఆడ్డి. బతే పచందుగా వుంటద్ది. గుండ్రంగా వుంటద్ది. ఆ వొళ్ళు – ఆ కండలు. బత్తాబరు వుంటద్ది! అయితేనేం బుర్రలో తెలివి దమ్మిడీ యెత్తుండదు.' అంతేగా నేసెప్పింది.

సుబ్బి: వోరి బడవా! నువు సెప్పేకందా అబద్దం. నాబుర్రలో కాసెత్తు తెలివుంది ... అయితే ఆణ్ణి కొట్టానని యెందుకు వాగా?

ముత్తాయ్: ఆ యాల – నీవు ఆణ్ణి జుట్టట్టుకు గుంజావే, ఆయాల దిట్టంగ ఆణ్ణి తన్నావనుకున్నా.

సుబ్బి : (నవ్వుతూ) వోరి దద్దమ్మా! నీకేం కల్లులేవా? యేంటామురిగుడ్డలూ నువ్వూ? ... పైగా ఆడిమడుచు నొప్పించావ్. నీ కూతలినే ఆడు తాగుడుకి దిగాడు.

ముత్తాయ్ : గుడ్డుగూడా తాగుద్దని పెద్దల్సెప్పేది నిజమేనన్న మాట!...

(సత్యం, గంగులు నవ్వుతారు)

సుబ్బి : అరె నీది నాలికా తాటిపట్టా? నీవేం మడిచివిరా ముత్తాయ్!

ముత్తాయ్ : పపంచంలో కల్లా గొప్పోణ్ణి! నాకెదైనా పనిచ్చి సెయ్యమని సెప్పిసూడు. నాయెనకాత్తే పడొచ్చిసూడు తెలుత్తాది!

భీమన్న : (సాహెబ్ పక్క చేరి) లే, లే, నిను నిద్దర పోనిత్తామను కున్నా, పాడేత్తాం. రాతిరిరాతిరంతా పాడేత్తాం. అరే జోగాంయ్!

జోగాయ్ : పాడేద్దాం, పాడేద్దాం.

ముత్తాయ్ : వొంతపాట నేపాడ్తా.

సత్యం : యెలా పాడ్తావో చూస్తాంగా.

సాహెబ్ : (చిరునవ్వుతో) హాఁరే సైతాన్ హెందీగలాసు తాగుదాం. తాగి పొద్దూ పుచ్చూచ్చిదాం. సచ్చిపోదాం.

భీమన్న : సత్తెం! గలాచునింపు. కూకో, జోగాయ్! యెంత గావాలేం? కడుపునిండా తాగేచి ధొరలా వుండా. జోగాంయ్! యెదీ; అపాటయెత్తుకో... పాడ్తా, పాడి యేడుత్తా.

జోగాయ్ : (పాట) "పన్నెండూ యెండ్లాయె

భీమన్న : (కలిసిపాట)

ఒడలి కాఆరమూ లేదు
కండ్లా, నిద్రైనా లేదు
నల్లూలా బాదలచే
నలుగుతున్నాది దేహాము.
యెందుకైతే వుంచీ నావు
యీ బంది ఖానలో "

[హఠాత్తుగా తలుపు తెరచుకుంటుంది]

రాజా : (గుమ్మంలోంచి బిగ్గరగా) యేయ్! రాండి – రాండి. అదిగో – యాక్టర్ వురేసుకు చచ్చాడు.

[నిశ్శబ్దం. అంతా రాజాకేసి చూస్తారు. రాధ రాజా వెనకనించి కళ్లు పూర్తిగా విప్పుకుని బల్లకేసి వెడుతుంది]

సత్యం : (మెల్లిగా) ఛత్ ! పాటంతా తగలెట్టేసాడు, పిచ్చి పుల్లాయ్ !

[తెర]

సాహిణీ ప్రెస్ విజయవాడ, ప్రథమ ముద్రణ 19:2.